

Sevincdə də, kədərdə də - bir millət, iki dövlət

Azərbaycan və Türkiyə münasibətləri maraqlara deyil, öncə dəyərlərə əsaslanır. Və bu bütün dünya üçün bir nümunədir. Öz maraqları üçün min oyunlar oynayan, hər cür addımlara gedən, məna və məqsətlərlə sərbəst olmayan xarici siyasətçilər qarşısına Azərbaycan və Türkiyə Prezidentləri bu dəyərlərin gücü ilə çıxır. Onlara yerini göstərir. Bu iki liderin uca şəxsiyyətinə, məna və məqsətlərinə, dəyərlərinə bağlılığına yaranan da elə məhz budur!

Xalqlarımız və dövlətlərimiz arasında elə məzəni də var ki, onların dərin məna və humanitar əhəmiyyəti mövcuddur. Söhbət məhz o məsələlərdən gedir ki, onlara operativ reaksiya vermək, sanki öz problemin kimi qəbul etmək artıq fərqli

müstəvinin müzakirə mövzudur. Azərbaycanla Türkiyəni birləşdirən dərin bağlara malik tariximiz belə halların dəfələrlə şahidi olub. Ötən əsrin əvvəllərində, I Dünya müharibəsi dövründə minlərlə soydaşımız az qala bütün dünyanın qəsbkar hücumuna məruz qalmış qardaş ölkəyə kömək məqsədilə hərbi əməliyyatlarda iştirak edib və həlak olublar. Bizimlə tarixi, dili və dini bir olan insanların çətin anında onlara təkə məna deyil, həm də maddi dəstək durmaq üçün xalqımızın sırası üzvləri, sadə camaatımız əlində-ovucunda olan son ehtiyatını toplayaraq cəbhəyə yardım məqsədilə Türkiyəyə göndərilib.

Bundan çox qısa zaman sonra imperia- list düşmənlə mübarizədə olmalarına bax-

mayaraq, Azərbaycanı yağlı düşmən cəngindən qurtarmaq üçün xüsusi hərbi korpus təşkil edib Qafqaza yürüş edən qardaşlarımız müstəqil dövlət quruculuğu arzusunun çin olması üçün ölüm-dirim savaşına qalxıblar. Hətta ölkələrimizi ayıran sovet itti- faqi dövründə belə xalqlarımızın üroyi bir- biriləri ilə döyünüb. Azərbaycan barədə is- tənildən xəbərlər Türkiyədə xüsusi coşqu və həssaslıqla izləyiblər. Türkiyənin adı çəki- ləndə hər bir azərbaycanlı qəlbində fərqli istilik, məhr, məhəbbət hiss edib. Bu sə- bəbdəndir ki, müstəqillik əldə edən Azər- baycanı ilk tanıyan dövlət də məhz qardaş Türkiyə olub.

Bərpa olunan münasibətlərimiz, aramız- da salınan yeni məna körpülərimizin mis-

siyası yalnız bununla bitməyib. Qardaş dövlət yenidən müstəqillik əldə etmiş, kövrək ad- ımlarla irəliləyən Azərbaycanın həmişə ya- nında olub və ölkəmizin elə bir fəaliyyət sa- həsi yoxdur ki, orada bizə dəstək göstərmə- sin. Ermənistan tərəfindən onillər boyu tor- paqlarımızın işğal altında saxlanılmasını, dünya tərəfindən görməzdən gəlinməsinə Azərbaycanla olduğu kimi, Türkiyədə də xüsusi ağrı-acı ilə qəbul ediblər. Təsədüfi deyildir ki, ərəzi bütövlüyü və suverenliyi- miniz bərpası məqsədilə 2020-ci ilin payı- zında başladığımız ölüm-dirim müharibəsi- ndə də məna dəstəyini əsirgəməyən dövlət məhz qardaş Türkiyə olub.

Azərbaycan Prezidentinin islamofobiya ilə bağlı beynəlxalq konfransın iştirakçlarına müraciəti BMT-nin sənədi kimi yayılıb

Müraciət BMT Baş Assambleyası və BMT Təhlükəsiz-lik Şurasının rəsmi sənədi statusunda Təşkilatın bütün üzv dövlətlərinə təqdim olunub. Bu fakt Prezident İlham Əliyevin islamofobiya ilə mübarizədə beynəlxalq çağırışlarının, tolerantlıq və multikulturalizm dəyərlərinə verdiyi önəmin dünya miqyasında yüksək qiymətləndirildiyini bir daha nümayiş etdirir.

Müraciətdə dövlətimizin başçısı islamofobiyanın artmaqda olan təzahürlərinə diqqət çəkib, bu neqativ meylin beynəlxalq sülhə və təhlükəsizliyə təhdid yaratdığını vurğulayıb. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, dini dözümsüzlük, ayrı-seçkilik və nifrət çağırışları ilə mübarizə birgə beynəlxalq səylərlə mümkün ola bilər.

Bu müraciətin BMT səviyyəsində sənəd kimi tanınması Azərbaycan Respublikasının multikulturalizmə və dini həmrəyliyə əsaslanan siyasətinə verilmiş beynəlxalq dəstəyin daha bir təzahürüdür.

2

Azərbaycan sülhü, inkişafı və bərabərhüquqlu əməkdaşlığı təşviq edən dövlətdir

Ötən yarım il ərzində bu beynəlxalq təşkilata Azər- baycan parlamentinin sədrlik etdiyini deyən spiker bildirib ki, iyunun 17-də Parlament Assambleyasının 70-ci Büro və 65-ci Daimi Komitəsinin iclasları keçirilib. Təşkilatın ötən dövr ərzində fəaliyyəti və digər məsələlər müzakirə edil- di, müvafiq qərarlar qəbul olundu.

Spiker bildirib ki, iyunun 18-də Milli Məclisin sədrliyi ilə Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Assambleyasının 65-ci Baş Assambleyası keçirildi. Təd- birdə təşkilatın üzvü olan 10 ölkə parlamentinin və 8 beynəlxalq təşkilatın 115 nəfərə qədər təmsilçisi iştirak etdi.

Toplantıda "Qara dəniz iqtisadi əməkdaşlıq regionunda intellektual və dayanıqlı nəqliyyat infrastrukturunu vasitəsi ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi və çevikliyin artırılma- sı" mövzusu ətrafında müzakirələr aparıldı. Spiker həmin tədbirdən bəhs edərək deyib ki, öz çıxışında Azərbaycanın təşəbbüsü ilə transmilli enerji layihələrinin həyata keçiril- məsi, nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı sahəsində görül- müş işlərin əhəmiyyəti barədə danışdı. Qeyd edib ki, Xə- zər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizinin inkişafı ilə bağlı layihələr Xəzərin "yaşıl enerji" ehtiyatlarının Avro- paya ixracına imkan yaradacaq, ölkələrimizin "yaşıl inki- şaf" gündəliyinə töhfə verəcək.

3

Diplomatik korpusun nümayəndələri Şuşa şəhəri ilə tanış olublar

Nümayəndə heyətinin Şuşa ilə tanışlığı dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyindən başlayıb. Üze- yir Hacıbəylinin evi XIX əsrdə inşa olunub. 1959-cu ildə bina ev-muzeyi kimi fəaliyyətə baş- layıb. Görkəmli bəstəkar, peşə- kar musiqi sənətimizin və milli operamızın banisi Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyi Şuşa şəhəri işğal edilən tarix- xədək fəaliyyət göstərən. Muzeydə Ha- cıbəylinin ailəsinə məxsus ev əşyaları, həmçinin bəstəkarın şəxsi əşyaları, fo- tomateriallar, kitablar - ümumilikdə 1700 eksponat qorunub saxlanılırdı.

Şuşa şəhəri ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra muzey fəaliyyətini dayandırmış, eksponatları talanmış, bi- nası isə dağıdılmışdı. Muzeyin mövcud 1700 eksponatından yalnız 136-sını qo- rumaq mümkün olub.

4

"Bir millət, iki dövlət" fəlsəfəsinin tərənnümü

Prezident İlham Əliyevin mərasimində dediği kimi, Azərbaycan hər zaman Tür- kiyyənin yanında olub, Türkiyə də hər zaman Azərbaycanın yanında olub. "Azər- baycan" məhəlləsinin açılışı isə bir daha birliyimizin, dostluğumuzun təzahürü- dür. Türkiyə Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan ilk dövlət olmaqla, diplomatik əlaqələrin bərpasında və ölkəmizin beynəlxalq arenada möhkəmlənməsində mü- hüm rol oynayır. Bu dövrdən başlayaraq, iki ölkə arasında siyası, iqtisadi və mə- dənı əməkdaşlıq sürətlə inkişaf etməyə başlayıb. Enerji, nəqliyyat və ticarət sa- hələrində qurulan əlaqələr də münasibətlərin əsas sütunlarından olub. Həyata ke- çirilən iri enerji və infrastruktur layihələri, xüsusilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kə- məri və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihələri hər iki ölkənin iqtisadi dayanıqlı- lığını və regional mövqeyini gücləndirib.

Hərbi sənayə və müdafiə sahəsində də tərəfdaşlığın möhkəm təməl üzərində qurulduğunu qeyd edən deputat deyib ki, Türkiyə Azərbaycanın müdafiə poten- sialının artırılması üçün hərbi təlimlər və texniki dəstək verərək əməkdaşlığı da- ha yüksək səviyyəyə çatdırıb.

7

Əzəmətli tarixi abidə, qəhrəmanlıq qalası

Şuşa şəhərinin Azərbaycanın mədə- niyyət paytaxtı elan edilməsi haqqında Prezidentin sərəncamında vurğulan ki, Şuşa şəhəri tarixən Azərbaycanın tari- xi-mədəni, ictimai-siyasi həyatının mühüm mərkəzlərindən biri olmuşdur:

"1977-ci ildə xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə "Şuşa şəhərinin tarixi hissəsini tarix-memarlıq qoruğu elan etmək haqqında" qərar qəbul edilmişdir. Həmin qərar nəticəsində Şuşada abidələrin qoru- ması, görkəmli mədəniyyət və incəsə- nət xadimlərinin xatirələrinin əbədiləş- dirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılmışdır".

11

Diplomatik korpusun nümayəndələri Şuşa şəhəri ilə tanış olublar

Azərbaycanda akkreditə olunmuş diplomatik korpusun nümayəndələri Şərqi Zəngəzur və Qarabağa səfər çərçivəsində iyunun 21-də Şuşa şəhərində olublar.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Prezidentinin Şuşa rayonunda xüsusi nümayəndəsi Aydın Kərimov qonaqlara şəhərin tarixi, işğal dövründəki vəziyyəti və şəhər işğaldan azad olundandan sonra burada aparılan bərpa-quruculuq işləri barədə məlumat verib. Bildirib ki, 30 ilə yaxın işğal dövründə Şuşa şəhərindəki tarixi binalar, məscidlər, abidələr erməni vandalizminə məruz qalıb. Şuşa işğaldan azad edildikdən sonra burada genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işlərinə başlanılıb. İnfrastrukturun qurulması ilə yanaşı, Şuşada şəhərin tarixi simasının, tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası da həyata keçirilir.

Nümayəndə heyətinin Şuşa ilə tanışlığı dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyindən başlayıb. Üzeyir Hacıbəylinin evi XIX əsrdə inşa olunub. 1959-cu ildə bina ev-muzeyi kimi fəaliyyətə başlayıb. Görkəmli bəstəkar, peşəkar musiqi sənətimizin və milli operamızın banisi Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyi Şuşa şəhəri işğal edilən tarixdəki fəaliyyət göstərib. Muzeydə Hacıbəyli ailəsinə məxsus ev əşyaları, həmçinin bəstəkarın şəxsi əşyaları, fotomateriallar, kitablar - ümumilikdə 1700 eksponat qorunub saxlanılırdı. Şuşa şəhəri ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra

muzey fəaliyyətini dayandırmış, eksponatları talanmış, binası isə dağıdılmışdı. Muzeyin mövcud 1700 eksponatından yalnız 136-sı qorumaq mümkün olub.

Şuşa şəhəri işğaldan azad olundandan sonra bir sıra tarixi binalar kimi Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyi də bərpa olunub. Muzey binasında Heydər Əliyev Fondu tərəfindən aparılan bərpa işləri zamanı yeni ekspozisiya yaradılıb. Burada Üzeyir Hacıbəylinin ev-

muzeyinin xilas edilən eksponatları nümayiş olunur.

Nümayəndə heyəti sonra "Şirin su" hamamına baxıblar. "Şirin su" hamamı 1880-ci ildə inşa edilib. Vaxtilə şəhərin digər hamamlarında ərazilərdəki şor quyu sularından istifadə olunurdu. Bu hamam isə Xan qızı Xurşidbanu Natəvanın Şuşaya çəkirdiyi şirin su ilə təchiz edilib. Mahz buna görə də hamam "Şirin su" hamamı adlandırılıb. Şuşa şəhəri 1992-ci ildə

ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra "Şirin su" hamamında abidənin memarlıq üslubuna aid olmayan dəyişikliklər edilmiş, əlavə tikililər inşa olunmuş, hamam yarasız vəziyyətə salınımışdı. "Şirin su" hamamı 2022-2024-cü illərdə bərpa olunub.

Mərdinli məhəlləsinə gələn qonaqlara məlumat verilib ki, Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhəri memarlıq abidələri ilə yanaşı, həm də məhəllələri ilə tanınır.

Qədim Şuşada 17 məhəllə olub. XVIII əsrin sonları, XIX əsrin əvvəllərində salınmış Mərdinli məhəlləsi şəhərin mərkəzi hissəsində yerləşir. Mərdinli məhəlləsindən bir çox tanınmış şəxsiyyətlər çıxıb. Şuşa şəhərinin digər tarixi məkanları kimi, Mərdinli məhəlləsi də erməni vandalizminə məruz qalıb.

Diplomatik korpusun nümayəndələri Şuşa şəhərinin Qarabağ küçəsində həyata keçirilən tikinti işləri ilə də tanış olublar.

Bu küçədə dövlət-özlər tərəfindən inşa edilən müxtəlif təyinatlı 10 binanın inşası aparılır. İnşa olunan binalar arasında mehmanxana, ofislər, iaşə obyektləri var. Tikinti işləri şəhərin ümumi görünüşünə uyğun həyata keçirilir. Binaların tikintisində Şuşanın daşlarından istifadə olunur. Bu binaların inşası tarixi Azərbaycan şəhəri olan Şuşanın inkişafı istiqamətində atılan addımların bir hissəsidir.

Qonaqlar Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında böyük xidmətlər göstərmiş, professional vokal məktəbinin təşəkkülü və təkmilində mühüm rol oynamış Xalq artisti Bülbülün ev-muzeyində də olublar. Görkəmli musiqiçi 1982-ci ildən ev-muzeyi kimi fəaliyyət göstərən bu evdə anadan olub və uşaqlıq illərini burada keçirib. Muzeydə Bülbülün uşaqlıq illərinə aid şəkillər, şəxsi əşyalarından bəziləri, o cümlədən onun qavalı da nümayiş etdirilirdi. Muzeydə Bülbülün yaradıcılıq, elmi-tədqiqat, pedaqoji, ictimai fəaliyyətini əks etdirən 9 minə yaxın sənəd toplanmışdı. Burada, həmçinin Azərbaycan yeni vokal məktəbinin yaradılmasında, xalq musiqisinin öyrənilməsi və təbliğində Bülbülün çoxillik səmərəli yaradıcı işini təsdiq edən materiallar nümayiş olunurdu.

Ev-muzeyi 1992-ci ildə Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı erməni vandalizminə məruz qalaraq fəaliyyətini dayandırmışdı. Şuşa şəhəri işğaldan azad olundandan sonra Prezident İlham Əliyev Fondu tərəfindən əsasən muzeydə təmir-bərpa və yenidənqurma işləri aparılıb.

Səfər çərçivəsində xarici diplomatlar Şuşa şəhərində birinci yaşayış kompleksində yaradılan şəraitlə də tanış olublar. Təməli 2021-ci ildə qoyulan yaşayış kompleksinin açılışı 2024-cü il mayın 10-da olub. Bütün evlər Şuşanın ənənəvi üslubunda inşa edilib. İyirmi üç binadın ibarət yaşayış kompleksində sakinlərin rahat yaşaması üçün hər cür şərait yaradılıb. Keçmiş məcburi köçkünlər doğma

şəhərlərinə qayıdaraq yaşayış kompleksində məskunlaşıblar.

Xarici diplomatlar sonra Mehmandarovların malikə kompleksinə gəliblər. Malikə kompleksi Mehmandarov nəslinin nümayəndələri tərəfindən XVIII əsrdə inşa edilib. Mehmandarovlar ailəsinə məxsus kompleksə böyük və kiçik yaşayış binaları, ailə məscidi və bu-laq daxildir. Şuşa işğaldan azad edildikdən sonra Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Mehmandarovların malikə kompleksində, həmçinin ailə məscidi və ərazidəki bulqada təmir-bərpa işləri həyata keçirilib.

Sonda Cıdır düzünə gələn diplomatik korpusun nümayəndələri buradan açılan təbiət mənzərəsini seyr ediblər. Cıdır düzü dağlar qoynunda yerləşən şəhərin yeganə və ən böyük hamar ərazisidir. Elə bu səbəbdən də qədimdən burada Qarabağ ıgıdlarının cıdır yansları, çövkən oyunları, Novruz və digər el şənlikləri keçirilib. Cıdır düzü bütün zamanlarda şuşalıların və Şuşaya təşrif buyuran qonaqların ən sevimli məkanı, seyrəngahı olub. 44 günlük Vətən müharibəsində qəhrəman Azərbaycan əsgərləri böyük şücaət göstərərək sıldırım qayalarla Cıdır düzünə qalxıb, canları və qanları bahasına Şuşanı işğaldan azad ediblər. Bu gün Cıdır düzü işğaldan əvvəl olduğu kimi, möhtəşəm tədbirlərin keçirildiyi məkana çevrilib.

Səfər iştirakçıları Cıdır düzündən açılan təbiət mənzərəsini seyr ediblər.

Qeyd edək ki, diplomatik korpusun nümayəndələri ötən gün Laçında görülən işlərlə tanış olublar.

Xarici diplomatlar Ağdamda həyata keçirilən tikinti-quruculuq işləri ilə tanış olublar

Azərbaycanda akkreditə olunmuş diplomatik korpusun nümayəndələri işğaldan azad edilmiş Ağdam şəhərində aparılan tikinti-quruculuq işləri ilə tanış olublar.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov nümayəndə heyətinə Ağdam şəhərində həyata keçirilən quruculuq işləri barədə məlumat verib.

Nümayəndə heyəti əvvəlcə Ağdam Muğam Mərkəzi ilə tanış olub. Ağdam Muğam Mərkəzinin təməli 2023-cü ilin mayında Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva tərəfindən qoyulub və 2025-ci ilin mayın 10-da istifadəyə verilib. Mərkəzdə kafe, kinozal, kitabxana və iki rəqs zalı yaradılıb. Buradakı 474 yerlik konsert zalında müxtəlif mədəni tədbirlər, o cümlədən muğam konsertləri təşkil etmək üçün hərtərəfli şərait var. Mərkəzdə 15 dərslər otağı, sənaye salonu, iclas zalı və digər otaqlar yaradılıb. Muğam Mərkəzinin ərazisində 615 tamaşaçı tutumu olan açıq amfiteatr da inşa edilib. Mərkəz Qarabağ bölgəsində qədim muğam sənətinin işğaldan əvvəlki şöhrətinin bərpası, tədrisi və təbliğində, gənc nəsildə muğama sevginin aşılanmasında mühüm rol oynayacaq.

Diplomatik korpusun nümayəndələri sonra Ağdam şəhərindəki İmarət kompleksinə gəliblər. Ağdam rayonunda erməni vandalizminə məruz qalan tarixi-memarlıq tikililərdən biri də Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın sarayıdır. İşğal dövründə digər tarixi-mədəni və dini abidələr kimi, Pənahəli xanın imarəti də ermənilər tərəfindən təhqir edilib, vandalizmə məruz qalıb. Qarabağ xanlığının əsasını qoymuş Pənahəli xanın və xanlığda müxtəlif illərdə hakimiyyətdə olmuş İbrahimxəlil xanın, onun oğlu, Qarabağın sonuncu hakimi Mehdiqulu xanın qəbirüstü türbələri, həmçinin Mehdiqulu xanın qızı, görkəmli şair, rəssam Xurşidbanu Natəvanın məzarları İmarət kompleksində yerləşir. Qarabağ xanlarının nəslindən olmuş digər görkəmli şəxslər də buradakı qəbiristanlıqda dəfn ediliblər. Ağdam şəhəri işğal edildikdən sonra qəbiristanlıq erməni vandalizminin qurbanı olub. İbrahimxəlil xanın türbəsi və Xurşidbanu Natəvanın qəbirüstü abidəsi də dağıdılıb.

İşğaldan azad edildikdən sonra Ağdam İmarət Kompleksində restavrsiya və arxeoloji tədqiqat işləri həyata keçirilib. İmarət kompleksi mərasimlərin keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tikililər, türbələr, Qarabağ atlarının nümayiş olunması üçün atçılıq kompleksi və ziyarətçi mərkəzindən ibarətdir. Kompleks növbəti Qarabağın, eləcə də Azərbaycanın mühüm turizm və mədəniyyət mərkəzlərindən biridir.

Qonaqlar Ağdam Sənaye Parkına da baş çəkiblər. Ağdam Sənaye Parkında sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli investisiya mühiti yaradılıb. Belə ki, sahibkarlar dövlət vəsaiti hesabına infrastrukturla təmin edirlər. Sənaye Parkında hazırda investisiya portfel 260 milyon manatdan çox olan 28 sahibkarlıq subyektinə rezidentlik, 4 sahibkara isə qeyri-rezidentlik statusu verilib. Parkın artıq 70 faizdən çox hissəsi sahibkarların istifadəsinə verilib.

"Mister Decor" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin divar kağızları istehsalı zavoduna gələn nümayəndə heyətinə bildirilib ki, investisiya həcmi 8 milyon manat olan müəssisə Cənubi Qafqazda divar kağızlarının istehsalı üzrə ixtisaslaşmış ilk zavoddur. Müəssisə il ərzində 2,1 milyon ədəd rulon divar kağızı istehsal etmək gücündədir. Artıq müəssisədə istehsal olunan divar kağızlarının xaricə ixracına başlanılıb.

Diplomatlar "Eel Electric" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin elektrik paylayıcı avadanlıqlarının, elektrik yuvalarının və beton yarımstansiyalarının istehsalı zavodunun fəaliyyəti ilə də tanış olublar.

Diplomatik korpusun nümayəndələrinin iyunun 20-də Şərqi Zəngəzur və Qarabağa Laçın Beynəlxalq Hava Limanından başlayan səfəri Ağdam dəmir yolu vağzalında başa çatıb. Nümayəndə heyətinə bildirilib ki, Prezident

İlham Əliyev ötən ayın 10-da Ağdam Dəmir Yolu və Avtovağzal Kompleksinin açılışında iştirak edib. Dəmir yolu vağzalını gündəlik 800-1000 nəfər sərhətinin daşınmasına imkan verir. Ağdam Dəmir Yolu və Avtovağzal Kompleksi bölgədə ictimai nəqliyyatın inkişafını artırmaqla yanaşı, rayonun sosial-iqtisadi dirçəlişinə və regionlararası əlaqələrin genişlənməsinə mühüm töhfə verəcək, öz ata-baba yurdlarına qayıdan soydaşlarımızın digər şəhər və rayonlara rahat şəkildə səfər etməsinə də böyük rol oynayacaq, ümumilikdə Azərbaycanın nəqliyyat potensialının genişlənməsinə xidmət edəcək.

Diplomatlar Ağdam Dəmir Yolu və Avtovağzal Kompleksindən sürət qatını ilə Bakıya yola çıxıblar.

Qeyd edək ki, diplomatik korpusun nümayəndələri iyunun 20-də Laçında, iyunun 21-də səhər isə Şuşada olublar.

Moldovanın səfəri: "Qarabağ Azərbaycan xalqının birlik və firavanlıq rəmzinə çevrilib"

"Bu gün Qarabağa səfərimdən çox təsirləndim. Çünki bu üç şəhərdə, yəni Laçın, Şuşa və Ağdamda qısa zaman ərzində böyük irəliləyişin şahidi oldum".

Bunu AZƏRTAC-a açıqlamasında diplomatik korpus nümayəndələrinin işğaldan azad edilən Ağdamda səfəri zamanı Moldovanın səfəri Aleksandr Esaulenko söyləyib.

"Yaradılan infrastruktur, yerli əhali üçün inşa edilən obyektlər görmək olduqca xoşdur. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan Respublikası tarixən

bu yerlərdə yaşamış insanlara qayğı göstərir. Biz görürük ki, bu bölgəyə həyat və əmin-amanlıq qayıdıb. Qarabağ Azərbaycan xalqının birlik və firavanlıq rəmzinə çevrilib", - deyər səfir bildirib.

Serbiyanın səfəri: "Azərbaycan dövlətini qısa müddətdə yüksək səviyyəli işlərin öhdəsindən gələ bildiyi üçün təbrik edirəm"

"Mən ilk dəfə 2021-ci ilin iyun ayında burada olmuşam. İndi bu əraziləri tanımaq mümkün deyil. Burada bəzi xarabalıqlardan başqa ətrafda heç nə yox idi. İndi biz insani heyran edən bir şəhər görürük. Bu ərazilərdə dövlətinizin həyata keçirdiyi işlərin nəticələrini görmək inanılmaz xoşdur. Mən Azərbaycan dövlətini qısa müddətdə yüksək səviyyəli işlərin öhdəsindən gələ bildiyi üçün təbrik edirəm".

Bunu AZƏRTAC-a açıqlamasında diplomatik korpus nümayəndələrinin işğaldan azad edilən Ağdamda səfəri zamanı

Serbiyanın səfəri Draqan Vladislavjeviç söyləyib.

"Düşünürəm ki, hər şey plana uyğun gedir. Əminəm ki, ölkənin istədiyinə nail olacaq və buradan uzaq düşmüş insanların hamısı tezliklə geri qayıdacaq", - deyər səfir bildirib.

Peter MİXALKO: "Qarabağda davam etməkdə olan bərpa-quruculuq işlərindən çox təsirləndik"

"Şuşada olmaq çox gözəldir. Bura Azərbaycanın gözəl yerlərindən biridir. Ölkənin bütün ərazisində olduğu kimi, Qarabağa səfərimiz zamanı da bir çox gözəl yerlərin şahidi oluruq. Qarabağda davam etməkdə olan bərpa-quruculuq işlərindən çox təsirləndik".

Bunu AZƏRTAC-a açıqlamasında diplomatik korpus nümayəndələrinin işğaldan azad edilən Şuşaya səfəri zamanı Avropa İttifaqının Azərbaycanı nümayəndəliyinin rəhbəri, səfir Peter Mixalko söyləyib.

"Sakinlərin öz yurdlarına geri qayıtdığını, eyni zamanda tikinti işlərinin da-

vam etdiyini görürük. Avropa İttifaqı regiondakı sülh şəraitinə və minatəmizləmə prosesinə dəstəyini göstərir. Hansı ki, bu proses sakinlərin öz yurdlarına geri qayıtması, onların təhlükəsiz və firavan həyatı üçün ilk vacib məqamlardır", - deyər səfir bildirib.

İƏT-in 51-ci sessiyasında Ermənistan-Azərbaycan normallaşma prosesini təhdid edən çağırışlardan danışılıb

İyunun 21-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Türkiyəyə işgüzar səfəri çərçivəsində İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Nazirlər Şurasının İstanbul şəhərində keçirilən 51-ci sessiyasında iştirak və çıxış edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, çıxışda İƏT coğrafiyasında artan geosiyasi gərginliklərin fonunda meydana gələn siyasi, iqtisadi, humanitar, ətraf mühit və təhlükəsizlik çağırışları, onlarla mübarizədə əməkdaşlıq, habelə postmünaqişə dövründə regional vəziyyətdən bəhs olunub.

Çıxışında Ceyhun Bayramov qarşıdan gələn İƏT sədrliyi münasibətilə qardaş Türkiyə Respublikasını təbrik edib, ölkəmizin Türkiyənin sədrlik prosesinə dəstək göstərməyə hazır olduğunu bildirib.

Azərbaycanın 2026-cı ildə təhvil alacağı İƏT sədrliyini İslam dünyasının həmrəyliyi və inkişafına töhfə vermək üçün ciddi tarixi fürsət olaraq dəyərləndirdiyi qeyd olunub.

Dünyada artan İslamofobiya meyillərinin narahatlıq doğurduğu, ölkəmizin bu təhdidin bütün forma və təzahürlərini qətiyyətlə pislədiyi və islamofobiya ilə mübarizədə İƏT çərçivəsində göstərilən təşəbbüsləri dəstəklədiyi vurğulanıb.

Qəzəddə mövcud humanitar vəziyyətə toxunulub və bununla bağlı təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsinin əhəmiyyəti qeyd edilib.

Yaxın Şərqdə gərginliyin coğrafiyasının genişlənməsinin, İran İslam Respublikasına qarşı həyata keçirilmiş hərbi əməliyyatların narahatlıq doğurduğu, ölkəmizin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında diplomatik prosesin bərpasına çağırış etdiyi bildirilib.

Ölkəmizin Cammu və Kəşmir münaqişəsinin BMT Təhlükəsizlik Şurası, o cümlədən İƏT-in müvafiq qətnəmələrinə uyğun olaraq, sülh yolu ilə həllini tam dəstəklədiyi qeyd olunub, 2025-ci il mayın 10-da əldə olunmuş atəşkəs razılaşmasının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Suriyada mövcud humanitar vəziyyətdən bəhs edilib, bölgədə bərpa və reintegrasiya addımlarının beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən dəstəklənməsinin vacibliyi qeyd edilib.

Nazir, həmçinin postmünaqişə dövründə regional bərpa, quruculuq və sülh səyləri, habelə normallaşma prosesini təhdid edən çağırışlardan ətraflı bəhs edib. Ermənistanın Azərbaycan və Naxçıvan arasında maneə-siz əlaqənin təmin olunması öhdəliyini yerinə yetirməməsi barədə məlumat verilib.

ATƏT-in Minsk qrupu kimi qurumların hələ də ləğv olunmamasının sülh sazişinin imzalanmasının qarşısını aldığı diqqətə çatdırılıb.

Çıxış zamanı bununla yanaşı, indiki Ermənistan ərazilərindən qovulmuş azərbaycanlıların, Qərbi Azərbaycan ictimaiyyətinin bu ölkə tərəfindən kobud şəkildə pozulmasının, onların hüquqlarının inkar olunmasının dayanıqlı sülh və etimad quruculuğuna maneə olduğu xatırlanıb.

Ceyhun Bayramovun İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının İstanbulda keçirilən 51-ci sessiyası çərçivəsində bir sıra görüşləri olub

Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının İstanbulda keçirilən 51-ci sessiyası çərçivəsində özbəkistanlı həmkarı Baxtiyor Saidov ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Azərbaycan və Özbəkistan mütəfəqqiliyinin siyasi, iqtisadi, nəqliyyat-kommunikasiyalar, humanitar və sair aspektləri, habelə qarşılıqlı maraq doğuran regional və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələləri müzakirə olunub.

Danışq zamanı BMT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Qoşulmamış Hərəkəti, Türk Dövlətləri Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə çərçivəsində çoxotərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün geniş imkanların mövcudluğu qeyd edilib.

Regionda baş verən son hadisələrdən toxunan nazirlər, Yaxın Şərqdə artan gərginlik, xüsusilə İsrail-İran qarşıdurmasının narahatlıq doğurduğunu diqqətə çatdırıblar.

Görüşdə, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparılıb.

* * *

İyunun 21-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının İstanbul şəhərində keçirilən 51-ci sessiyası çərçivəsində İordaniya Həşimilər Krallığının Baş nazirinin müavini, xarici işlər naziri Ayman Əs-Səfadi ilə görüşüb.

Görüşdə Azərbaycan ilə İordaniya arasında ikitərəfli və çoxotərəfli əməkdaşlıq məsələləri, Yaxın Şərq bölgəsində regional vəziyyət, İsrail-İran qarşıdurması müzakirə olunub.

Azərbaycan ilə İordaniya arasında mövcud olan dostluq və tərəfdaşlıq münasibətlərinin inkişafı, ikitərəfli və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi üçün sözlərin artırılmasının vacibliyi vurğulanıb. Azərbaycan Respublikası Hökuməti və İordaniya Həşimilər Krallığı Hökuməti arasında Ticarət, İqtisadi və Texniki Əmək-

daşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiya-nın növbəti iclasının yaxın zamanlarda təşkilinə hazırlıq məsələləri nəzərdən keçirilib.

Görüş zamanı, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər ikitərəfli və regional məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

* * *

Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının İstanbul şəhərində keçirilən 51-ci sessiyası çərçivəsində Suriyanın keçid hökumətinin xarici işlər və xaricdə yaşayan Suriyalılar naziri Əssad Həsən Əş-Şibani ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyindən verilən məlumata görə, görüş zamanı Azərbaycan və Suriya arasında ikitərəfli münasibətlərin bərpası və inkişaf məsələləri, həmçinin regional təhlükəsizlik gündəliyindəki mövcud çağırışlar ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Nazir Ceyhun Bayramov uzun fasilədən sonra Dəməşqdə Azərbaycan Respublikasının səfirliyinin fəaliyyətinin bərpa olunmasının ikitərəfli münasibətlərdə yeni mərhələnin başlanğıcı olduğunu qeyd edib, Suriya ilə siyasi dialoqun, iqtisadi və humanitar əməkdaşlığın genişləndirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

Azərbaycanın Suriyada sabitliyin və dayanıqlı sülhün bərqərar olumasını dəstəklədiyi bildirilib, bu xüsusda Suriyanın bərpası prosesində Azərbaycanın iştirak etməyə hazır olduğu və humanitar yardımın davam etdiriləcəyi diqqətə çatdırılıb.

Görüş zamanı, həmçinin Suriyaya qarşı tətbiq olunan birtərəfli sanksiyaların ləğv olunması təqdir olunub və bu kimi tədbirlərin ölkənin bərpası və regional inteqrasiyasına dəstək verəcəyi qeyd edilib.

Regional və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı əməkdaşlıq və həmrəyliyin davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

Görüş zamanı qarşılıqlı maraq doğuran digər regional və beynəlxalq məsələlər, o cümlədən Yaxın Şərqdəki cari gərginliklər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

İsrail-İran qarşıdurması nəticəsində bölgədə yaranmış eskalasiyanın narahatlıq doğurduğu, vəziyyətin diplomatik yollarla tənzimlənməsinin əhəmiyyəti diqqətə çatdırılıb.

Görüş zamanı, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

* * *

İyunun 21-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının İstanbul şəhərində keçirilən 51-ci sessiyası çərçivəsində malayziyalı həmkarı Mohamad Hasan ilə görüşüb.

Görüş zamanı Azərbaycanla Malayziya arasında ikitərəfli və çoxotərəfli əməkdaşlıq əlaqələri, Yaxın Şərqdə vəziyyət və İsrail-İran qarşıdurması müzakirə olunub.

Nazirlər siyasi dialoqun genişləndirilməsi, qarşılıqlı yüksək səviyyəli səfərlərin təşkili, iqtisadi-ticarət əlaqələrinin şaxələndirilməsi, təhsil, energetika, yüksək texnologiyalar və turizm sahələrində geniş əməkdaşlıq imkanlarının olduğunu vurğulayıblar. Bu yaxınlarda Xarici İşlər nazirlikləri arasında aparılmış siyasi məsləhətləşmələrin münasibətlərin inkişafına töhfəsi məmnunluqla qeyd edilib.

Ceyhun Bayramov Azərbaycan ilə Malayziya arasında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Qoşulmamış Hərəkəti kimi çoxotərəfli platformalar çərçivəsində mövcud əməkdaşlığın mühüm əhəmiyyət daşıdığını vurğulayıb.

Azərbaycan ilə Malayziya arasında Cənub-Şərqi Asiya Ölkələri Assosiasiyası (ASEAN) çərçivəsində də əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin vacibliyi vurğulanıb və bu istiqamətdə qarşılıqlı dəstəyin davam etdirilməsinin əhəmiyyəti qeyd olunub. Ölkəmizin inkişaf etməkdə olan səkkiz ölkəni birləşdirən D-8 təşkilatına üzvlüyə qəbul olunmasının əhəmiyyəti xüsusilə vurğulanıb.

Görüşdə, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər ikitərəfli və regional məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİ ADMINİSTRASIYASININ VƏTƏNDAŞ QƏBULU MƏRKƏZİNDƏ 2025-ci ilin iyul ayında vətəndaşların qəbulu Cədvəli

Qəbulu aparan şəxs	Qəbul günü
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hərbi məsələlər şöbəsinin müdiri Seyidov Fərid Mirmufid oğlu	1
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının İqtisadi siyasət və sənaye məsələləri şöbəsinin müdiri Əmirov Natiq Ərziman oğlu	2
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Ərazi-təşkilat məsələləri şöbəsinin müdiri Nəğdəliyev Zeynal Səfər oğlu	3
Azərbaycan Respublikası Birinci vitse-prezidentinin Katibliyinin rəisi Həsənov Altay Tofiq oğlu	4,11,25
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Ələsgərov Fuad Murtuz oğlu	4,18
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Humanitar siyasət, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri Əliyeva Fərah Şirməmməd qızı	7
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının İqtisadi məsələlər və innovativ inkişaf siyasəti şöbəsinin müdiri Mövsümov Şahmar Arif oğlu	8
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Dövlət nəzarəti məsələləri şöbəsinin müdiri Həsənov Kərəm Əvəz oğlu	9
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hacıyev Hikmət Fərhad oğlu	10
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Vətəndaşların müraciətləri ilə iş şöbəsinin müdiri İsmayilov Süleyman Abbas oğlu	11
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Dövlət qulluğu və kadr məsələləri şöbəsinin müdiri Məcidov Tələt Tahir oğlu	14
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Gənclər siyasəti və idman məsələləri şöbəsinin müdiri Məmmədliyev Yusuf Ülfiət oğlu	15
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri Vəliyev Ədalət Məqsəd oğlu	16
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mətbuat katibi	17
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş və kommunikasiya şöbəsi	17
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin Əfv məsələləri sektoru	17
Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Hüseynov Emin Zəmin oğlu	21
Laçın rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Məmmədov Məsim Əhməd oğlu	22
Kəlbəcər rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Hacıyev Bəşir Qüdrət oğlu	23
Şuşa rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Kərimov Aydın Zöhrab oğlu	24
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Qanunvericilik və hüquq siyasəti şöbəsinin müdiri Kərimov Gündüz Hacı oğlu	25
Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Hacıyev Vahid Rəsim oğlu	25
Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Yusubov Elçin Mustafa oğlu	28
* * *	
Azərbaycan Respublikasının Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycan Respublikası Təhlükəsizlik Şurasının katibi Usubov Rəmil İdris oğlu	29

Qeyd: Vətəndaşlar Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Vətəndaş Qəbulu Mərkəzində qəbul olunurlar. Ünvan: Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Zaur Nudirəliyev 79. Qəbula yazılış qəbul gününə ən gec 1 iş günü qalmış dayandırılır. Qəbul saat 14:00-dan başlayır. Əlaqə üçün: Çağrı Mərkəzi - 1111.

Turizmin stimullaşdırılması və əlavə iqtisadi gəlir mənbəyinin yaradılması günün tələbidir

Azərbaycanda inkişaf edən sahələrdən biri də turizmdir. İldən ilə respublikamıza gələn turistlərin sayında artım müşahidə olunur. Sözügedən sektorda ölkələr arasında dərin rəqəbatın olmasını nəzərə alaraq, hazırda qarşıda duran əsas vəzifələrdən biri respublikamızın turizm imkanlarının daha da artırılmasıdır.

Son illər ölkəmizdə bu istiqamətdə bir sıra müxtəlif tədbirlər həyata keçirilib, turizm infrastrukturunu inkişaf etdirilib. Bir çox turizm ölkələri kimi Azərbaycan da kəzaların fəaliyyətinə icazə verilməsi

respublikamıza xarici turistlərin marağını daha da yüksəltməsi baxımından mühüm addım ola bilər.

Bununla bağlı məsələ Milli Məclisin dünən keçirilən iclasında da müzakirə olunub. Birinci oxunuşda qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalara Məcəlləsində, "Informasiya və informasiyalasdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında", "Dövlət rüsumu haqqında", "Reklam haqqında", "Lisenzialar və icazələr haqqında", "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın ləqəlləşdirilməsinə

və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" və "Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində sünü torpaq sahələrinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin təqdimatı zamanı bildirilib ki, layihədə "Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində sünü torpaq sahələrinin yaradılması haqqında" Qanuna yeni 3-1-ci fəslin ("Sünü torpaq sahələrində sahibkarlıq fəaliyyəti" adlı) əlavə olunması təklif edilib. Layihənin 8-1-ci maddəsi sünü torpaq

sahələrində bütövlükdə sahibkarlığın inkişafına şərait yaradılmasını ehtiva edir, 8-2-ci maddəsində isə kazino oyunlarının yalnız sünü torpaq sahələrində, qanunvericiliyin tələbləri nəzərə alınmaqla təşkil edilməsinə icazə verilir.

Qeyd edək ki, ərazi və əhalisinin sayına görə Gürcüstan Azərbaycan-dan kiçik ölkə olsa da, turizm gəlirlərinə görə daha öndədir. Bunun əsas səbəblərindən biri kimi kazino biznesinin leqallaşdırılmasıdır.

Qazaxıstanda kazino biznesi ölkəyə xeyli gəlir gətirir. Rəsmi rəqəmlərə görə, 2023-cü ildə Qazaxıstanda mərc fəaliyyəti ilə məşğul olan mərkəzlərin ümumi gəliri 2,85

milyard ABŞ dollar təşkil edib. 2023-cü ildə Qazaxıstanın dövlət büdcəsinə kazinolardan 245 milyon dollar vergi ödənilib.

2023-cü ildə Rusiyada kazino sənayesinin ümumi gəliri təxminən 2,1 milyard avro təşkil edib. Hətta BƏƏ-də uzun illər qadağan olan kazinoların fəaliyyətinə icazə verilir, 2027-ci ildə İlk kazinonun açılması gözlənilir. Çində də xüsusi ərazidə - Makaoa kazinoya icazə verilir və burada 30-dan artıq kazino var. Makao gəlirlərinin 80 faizi kazino fəaliyyətindəndir. Sinqapur, Filippin, Monako və Kamboca kimi digər ölkələr də kazinolarda oynamaq üçün bu öl-

kələrə gələn turistlərdən əhəmiyyətli gəlir əldə edirlər.

Mütəxəssislərin fikrincə, kazinoların fəaliyyətə başlamasının Azərbaycanca gələn turist sayına böyük təsiri olacaq. Lakin Azərbaycanda "oyun turizmi"nin təşkili üçün hüquqi əsasların yaradılması təşəbbüsü heç də ölkə ərazisində "oyun biznesi"nin təşviqi və ya təbliği anlamına gəlmir. Əksinə, xüsusi rəqləməntəşmə və məhdudiyyətlərin tətbiqi gözlənilir. Belə ki, layihəyə əsasən ölkəmizdə bu sahə üzrə ciddi nəzarət və tənzimləmə nəzərdə tutulur. Qeyd etdiyimiz kimi kazino oyunlarının yalnız sünü torpaq sahələrində təşkilinə icazə ver-

ilir. Eyni zamanda 21 yaşadək şəxslərin uduşlu oyunlara buraxılmasına yol verilmir. Bütün bunlar onu göstərir ki, layihədə bu məsələyə liberall deyil, mühafizəkar yanaşma var.

Bütövlükdə, bu məsələ respublikamızda "kazino iqtisadiyyatı"nın və ya şəbəkəsinin qurulmasını qətiyyət nəzərdə tutmur. Yalnız sünü torpaq sahələrində təşkil olunan kazino oyunları respublikamıza xarici turist axınını artmasına, yeni iş yerlərinin açılmasına, büdcə üçün əlavə gəlir mənbəyinin yaradılmasına xidmət edəcək.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"

Milli bayramların bütün dünya xalqlarının mədəniyyət tarixində xüsusi yeri, rolu və əhəmiyyəti var. Bir xalqın milli bayramının olması onun varlığının etnik-siyasi atributudur. Kökü milli düşüncənin ən dərin qaynaqlarına söykənən bayramlar xalqın həyatında sadəcə fərqli təqvim hadisəsi olmaqla qalmayıb, onun varlığının tarixi-mədəni təminatçısı kimi çıxış edir: xalq bayramları vasitəsilə özü-özünü yaşadır və milli kimliyini qoruyur.

Öz gücünü xalqın mifik düşüncə nüvəsindən alan bayram milli düşüncə sisteminin xüsusi hadisəsidir. Vladimir Toporovun yazdığı kimi, "bayram - arxaiq mifopoetik və dini ənənədə müqəddəs dəyərlər dünyası ilə xüsusi əlaqəsi olan, bayramdakı bütün iştirakçıların həmin dünyaya maksimum dərəcədə aidiyyətini nəzərdə tutan və hansısa mərasimləşdirilmiş hərəkət kimi qeyd olunan zaman kəsiyidir".

Görkəmli antropoloqun fikrindən aydın olduğu kimi, möhz mifik ənənələrlə bağlı olan bayram xalqı təşkil edən bütün təbəqələrin milli düşüncə sisteminin müqəddəs dəyərlərlə əlaqəsini təmin edir. Bu isə öz növbəsində xalqı həmin dəyərlər əsasında yenidən formalaşdırır. Buradan aydın olur ki, möhz yenidən yaradılış milli bayramların etnokulturoloji mahiyyətini və etnos-moloji funksiyasını təşkil edir.

Bu sosial-antropoloji qanunauyğunluq özünü Azərbaycanın milli bayramlarının təcrübəsində də daim təsdiq etmiş və bu gün də eyni şəkildə təzahür etməkdədir. Milli bayramlarımız və onların "şahı" olan Novruzun kökləri mifologiya düşüncə tariximizlə bilavasitə bağlı olduğu üçün etnik-mədəni düşüncə sistemi və tariximizdən heç vaxt silinməmiş, hər zaman milli kimliyimizin mühüm atributu olmaqla onu tarixin hər bir mərhələsində yaşatmışdır.

Milli bayramların mifik düşüncə ilə bağlılığının niyə bu qədər əhəmiyyət kəsb etməsi, əlbəttə, mühüm məsələdir. Bu suala Azərbaycan sosial-antropoloji təcrübəsində belə bir cavab tapırıq: "Dünyadakı bütün bayramların, o cümlədən Azərbaycanlı bayramların tarixinə nəzər saldıqda görürük ki, bayramlar tarix baxımından mifologiya ilə az qala "həmyaşı"dır. Hal-buki mifologiyanın dəqiq tarixini heç kəs bilmir. Çünki mifik düşüncə öz kökləri etibarilə tarixin qaranlıq səhifələrinə qədər uzanır. Və biz mifik düşüncə tarixinə, insanların mifoloji düşüncə ilə yaşadığı dövrün mədəniyyət qalqlarına nəzər salanda görürük ki, bayramlar da öz tarixi etibarilə mifologiya dövrünün möhsuludur. Buradan aydın olur ki, bayram anlayışının məna nüvəsini mif təşkil edir" (Şakir Albaliyev).

Bu fikrə əsaslanıb, belə bir məntiqi triada quraq olar: "Bayram = Mifologiya = Milli Kimlik". Başqa sözlə, bayramın mahiyyətini mifologiya təşkil etdiyi kimi, milli kimliyin də mahiyyətində mifologiya durur.

Son onilliklərdə Azərbaycan mifologiyası elmində əldə olunmuş əsas qənaətlərdən birinə görə, "mifologiya etnosun varlığını özündə modelləşdirən düşüncə və mətn hadisəsi kimi mədəniyyətimizin bütün tarixi inkişaf və transformasiya sxemlərini özündə yaşayan arxitemlər sistemidir. Azərbaycan kosmoetnik varlığının istisna məna vahidi mifologiya ilə arxetipləşir. Mifologiya milli mədəniyyətin tarixi-diaxron və çağdaş-sinxron konsentrasiya nüvəsidir. Milli mədəniyyətimiz bu nüvənin diaxron böyüməsi kimi təşkil olunmaqla öz çağdaş funksionalıq impulslarını mif nüvəsindən alır" (Seyfəddin Rzasoy).

Tanınmış mifoloq-folklorşünasın bu fikrində bizi maraqlandıran mövzu baxımından iki məqam aktualdır:

Birincisi, mifologiya milli mədəniyyətin konsentrasiya nüvəsidir;

İkincisi, milli mədəniyyət öz müasir həyat impulslarını hələ də mif nüvəsindən almaqdadır.

Bunlar çox ciddi fikirlər olmaqla müasir dövrümüzdə, xüsusilə türk xalqlarının vahid milli qalaktik modellərinin axtarılması istiqamətində ciddi aktualıq qazanır.

Həmin tezislərdən aydın olur ki, istər ayrılıqda Azərbaycan milli düşüncə və mədəniyyət sistemi, istərsə də ümumtürk etnik-mədəni sisteminin tarixi-mədəni varlığının nüvəsini bu gün belə mifologiya (milli düşüncə sisteminin mifik arxetipləri) təşkil etməkdədir. Bu mənada mifologiyanın milli düşüncə sisteminə "nüvə" funksiyası milli varlıq sistemini təşkil edən bütün elementləri özünə cəlb (konsentrasiya) etməklə vahid milli qalaktik sistem yaratmasında ifadə olunur. Başqa sözlə, mifik dəyərlər milli düşüncə sisteminin daşıyıcılarıdır, eyni bir milli kimlik modeli, yaxud daha başqa cür desək, milli birlik ideyalarının funksional mexanizmi ətrafında birləşir.

Müəllifin "milli mədəniyyətin öz müasir həyat impulslarını mif nüvəsindən alma-sı" tezisinə gəlincə, bunu müasir türk xalqlarının həminə gəlinə ayni şəkildə müşahidə edirik. Vahid etnik kökdən inkişaf edərkən müstəqil xalqlara çevrilmiş türklərin hər birinin keçdiyi qədim və zəngin tarix yolu

Türk dünyasının birliyiinin rəmzi

onları bir-birindən heç vaxt ayrı sala bilməmişdir. Bunun əsas səbəbi türk xalqlarının hər birinin milli kimlik düşüncəsinin əsasında duran mifik birlik, vəhdət simvollarıdır. Türk mifologiyasının bütün türklər üçün eyni olan arxetipləri bu gün milli doğmağın şüur imperativləri (doğmağlıq yaradan stereotipik davranış simvolları) kimi bütün türk xalqlarını bir-birinə yaxınlaşdırmaqla, doğmağlaşdırmaqla və birləşdirməkdədir. Türk dünyasının birlik və qardaşlıq modellərindən olan Novruz bayramının da müasir türk siyasi düşüncə tarixinin nəhəng simalarının dövlətçilik təcrübəsində mühüm yer tutmasının əsasında elə bu amil durur. Bu ilin mart ayında cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Novruz tonqalı qalayaraq üzərindən atılması və 21 mart tarixini "Bahar və qardaşlıq günü" elan etməsi bunun canlı təzahürüdür.

Bu məqamda qeyd etmək yerinə düşər ki, Novruz bayramı təkcə bir ənənə deyil, həm də milli identifikasiya, dövlətçilik və mədəni inteqrasiyanın mühüm komponentlərindən biri kimi çıxış edir. Onun mifoloji və kosmoqonik kökləri qədim türk xalqlarının dünyagörüşü ilə bağlı olub, zamanla müxtəlif dini və ideoloji sistemlərlə inteqrasiya olunmuşdur. Bu transformasiya prosesi Novruzun əhəmiyyətini yalnız etnik identifikasiya səviyyəsində saxlamayıb, onu sivilizasiyalararası harmoniya modeli kimi inkişaf etdirmişdir.

Heydər Əliyevin siyasi xətti Novruz bayramının bu fundamental mahiyyətini dövlətin ideoloji və mədəni siyasətinin ayrılmasından qeyri, onun yanasması göstərirdi ki, milli bayramlar yalnız xalqın tarixi yaddaşını qorumaqla kifayətlənmir, eyni zamanda strateji milli birliyin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır. Bu baxımdan Novruzun rəsmi səviyyədə qeyd olunması və milli ideologiya kontekstində inkişaf etdirilməsi Azərbaycan dövlətçiliyi üçün əsas sütunlardan birinə çevrilmişdir. Novruzun beynəlxalq səviyyədə qəbul edilməsi Azərbaycan dövlətinin mədəni diplomatiya strategiyasının mühüm uğuru kimi qiymətləndirilə bilər. Onun siyasi və ideoloji mahiyyəti türkdillil xalqların vahid inkişaf modeli çərçivəsində formalaşaraq, dövlətlərin mədəni inteqrasiyasına töhfə verən əsas vasitəyə çevrilmişdir. Bu baxımdan Novruz keçmiş ənənələrdən daha geniş miqyasda, türkdillil xalqların strateji birliyiinin təşviqi üçün ideoloji əsaslar yaratmışdır. Novruz bayramı yalnız folklor və mərasimlər səviyyəsində deyil, eyni zamanda milli identifikasiya, dövlətçilik və mədəni diplomatiyanın fundamental mexanizmi kimi qəbul edilə bilər. Onun uzunmüddətli siyasi və ideoloji funksiyası, Azərbaycan dövlətinin strateji perspektivlərində mühüm rol oynamaqla, türkdillil xalqların inteqrasiya prosesində mədəni koordinasiya və vəhdət modelini təşkil etmişdir. Bu konseptual yanaşma Novruz təkcə tarixi miras olaraq deyil, həm də müasir dövlətçilik ideyalarının təşəkkülündə əhəmiyyətli mədəni-siyasi institut kimi müəyyənləşdirir.

Novruz bayramının Türkiyədə rəsmi bayram kimi qəbul edilməsi, həmin günün qeyri-ixtiyarlı olması haqqında qərar verən R.T.Ərdoğanın sözlərinə görə, Türkiyə ha kimliyiyyət cəmiyyətdə qardaşlıq və həmrəylik gücləndirilməsi istiqamətində söyləyən nəhəng siyasətçinin Novruz bayramına bu münasibəti onun, əlbəttə ki, bu bayramla münasibətdə sadəcə sevgisindən irəliləyir. Təbii ki, türk etnik-mədəni dəyərlərinin daşıyıcısı olan R.T.Ərdoğanın da düşüncə dünyasında Novruz bayramı adlanan hadisənin sevgi ilə süslənmiş emosional obrazı var. Ancaq böyük siyasət adamının Novruz bayramını Türkiyə dövlətinin milli bayramları səviyyəsində rəsmiləşdirməsinin arxasında heç də yalnız emosional amil durmur. O, bir siyasət adamıdır və bu "gediş" də dövlətin milli və siyasi maraqlarına xidmət edir. Bu mənada cənab Ərdoğanın bayram haqqında söylədiyi fikir diqqətimizi xüsusi cəlb edir.

R.T.Ərdoğanın sözlərindən məlum olur ki, o, Novruz bayramını Türkiyə cəmiyyətində qardaşlıq və həmrəyliyin gücləndirilməsi istiqamətində mühüm vasitələrdən biri hesab edir. Novruz bir bayram kimi, onu qeyd edən xalqların mənsub olduğu cəmiyyətlərdə ilk növbədə qardaşlıq və həmrəyliyə xidmət edir.

Türkiyə Prezidentinin yanaşması Novruz bayramının etnokulturoloji mahiyyətini tam şəkildə ifadə edir: "Yuxarıda məşhur antropoloq Vladimir Toporovdan qeyd etdiyimiz kimi, kökü mifoloji düşüncəyə gedib çıxan milli bayramlar "müqəddəs sfera", yeni müqəddəs dəyərlər dünyası ilə sıx şəkildə bağlıdır. Novruz bayramı da ibtidai icma dövründən başlayaraq keçdiyi qədim tarix boyunca mifoloji və dini düşüncə sistemi ilə bağlı müqəddəs dəyərləri özünə konsentrasiya edərək, onları günümüzdə yaşada bilmişdir. Bu cəhətdən Novruzun bir bayram sistemi kimi içərisindən keçdiyi mifoloji və dini ənənələrə, ideoloji sistemlərə nəzər saldıqda heyrətə gəlməmək mümkün deyildir.

Aparılmış tədqiqatlardan məlum olur ki, "Novruz bayramı tarixinə görə ilkin mifoloji-kosmoqonik görüşlərlə bağlıdır. Mifoloji düşüncənin parçalanaraq tarixi düşüncəyə keçdiyi zamanı əski dinlərə transformasiya olunmuş, daha sonrakı inkişafında müxtəlif səmavi və qeyri-səmavi dinlərə, dini-ideoloji görüşlərə qovuşmuşdur. Bu baxımdan Novruz bayramı aşağıdakı din və dini-mifoloji dünyagörüşlərini özündə birləşdirir:

1. Qədim türklərin *şamanizm* dünyagörüşü;
2. Qədim və erkən Orta əsr türklərinin *tanrıçılıq* dini;
3. Qədim Azərbaycan və İran xalqlarının *zərdüştilik* dini;

4. *İslam* dini və onun müxtəlif təriqət və məzhəbləri;
5. Xristian türk xalqlarının simasında *xristianlıq* dini;
6. İudaist türk xalqlarının (əsasən tarixi xəzərlərin və onların çağdaş törəmələrinin) simasında *musəvilik - iudaizm* dini.
7. İki milyona yaxın buddist türklərin simasında *buddizm* dini və s.

Novruz bayramı tarixi və müasir dinləri özündə birləşdirməklə, əslində, dinlərarası (sivilizasiyalararası) harmoniya modeli kimi çıxış edir" (Seyfəddin Rzasoy).

Göründüyü kimi, yaşı insanlığın yaşı ilə bərabər olan Novruz bayramının əsasında duran düşüncə sistemində səmavi və qeyri-səmavi dinlər üçün xarakterik olan müqəddəs dəyərlər bir-birinə qovuşmaqla onu insanların nəzərində dəyərli bir bayrama çevirmiş və insanlar bu bayramı qeyd etməyi özlərinin müqəddəs əməllərindən hesab edirlər. Elə buna görə dünyanın son vəhyi (səmavi) dini hesab olunan islam da keçmişlərin, başqa sözlə, islamın bədiət hesab etdiyi zamanların yaddaşını özündə daşıyan Novruza güzəştə getmiş, ona münasibətdə sət dəyərənmişdir. Bunun səbəbi Novruzun bütün hallarda cəmiyyət daxilində qardaşlığa və həmrəyliyə xidmət etməsi olmuşdur: onun bütün mahiyyətində təbiiyyət insanın vəhdətini nəzərdə tutan humanizm fəlsəfəsi durur. Elə bu amil Novruz zamanı islam dini ilə də qovuşmuş, islamı dəyərlər Novruzun kult sistemində daxil olaraq, onun müqəddəsliyini daha da gücləndirmişdir. Bu cəhətdən üşaqlıqdan islamı və milli ənənələr ruhunda tərbiyə olunmuş Ulu Öndər öz xalqının milli adət-ənənələrini bütün varlığı ilə bağlı olan bir insan kimi Novruza müqəddəs hadisə - "ilahi nemət" kimi baxmış, sovet dövrünün, obrazlı desək, "kəskəsə" vaxtlarında Novruz adət-ənənələrinin yaşaması ilə qəlbən həmrəy olmuş, onun qorunmasına imkan daxilində dəstək vermişdir. Bu cəhətdən Heydər Əliyevin Novruz bayramı haqqında fikirləri öz aktuallığını daim saxlamışdır.

Ulu Öndər Novruz bayramı təbriklərində çox qiymətli fikirlər söyləmişdir. Ümummilli Lider 19 mart 2000-ci ildə Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrikində demişdir: "İnsanları baharın gəlməsi, təbiətin oyanması, həyatın canlanması ilə müjdləyən Novruz bayramı ən qədim dövrlərdən bəri xalqımızın sevinc və şadlıq bayramı olmuş, tariximizin müxtəlif dövrlərində bezi təzyiqlərə, süni maneələrə məruz qalmasına baxmayaraq, bu günə qədər gəlib çatmışdır".

Hər sözü, hər kəlməsi dövlətçilik fəlsəfəsi ilə bağlı olan Ulu Öndərin bu fikri dərin mənalara malikdir. Novruzun baharın gəlişinin, təbiətin oyanmasının, həyatın canlanması, müjəddəsi hesab edən Heydər Əliyev bununla bayramın ümumhumanitar mahiyyətini vurğulamışdır. Yəni Novruz bayramı, əslində, insanlar arasında milli, dini, irqi, cinsi və sair fərq qoymadan bütün insanlığın bayramıdır: təbiət bütün insanların anası, Novruz da ana təbiətin elçisidir.

(ardı var)

Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri

Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi heç bir ölkəyə və qüvvəyə qarşı yönəlməyib

"Türkiyənin Qəhrəmanmaraş şəhərində 2023-cü ilin fevral ayında baş vermiş dəhşətli zəlzələdən zərər çəkmiş şəxslər üçün tikilmis evlərin təqdimat mərasimində Prezident İlham Əliyevin böyük sevgi ilə qarşılanması Azərbaycan-Türkiyə dostluğunun, qardaşlığının və müttəfiqliyinin bir daha sübutu, tarixboyu olmuş ən böyük zirvəsidir".

Bu sözləri AZƏRTAC-a açıqlamasında politoloq Yalçın Hacızadə söyləyib.

O deyib: "Qardaş Türkiyə müstəqilliyimizə ilk anlarından bizə dəstək verir. Bu, Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş "bir millət, iki dövlət" konsepsiyası ilə Şuşa Bəyannaməsi kimi sarsılmaz müttəfiqlik sənədinin imzalanmasına qədər inkişaf edib. Azərbaycan dövləti və xalqı da hər zaman Türkiyənin yanında olub - istər Türkiyənin terrorizmlə mübarizə sahəsində fəaliyyətində, istərsə də baş verən təbii fəlakətlər zamanı.

2023-cü ilin fevralında Türkiyənin cənub-şərqində baş verən dəhşətli zəlzələdən dərhal sonra Azərbaycan dövləti və xalqı qardaş ölkəyə kömək əlini uzadıb. Fəlakətin ilk günlərindən Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə bütün imkanlar səfərbər edildi. Axtarış-xilas etmə işlərində iştirak etməklə yanaşı, ölkəmizin həm dövlət qurumlarının, həm də qeyri-hökumət təşkilatlarının səyləri fəlakətlə bağlı qardaş ölkəyə yönəldildi. Dövlətimizin başçısının mühüm tapşırığına əsasən, Azərbaycanın qardaş ölkəyə uzunmüddətli dəstəyi üçün Qəhrəmanmaraşda "Azərbaycan" məhəlləsinin inşasına start verildi. Ərazisi 27,6 hektar olan məhəllədə 1194 mənzildən ibarət 68 yaşayış binası, Heydər Əliyev adına ibtidai məktəb, uşaq bağçası, mədəniyyət mərkəzi və digər sosial obyektlər inşa olunub. Həmçinin burada məskunlaşacaq ailələr üçün 1595 ticarət obyekti də yaradılacaq".

Politoloqun sözlərinə görə, Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi heç bir ölkəyə və qüvvəyə qarşı yönəlməyib. Məqsəd hər iki ölkə daxil olmaqla ümumilikdə regionumuzun təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, iqtisadi, siyasi, nəqliyyat, kommunikasiya imkanlarının daha da yüksəldilməsi və qarşılıqlı faydaya köklənən əlaqələrin inkişafıdır. Hər iki ölkənin dünyada sülhün, təhlükəsizliyin, ədalətin qorunması sahəsindəki səyləri bizə qarşı olan inamı daha da artırır və bu da bizimlə əlaqə qurmaq istəyən, yanımızda, ətrafımızda olan ölkələrin sayının çoxalmasına gətirib çıxarır.

"Azərbaycan və Türkiyə çox həssas regionda yerləşir və qonşuluğumuzda olan iki ölkə böyük müharibələrə cəlb olunub. Hazırda dünyada baş verənlər təhlükəsizliyin ayrı-ayrılıqda mümkün olmayacağını göstərir. Ona görə bütün bunlar bizi daha da birləşdirməli və gələcək təhlükəsizliyimizi birlikdə təmin etməliyik. Eyni zamanda bizim əlaqələrimizin inkişafı türk dünyası üçün də bir nümunədir", - deyər Yalçın Hacızadə vurğulayıb.

Azərbaycan ilə Albaniya arasında turizm əməkdaşlığına dair Anlaşma Memorandumu imzalanıb

İyunun 21-də Azərbaycan Turizm Bürosu ilə Albaniya Milli Turizm Agentliyi arasında turizm sahəsində əməkdaşlığı gücləndirmək məqsədilə Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Dövlət Turizm Agentliyindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, sonad Azərbaycan Turizm Bürosunun İdarə Heyətinin sədri Florian Zengştmit və Albaniya Milli Turizm Agentliyinin baş direktoru Zana Çela imzalayıblar.

Memorandum turizm subyektləri arasında əməkdaşlıq, qarşılıqlı təbliğat, yeni təşəbbüslərin dəstəklənməsi, mədəniyyətə dair dia-loq və dayanıqlı turizmin inkişafını hədəfləyir. Sənəddə COP29 çərçivəsində qəbul olunmuş iqlim fəaliyyəti prinsiplərinə uyğun olaraq ekoloji cəhətdən məsuliyyətli turizm təşəbbüslərinin dəstəklənməsi, dənizkənarı və dağlıq ərazilərdə ilboyu turizmin inkişafı əsas prioritetlər sırasındadır.

Azərbaycan - Türkiyə qardaşlığının növbəti təzahürü

Azərbaycan-Türkiyə qardaşlıq münasibətlərinin unikallığı, yüksək səviyyəsi ondadır ki, ölkələrimiz arasında mövcud olan əlaqələr dərin tarixə və mənəvi köklərə əsaslanmaqla yanaşı, həm də müasir dünyanın problem və çağırışlarından irəli gələn pragmatizm üzərində bərqərar olub. Elə ciddi, kompleks məsələlər var ki, onların həlli və ya uzlaşdırılması prosesində Bakı ilə Ankara dövlətlərimizin maraqlarını dünyada mövcud olan beynəlxalq geosiyasi mənzərəni nəzərə alaraq birgə fəaliyyətlə yoluna qoyurlar. Regionumuzda və onun həddüdlərindən kənarda baş verən hadisələrə, yaxud ikitərəfli münasibətlərdə izlənen yenilik və perspektivlərə koordinasiya edilmiş həll yolu tələb olunur ki, dövlətlərimiz məhz bu məntiqi əsas tutub müvafiq addımları atırlar. Siyasi həmrəylik, iqtisadi əməkdaşlıq və hərbi tərəfdaşlıq kimi məsələlər belə yanaşma tələb edir.

Sevincdə də, kədərdə də - bir millət, iki dövlət

Birliyimizin bünövrəsi: mənəvi bağlar

Azərbaycan və Türkiyə münasibətləri maraqlara deyil, öncə dəyərlərə əsaslanır. Və bu bütün dünya üçün bir nümunədir. Öz maraqları üçün min oyunlar oynayan, hər cür addımlara gedən, mənəviyatsızlıqları sərhəd tanımayan xarici siyasi dairələr qarşısına Azərbaycan və Türkiyə Prezidentləri bu dəyərlərin gücü ilə çıxır. Onlara yerini göstərir. Bu iki liderin uca şəxsiyyətinə, məniyyətinə, mənəviyyətinə, dəyərlərə bağlılığına yaraşan da elə məhz budur!

Xalqlarımız və dövlətlərimiz arasında elə mövzular da var ki, onların dərin mənəvi və humanitar əhəmiyyəti mövcuddur. Söhbət məhz o məsələlərdən gedir ki, onlara operativ reaksiya vermək, sanki öz problemin kimi qəbul etmək artıq fərqli müstəvinin müzakirə mövzusuudur. Azərbaycanla Türkiyəni birləşdirən dərin bağlara malik tariximiz belə halların dəfələri şahidi olub. Ötən əsrin əvvəllərində, I Dünya müharibəsi dövründə minlərlə soydaşımız az qala bütün dünyanın qəsbkar hücumuna məruz qalmış qardaş ölkəyə kömək məqsədilə hərbi əməliyyatlarda iştirak edib və həlak olublar. Bizimlə tarixi, dili və dini bir olan insanlarımızın çətin anında onlara təkə mənəvi deyil, həm də maddi dəstək durmaq üçün xalqımızın sırası üzvləri, sadəcə maatımız əlində-ovucunda olan son ehtiyatını toplayaraq cəbhəyə yardım məqsədilə Türkiyəyə göndərirlər.

Bundan çox qısa zaman sonra imperialist düşməni mübarizədə olmalarına baxmayaraq, Azərbaycanı yağlı düşmən cəyənəndən qurtarmaq üçün xüsusi hərbi korpus təşkil edib Qafqaza yürüş edən qardaşlarımız müstəqil dövlət quruculuğu arzumuzun çin olması üçün ölüm-dirim savaşına qalxıblar. Hətta ölkələrimizi ayıran sovet ittifaqı dövründə belə xalqlarımızın üreyi bir-birləri ilə döyünüb. Azərbaycan barədə istənilən xəbəri Türkiyədə xüsusi coşqu və həssaslıqla izləyiblər. Türkiyənin adı çəkildəndə hər bir azərbaycanlı qəlbində fərqli istilik, məhr, məhəbbət hiss edib. Bu səbəbdəndir ki, müstəqillik əldə edən Azərbaycanı kimi tanıyan dövlət də məhz qardaş Türkiyə olub.

Bərpa olunan münasibətlərimiz, aramızda salınan yeni mənəvi körpülərimizin missiyası yalnız bununla bitməyib. Qardaş dövlət yenidən müstəqillik əldə etmiş, kövrək addımlarla irəliləyən Azərbaycanın həmişə yanında olub və ölkəmizin elə bir fəaliyyət sahəsi yoxdur ki, orada bizə dəstək göstərməsin. Ermənistən tərəfindən onillər boyu torpaqlarımızın işğal altında saxlanılmasını, dünya tərəfindən görməzdən gəlinməsinə Azərbaycanla olduğu ki-

mi, Türkiyədə də xüsusi ağıncı ilə qəbul ediblər. Təsədüfi deyildir ki, ərazi bütövlüyü və suverenliyimizin bərpası məqsədilə 2020-ci ilin payızında başladığımız ölüm-dirim müharibəsində də mənəvi dəstəyini əsirgəməyən dövlət məhz qardaş Türkiyə olub.

Ölkələrimiz arasında imzalanmış tarixi Şuşa Bəyannaməsi ilə Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri strateji mütəfəhlik səviyyəsinə yüksəlib. Bu tarixi sənədi iki qardaş ölkənin liderləri Şuşada imzaladılar. Həmin günün əhəmiyyəti bir də onda idi ki, ilk dəfə Azərbaycan qardaş ölkənin dövlət rəhbərini azad Qarabağda qarşılayırdı. Yüksək səviyyədə rəsmi qarşılama mərasimi təşkil olunmuşdu. Şuşa Bəyannaməsinin imzalanması ilə bağlı tədbirin hər anı isə böyük bir tarix idi və rəmzi mənə daşıyırdı. O anlarda, demək olar ki, bütün dünyanın nəzərləri Şuşaya yönəlmişdi. "Bu bəyannamədə göstərilən bütün müddəalar bizim gələcək iş birliyimizin təminatçısıdır", - deyən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin daha geniş strateji səviyyəyə yüksəldiyini, bölgənin parlaq gələcəyinə yol açan əməkdaşlıq olduğunu xüsusi vurğuladı. Hər kəsi həqiqətləri görməyə, Azərbaycan xalqının Zəfərini qəbul etməyə və gələcəyə baxmağa səslədi.

Bu, böyük bir tarixi nailiyyət idi! Azərbaycan və Türkiyə liderlərinin ölkəmizin Vətən müharibəsindəki Zəfərdən sonra regionda yaranmış yeni tarixi realığa atdıqları möhtəşəm imzalar idi! Azərbaycan-Türkiyə birliyinin gücü idi.

Suverenliyimizin bərpası - münasibətlərdə yeni mərhələ

Öz canı və qanı bahasına suverenliyimizi bərpa edən, minlərlə şəhid verən və qəhrəman döyüşçüləri yaranan qalib Azərbaycan Ordusunun formalaşmasında və peşəkar biliklərinin artırılmasında qardaş Türkiyənin dəstəyi xalqımız tərəfindən həmişə xatırlanacaq. Azərbaycanın yeni nəsil hərbi kadrlarının böyük əksəriyyəti məhz Türkiyənin hərbi məktəblərində bu sahənin incəliklərinə yiyələniblər. Zabitlərimizin professional hərbi kimi formalaşması və vətənə bağlılığının aşılarnmasında Azərbaycanla Türkiyə arasında keçirilən və hazırda davam edən hərbi təlimlərin mühüm tarixi rolu var. İkinci Qarabağ savaşında parlaq qələbə əldə etməyimizdə müasir növ hərbi əməliyyatlar aparmağımızın tələyüklü əhəmiyyəti olub. Düşmənin geridə qalmış hərbi fəlsəfəsinin ordumuzun önündə boyun əyməsində əldə etdiyimiz belə dərin hərbi biliklərin rolu danılmazdır.

Bu əməkdaşlıq yalnız iki ölkənin milli maraqları çərçivəsində deyil, bütövlükdə regionun sabitliyinin, təhlükəsizliyinin təmin olunması baxımından da xüsusi önəm daşıyır. Hazırda hər iki dövlət müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT, ATƏT, NATO və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında fəal əməkdaşlıq edərək, regional və global təhlükəsizlik təşəbbüslərində birgə mövqe sərgiləyir. Xüsusilə İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə Türkiyənin göstərdiyi birmənalı siyasi dəstək bu əlaqələrin sarsılmazlığını və qardaşlığın gücünü bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

İndinin özündə də, müharibənin faktiki başa çatmasına baxmayaraq, Azərbaycanla Türkiyə arasında mövcud olan və gündən-günə dərinləşən hərbi əməkdaşlıq bölgəmizdəki sabitliyin başlıca qarantı rolunda çıxış edir. Bu kontekstdə Azərbaycan xalqı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən Şuşa Bəyannaməsi iki dövlət və xalqın arasında mövcud olan, tarixin keçməkeşli mərhələlərindən sanki süzülərək zəmanəmizə qədər gəlib çatmış yazılmamış qanunun - sevincdə də, kədərdə də bir olmaq fəlsəfəsinin rəsmi hal almasıdır. Şuşa Bəyannaməsi dövlətlərimizi yerləşdirmiş bölgənin aparıcı aktorlarına çevirən tarixi sənəddir. Bu gün Silahlı Qüvvələrimizin Türkiyə modelində yenidən qurulması prosesi düşmənlərimizə və ərazimizə həttə cüzi iddiası olan qüvvələrə gözdağıdır.

Tarixdən günümüze

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu "Bir millət, iki dövlət" şüarı ötən illərdə dəfələrlə olduğu kimi, bu gün də öz aktuallığını ən müxtəlif səviyyələrdə sübut edir. Şübhə yoxdur ki, bu tezis gələcəkdə də istənilən sınaqdan üzvi çıxacaq və nə qədər ki, müstəqil dövlətlərimiz var, hər iki xalq üçün həmrəyliyin prioritet dünyagörüşü qismində çıxış edəcək.

"Bir millət, iki dövlət" prinsipi vaxtilə müasir Türkiyənin qurucusu Mustafa Kamal Paşa Atatürkün səsləndirdiyi "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir" deyimini kimi xalqlarımızın yaddaşına əbədi hopub. Bu şüarların əsas missiyası xalqlarımızın həm uğurlu anında, həm də çətin günlərində birlik nümayiş etdirməsi nəzəri platformasını formalaşdırmaqdır. İnsanlar kimi daha geniş topluslar, cəmiyyətlər və dövlətlər də kədərli anlara daha həssasdırlar. Dövlət və xalq da fərd kimi dost və qardaşa ən çox çətin anlarda ehtiyac duyur. Çünki qardaşlıq məhz müəkkəb anda sınanır.

Məhz bu baxımdan əminliklə qeyd etmək olar ki, xalqlarımız öz liderlərinin rəhbərliyi altında iki böyük və tarixi

şəxsiyyətin irəli sürdükleri həmrəylik fəlsəfəsindən qaynaqlanaraq qarşılıqlı yardımlaşmanı birliyimizin başlıca prinsipi sayırlar. Bu qənaəti təsdiqləyəcək onlarla misal var. Onlardan ən sonuncusu 2023-cü ilin fevralında qardaş ölkənin cənub-şərqində baş verən zəlzələdən dərhal sonra Azərbaycanın Türkiyənin yardımına olmasındır. Xalqımız və dövlətimiz qardaşlarımızın ağrısını azaltmaq və yardım göstərmək üçün əlində mövcud olan bütün imkanlardan istifadə etməklə itkiləri öz acısı kimi qəbul etmişdir.

Bu günlərdə dövlət başçısı - cənab İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə zəlzələnin baş verdiyi Kahrəmanmaraş şəhərində Azərbaycan tərəfindən inşa edilən və zəlzələdən əziyyət çəkmiş Türkiyə vətəndaşlarının əhəmiyyətli qisminin yaşayış problemini həll edən massivin açılış mərasimində birgə iştirakı tarixi bağlarımızın müasir mərhələdə möhkəmlənməsinin bir daha ayarı təzahürü oldu. Zəlzələnin fəsadlarının aradan qaldırılmasında dərhal sonra Prezident İlham Əliyevin xüsusi tapşırığı ilə Azərbaycanın qardaş ölkəyə uzunmüddətli dəstəyi üçün Kahrəmanmaraşda "Azərbaycan" məhəlləsinin inşasına start verildi. Məhəllənin tikintisinə 100 milyon ABŞ dolları vəsait ayrıldı və tikinti işləri Azərbaycanın Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi tərəfindən həyata keçirildi. 27.6 hektarlıq ərazini əhatə edən məhəllədə 1194 mənzildən ibarət 68 yaşayış binası, Heydər Əliyev adına ibtidai məktəb, uşaq bağçası, mədəniyyət mərkəzi və digər sosial obyektlər inşa olundu. Həmin burad məskunlaşacaq ailələr üçün 1595 ticarət obyekti də yaradıldı.

Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan" məhəlləsinin açılışında çıxışında xalqlarımızı bir-birinə bağlayan tellərin qarşılaşdığımız çətinliklərin birgə səylərlə aradan qaldırılmasında rolundan danışaraq bu birlik formulunun həmrəyliyimizin əsas rəmzi olduğunu bildirdi: "Azərbaycan xalqı bu faciəni öz faciəsi kimi qəbul etdi. İlk gündən on minlərlə azərbaycanlı Bakıda, Azərbaycanın müxtəlif şəhərlərində insani yardım göstərmək üçün məntəqələrə gəlib öz qardaşlıq borcunu yerinə yetirməyə başlamışdır... Azərbaycan hər zaman Türkiyənin yanında olub, Türkiyə də hər zaman Azərbaycanın yanında olub və bu gün "Azərbaycan" məhəlləsinin açılışında əziz qardaşla birlikdə iştirakım bir daha bizim birliyimizin, dostluğumuzun təzahürüdür". Azərbaycan Prezidenti daha sonra xüsusi vurğuladı ki, biz yaxşı günlərdə də, ağır günlərdə də daim bir-birimizin yanındaıyıq, bir-birimizin gücünü artırırıq. Bu gün Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı, birliyi nöinki bölgəmiz üçün, dünya miqyasında önəmli amildir, təhlükəsizlik, işbirliyi, inkişaf və qardaşlıq rəmzidir.

"Ayrılmamı könül candan, Türkiyə Azərbaycandan!"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev kimi Türkiyə lideri Rəcəb Tayyib Ərdoğanın da çıxışı bir daha göstərdi ki, ölkələrimiz arasında olan münasibətlərin dünyada ikinci bir nümunəsi yoxdur. Bakı-Ankara əlaqələri elə bir həddə çatıb ki, istənilən hadisəyə göstərilən reaksiya sanki bir dövlətin daxilində baş vermiş kimi sürətlə və operativ şəkildə həyata keçirilir. Məhz bu səbəbdəndir ki, Azərbaycan həm zəlzələnin baş verdiyi andan dərhal sonra ən müxtəlif istiqamətlərdə yardım aksiyasına başladı, həm də olduqca qısa zamanda türkiyəli qardaş və bacılarımızın yaşayış yeri ilə təminatının bir qismini həll edərək vacib problemin çözülməsinə öz töhfəsini vermiş oldu. Türkiyə lideri bu realığı yüksək qiymətləndirir və qardaşlığımızı təcəssümü hesab edir: "Ayrılmamı könül candan, Türkiyə Azərbaycandan!", - deyən şairlərin sözlərinə hərfbəhərf nəqş etdiyi qardaşlığımızın nə mənə daşdığını bu gün bütün dünyaya yenidən göstəririk. Rəbbim aramızdakı bu sarsılmaz həmrəyliyi, bu məhəbbəti daimi etsin... Burada, ilk növbədə, bunu vurğulamaq istəyirəm: Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı tale birliyinin ən konkret nümunələrindən biri açılışını etdiyimiz mənzillərdir... Əlbəttə, əziz qardaşlar, bu çətin dövrdə ölkəmizin köməyinə ilk gələnlərdən biri Can Azərbaycandır. Fəlakət xəbərini alaralmaz "Səninləyəm, Türkiyəm!" deyərək qardaş köməyi başlanan, avtomobilinin tavanına varını-yoxunu yığaraq millətimizə kömək etməyə çalışan, duaları, dəstəkləri, səmimi göz yaşları ilə kədərini bölüşən Azərbaycan xalqının həmrəyliyi heç vaxt unuda bilmərik və unutmayacağıq. Xüsusilə, İlham qardaşımızın və hörmətli həyat yoldaşı Mehriban xanımın yardım səfərbərliyimizə verdiyi böyük töhfənin könlümüzə də daim ayrı bir yeri var".

Zəlzələdən zərər çəkmiş Kahrəmanmaraşda "Azərbaycan" məhəlləsinin salınması Azərbaycan dövlətinin qardaş Türkiyəyə bir yardımı, yaxud hədiyyəsi olmaqla yanaşı, həm də müştərek tariximizin növbəti şanlı səhifəsidir. Biz bir-birimizin yanında bundan əvvəl də olmuşuq, bundan sonra da olacağıq. Təki dövlətlərimizin gələcəyi xeyir, xoş xəbərlərlə bol olsun. Birliyimiz istənilən halda sarsılmazdır - liderlərimizin əzmi, xalqlarımızın dəstəyi ilə.

*İradə ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*

"Bir millət, iki dövlət" fəlsəfəsinin tərənnümü

Tarixi dostluq, qarşılıqlı etimad, səmimi münasibətlər, yüksək səviyyəli əməkdaşlıq əsasında qurulan Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri daim möhkəmlənməkdədir. Xalqlarımızın eyni soyköünə, dilə, dinə, mədəniyyətə və bir çox digər qarşılıqlı bağa malik olması bu iki ölkəni həmişə bir-birinə doğma edib, sevincli, kədərli günlərdə də biri digərinin yanında olub.

Milli Məclisin deputatı Sevinc Fətəliyeva qəzetimizə açıqlamasında bildirib ki, Azərbaycan və Türkiyə arasında əlaqələrin yüksək səviyyədə inkişafı təkə bu dövlətlərin deyil, həm də regionun ümumi tərəqqisinə, sabitliyin bərqərar olmasına mühüm töhfələr verir. İyunun 19-da Azərbaycan və Türkiyə liderlərinin iştirakı ilə Kahrəmanmaraşda "Azərbaycan" məhəlləsinin təntənəli açılış mərasiminin keçirilməsi iki ölkənin qardaşlığının gücünü bir daha nümayiş etdirdi. Prezident İlham Əliyevin mərasimdə dediyi kimi, Azərbaycan hər zaman Türkiyənin yanında olub, Türkiyə də hər zaman Azərbaycanın yanında olub. "Azərbaycan" məhəlləsinin açılışı isə bir daha birliyimizin, dostluğumuzun təzahürüdür. "Türkiyə Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan ilk dövlət olmaqla, diplomatik əlaqələrin bərpasında və ölkəmizin beynəlxalq arenada möhkəmlənməsində mühüm rol oynayıb. Bu dövrdən başlayaraq, iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi və mədəni əməkdaşlıq sürətlə inkişaf etməyə başlayıb. Enerji, nəqliyyat və ticarət sahələrində qurulan əlaqələr də münasibətlərin əsas sütunlarından olub. Həyata keçirilən enerji və infrastruktur layihələri, xüsusilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihələri hər iki ölkənin iqtisadi dayanıqlılığını və regional mövqeyini gücləndirib", - deyərək, əlavə edib.

Hərbi sənaye və müdafiə sahəsində də tərəfdaşlığın möhkəm təməl üzərində qurulduğunu qeyd edən deputat deyib ki, Türkiyə Azərbaycanın müdafiə potensialının artırılması üçün hərbi təlimlər və texniki dəstək verərək əməkdaşlığı daha yüksək səviyyəyə çatdırıb. 2020-ci ildə baş vermiş İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Türkiyənin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini birmənalı dəstəkləməsi isə iki ölkə arasındakı siyasi və hərbi münasibətləri daha da möhkəmləndirib. Bu yaxınlıq yalnız siyasi və iqtisadi deyil, mədəni və təhsil sahələrində də özünü göstərir. Türkiyənin Azərbaycanda həyata keçirdiyi təhsil və mədəniyyət layihələri, eləcə də tələbə və müəllim mübadiləsi proqramları iki xalq arasında qarşılıqlı anlaşmanı və mənəvi bağlılığı daha da dərinləşdirib. Bu fəaliyyətlər gələcək nəsillərin bir-birinə daha yaxın və həmrəy olmalarına zəmin yaratmaqla Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığının möhkəm və davamlı olacağını bir daha sübut edir.

Sevinc Fətəliyeva qeyd edib ki, 2023-cü ilin fevralında Türkiyənin cənub-şərqində baş verən və "əsrin faciəsi" adlandırılan dəhşətli zəlzələdən dərhal sonra Azərbaycan dövləti və xalqı qardaş ölkənin yanında olub: "Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə Azərbaycan Fövqəladə Hallar Nazirliyinin xilasediciləri, həkmlər və könüllülər dərhal zərərçəkən ərazilərə ezam olundular. Eyni zamanda humanitar yardımlar göndərildi. Dövlətimizin başçısının xüsusi tapşırığı ilə Azərbaycanın qardaş ölkəyə uzunmüddətli dəstəyi üçün Kahrəmanmaraşda "Azərbaycan" məhəlləsinin inşasına start verildi. 27.6 hektarlıq ərazini əhatə edən məhəllədə 1194 mənzildən ibarət yaşayış binaları, Heydər Əliyev adına ibtidai məktəb, uşaq bağçası, mədəniyyət mərkəzi və digər sosial obyektlər inşa olundu. Həmin burada məskunlaşacaq ailələr üçün 1595 ticarət obyekti də yaradıldı. Kahrəmanmaraşda ucaldıran Azərbaycan-Türkiyə dostluq abidəsi isə bu sarsılmaz qardaşlığın rəmzinə çevrilib. Bu layihə təkə bir tikinti layihəsi deyil, eyni zamanda Azərbaycan və Türkiyə qardaşlığının, xalqlarımızın ağır günlərdə bir-birinə dayaql olmalarının, dostluq və həmrəyliklərinin parlaq nümunəsidir".

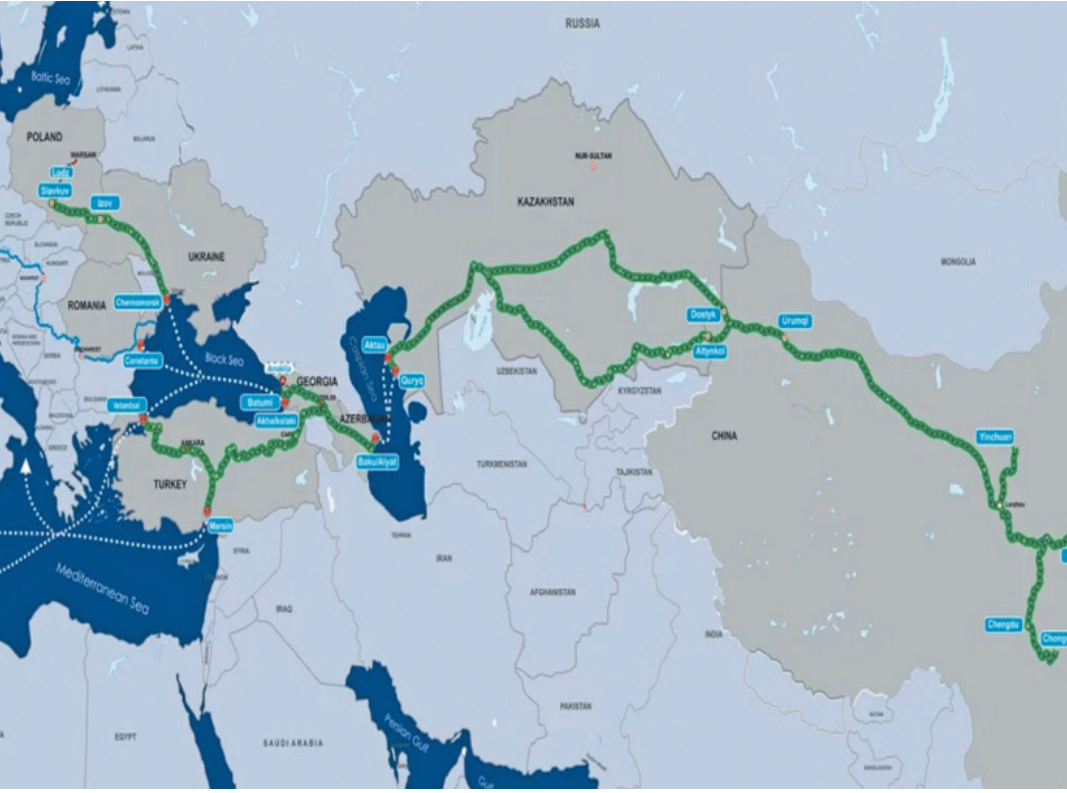
Deputat vurğulayıb ki, "Azərbaycan" məhəlləsi iki ölkə arasındakı həmrəyliyin gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bütövlükdə, bu tarixi hadisə "Bir millət, iki dövlət" fəlsəfəsinin bir daha tərənnümüdür.

*Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"*

Azərbaycanın xarici siyasətinin uğurları

Orta dəhliz: Azərbaycandan baxışın geosiyasi konteksti

Hazırda dünyanın müxtəlif regionlarında baş verən münafişlər fonunda etibarlı və uzunmüddətli əməkdaşlıq formatlarının geosiyasi əhəmiyyəti daha da artır. Bu nöqtəyi-nəzərdən "Bir kör, bir yol" layihəsinin potensialı yüksək dəyərləndirilir. Onun tərkibində isə Orta dəhliz rolunun dərki ön sıraya çıxır. Bratislava Qlobal Təhlükəsizlik Forumu (GLOBSEC) çərçivəsində Praga-da keçirilən müzakirələrdə Azərbaycan tərəfinin irəli sürdüyü tezislər Bakının təşəbbüsünün önəmini ifadə edir.

Azərbaycan - nəqliyyat dəhlizləri baxımından əlaqələndirilmiş məkan

Orta dəhliz çoxdandır ki, diqqət mərkəzindədir. O, Çin "Bir kör, bir yol" strateji layihəsinin mühüm kommunikasiya elementlərindən biri kimi nəzərdən keçirilir. Həmin keyfiyyətdə Orta dəhliz siyasi, iqtisadi, geosiyasi və mədəni mənə köşb edir. Hazırda geniş dairələrdə vurğulanan aspektlərdə Orta dəhlizin qiymətləndirilməsi prosesi gedir. Bu prosədə Azərbaycan olan baxış xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyevin GLOBSEC Forumu çərçivəsində keçirilən "Orta dəhliz: yeni geosiyasi və geoiqtisadi həyat xətti" adlı önənovi illik müzakirədə ifadə etdiyi fikirlər vurğuladığımız aspektdə maraq doğurur.

Orta dəhliz məsələsində Azərbaycan kommunikasiya və nəqliyyat faktorunu geosiyasi əməkdaşlıq müstəvisinə transfer edə bilib. Ona üç aspektdə baxmaq olar.

Birincisi, ümumiyyətlə, sülhə və konstruktiv əməkdaşlığa xidmət edən "dəhliz"in geosiyasi anlamının müəyyənəşməsi. İkincisi, dənizə çıxışı olmayan ölkənin nəqliyyat marşrutları baxımından əlaqələndirilmiş məkanə çevrilə bilməsi. Üçüncüsü, ilk iki şerti təmin edən dövlətin yerləşdiyi coğrafiyaya fayda verə biləcək səviyyəyə yüksəlməsi.

Siyasi-nəzəri baxımdan çox əhəmiyyətli əxliiklərdən biri ondan ibarətdir ki, dövlət vurğulanan şərtlərə uyğun addım atmalı, bunun üçün səmərəli konsepsiya işləyib hazırlamalıdır. Azərbaycan Orta dəhliz məsələsinə möhüz bu səviyyədə yanaşır və işləyib hazırladığı konsepsiya ilə hər üç şərtin təminatına nail olub. Bəs Azərbaycan Orta dəhliz məsələsinə baxışının fəlsəfəsində başlıca məqam nədən ibarətdir?

Yanaşmanın başlıca siyasi-tarixi məqamı

Hikmət Hacıyevin GLOBSEC Forumundakı çıxışı və bütövlükdə, proseslərin gedişi, təhliklər göstərir ki, Azərbaycan Orta dəhliz kontekstində siyasi, tarixi, geosiyasi aspektləri mükəmməl şəkildə vahid fəlsəfi məntiq müstəvisinə gətirə bilib. Onun əsas mənasını yığcam şəkildə belə ifadə etmək olar: "Azərbaycan Orta dəhlizə sadəcə nəqliyyat marşrutu kimi deyil, daha geniş mənada mədəniyyətlərarası dialoqun bir forması kimi baxır". Bu, artıq müasir mərhələdə nəqliyyat-kommunikasiya faktoruna yeni yanaşmanın formalaşmasını əks etdirir. Onun iki qaynağı mövcuddur.

Əvvəla, "yollar Azərbaycanın qədimdən gələn mədəniyyət və sivilizasiya anlayışının bir hissəsidir". Bu, türk xalqlarının hikmətinin mühüm bir aspektidir - "yol onu gedindirir!" Buna görə də "yol" həmişə türk anlamında özü ilə mədəniyyəti, sivilizasiyanı və tarixiliyi daşıyır. Həmin anlamda da "yol" statik mövcudluq deyil, daimi dinamika. Deməli, Azərbaycanın Orta dəhliz məsələsinə yanaşması onun daim işlək olması ilə sıx bağlıdır və hətta ondan konarda mövcud deyildir.

İkincisi, Azərbaycanın irəli sürdüyü bu konseptual yanaşmanın ciddi praktiki və təcürbi əsasları var. Belə ki, müasir mərhələdə ölkə rəhbərliyi "İpək yolu" təcürbəmizi müxtəlif istiqamətlərdə nəqliyyat əlaqələrinin kəsinləşdirilməsinə üstəlikla proyeksiya edə bilib. Şərq-Qərb, Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutları bunlara bənzir nümunələrdir. Orta dəhliz də möhüz bu aspektdə mədəniyyət, sivilizasiya və faydalı əməkdaşlıq məkanı kimi siyasi və geosiyasi anlam alır.

Vurğulanan kontekstdə Azərbaycan Prezidentinin köməkçisinin aşağıdakı fikri tam yerindədir: "Biz quru ilə əhatələnmiş ölkə olaraq bu möhüddü-yəti üstünlüyə çevirməyə çalışmışıq". Və həmin siyasi-konseptual yanaşmanın yeni mərhələsi özünü göstərməkdədir.

"Hava İpək yolu"

Azərbaycan rəhbərliyi bu anlayışa çox maraqlı məzmun verib. Birincisi, coğrafi faktorun geniş anla-

Avropanın Orta dəhlizə ehtiyacı daha da artır

Dünyada gedən siyasi qarşıdurmalar, toqquşmalar fonunda Orta dəhlizin (Trans-Xazar Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu) əhəmiyyəti daha da artmaqdadır. Bu marşrut vasitəsilə yüklərin daşınması daha təhlükəsiz olmaqla yanaşı, həm də mənzil başına tez çatdırılması xərclərini xeyli azaldır. Orta dəhliz vasitəsilə yüklər Çin, Qazaxıstan, Türkmənistan, Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədən keçməklə Avropaya çatdırılır. Rusiya-Ukrayna müharibəsi səbəbi ilə Avropa İttifaqının da bu dəhlizə marağının artdığı açıq-aydın görünür.

Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov da qəzetimizə açıqlamasında bildirib ki, son illər Orta dəhlizin əhəmiyyətinin daha da artması müşahidə olunur: "Bir tərəfdən İrana qarşı sanksiyalar artır, digər tərəfdən isə İsrail-İran qarşıdurması Cənub üzərindən yüklərin daşınmasında çətinlik yaradıb. Həm də Rusiyaya qarşı sanksiyalar tətbiq olunduğundan Avropa İttifaqının Orta dəhlizə marağı artıb. Bu dəhliz vasitəsilə daha çox yüklərin daşınması müşahidə edilir. Beləliklə, Orta dəhliz,

yəni, Azərbaycan və Gürcüstan üzərindən, eləcə də qardaş Türkiyə vasitəsilə yüklərin Şərqdən Qərbə, yəni Asiyadan Avropaya daşınması artır".

Deputat qeyd edib ki, Azərbaycanın Çin Xalq Respublikası ilə strateji tərəfdaşlığı, həmçinin Orta dəhliz üzərində yerləşən bir sıra Avropa ölkələrinin bu istiqamətdə əməkdaşlığı və strateji münasibətləri bu marşrut vasitəsilə ölkəmiz üzərindən daha çox yüklərin daşınmasına zəmin yaradır.

V.Bayramovun sözlərinə görə, Azərbaycan Orta dəhlizin genişlənməsinə töhfə verən ölkələrdəndir. Həm infrastrukturun genişləndirilməsi, həm Ələt limanının istifadəyə verilməsi, həm də elektron xidmətlərdən geniş istifadə edilməsi Azərbaycan üzərindən

dən yüklərin daşınmasına marağın artmasına səbəb olub. "Həmçinin Zəngəzur dəhlizinin istifadəyə verilməsi ilə bağlı aparılan müzakirələr və bu istiqamətdə gözləntilər də Orta dəhlizin regionda əhəmiyyətini artıracaq. Çünki Zəngəzur dəhlizi Orta dəhlizə inteqrasiya olunaçaq və bu da Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu vasitəsilə daha çox yükün Azərbaycan vasitəsilə daşınmasına imkan yaradacaqdır", - deyər V.Bayramov əlavə edib.

Əsmər QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

Ekspert: "Avropa Azərbaycanla olan əməkdaşlığa çox yüksək dəyər verməlidir"

AZƏRTAC Atlantik Şurasının Vəşinqtondakı Qlobal Enerji Araşdırma Mərkəzinin baş elmi işçisi, BMT Avropa İqtisadi Komissiyasının Davamlı Enerji üzrə layihəsinin Məsələlər Şurasının üzvü və BMT AİK-in Qaz üzrə Ekspertlər Qrupunun üzvü Con Roberts ilə müsahibəni təqdim edir.

- Cənab Roberts, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin arxitekturası enerji böhranının başlanğıcı və Rusiyadan tədarükün azalması fonunda necə dəyişdi?

- Böhran qarşıma eyni adət iki vəziyyətə qoydu ki, onların həlli ilk baxışdan bir-birindən zidd yanaşmalar tələb edir. Birincisi, bu, 2022-ci ilin fevralında Rusiyanın Ukraynaya qarşı genişmiqyaslı müdaxiləsindən sonra Rusiya qazının tədarükünün itirilməsi ilə Avropada yaranmış birbaşa böhrandır. İkincisi isə, biz uzunmüddətli böhranla, iqlim dəyişikliyi ilə üz-üzəyik. Onun nəticələri gözləniləndən daha sürətli şəkildə üzə çıxır və bu da qısamüddətli təhlükə səbəb olur. Avropanın qarşısında duran hazırkı vəziyyət - əsasən qaz olmaqla, qazın mənsəli yanacaq sabit tədarükünü təmin etməkdir. Lakin bu, Avropanın daha çox qazınıtı yanacağına ehtiyacı olduğu anlamına gəlir. Söhbət mövcud həcmərə etibarlı çıxış imkanından gedir. Problem ondadır ki, tədarük sabitliyinin təmin olunması uzunmüddətli müqavilələr və investisiyalar tələb edir. Qısamüddətli enerji sabitliyini təmin etmək üçün uzunmüddətli hədəflərə və maliyyələşməyə ehtiyac var. Amma bu, qazınıtı yanacağının istehsalının azaldılması tendensiyası ilə ziddiyyət təşkil edir. Hələ ki, bu paradoksu necə həll olunaçağını bilmirik.

Bununla paralel olaraq, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə üçün qazınıtı mənsəli enerji mənbələrinin mümkün qədər tez imtina etməli. Bu, müəyyən qədər bərpaulunan enerji mənbələrinin artan əlçatanlığı sayəsində mümkündür. Lakin hələ də külək əsən və ya günəş parlayan zamanlar istisna olmaqla, bu mənbələr əlçatan olmadıqda, enerji tələbatını ödəmək üçün yetərli gücə sahib deyilik. Ən kritik məqam isə odur ki, biz hələ də genişmiqyaslı və etibarlı enerji saxlama sistemlərinə - istər batareyalar, istər hidroakkumulyasiya stansiyaları, istərsə də binalarda istilik yığımı vasitələrinə malik deyilik. Bu, bu gün qarşılaşdığımız enerji dileymmasının əsas mahiyyətidir.

- Sizcə, qarşıdakı illərdə Avropanın enerji təhlükəsizliyi üçün ən ciddi çağırışlar hansılardır? İnfrastruktur üçün fiziki təhdidlər, siyasi qeyri-sabitlik, investisiya çatışmazlığı, yoxsa başqa amillər?

- Ən ciddi çağırış, şübhəsiz ki, Ukraynada davam edən müharibədir. Ümumilikdə Avropada siyasi sabitlik ideal vəziyyətdə deyil, amma fəlakətli də sayılmaz. Düşünürəm ki, daxili problemlərin çoxunun öhdəsindən gələcəyik. Lakin Rusiyadan qaaynaqlanan təhdidlərə qarşı hələ də aydın qarşıdurma planımız yoxdur. Tam müdafiə sistemi qurmaq üçün bir neçə il ehtiyac olacaq və hazırda Avropanın aparıcı ölkələrinin əksəriyyəti möhüz bu işlə məşğuldur.

- Avropanın qaz boru kəmərinə alternativ olaraq təbii maye qaz (LNG) üzərindən qurduğu strategiya nə dərəcədə dəyərlidir? Sizcə, bu, uzunmüddətli həll ola bilərmi?

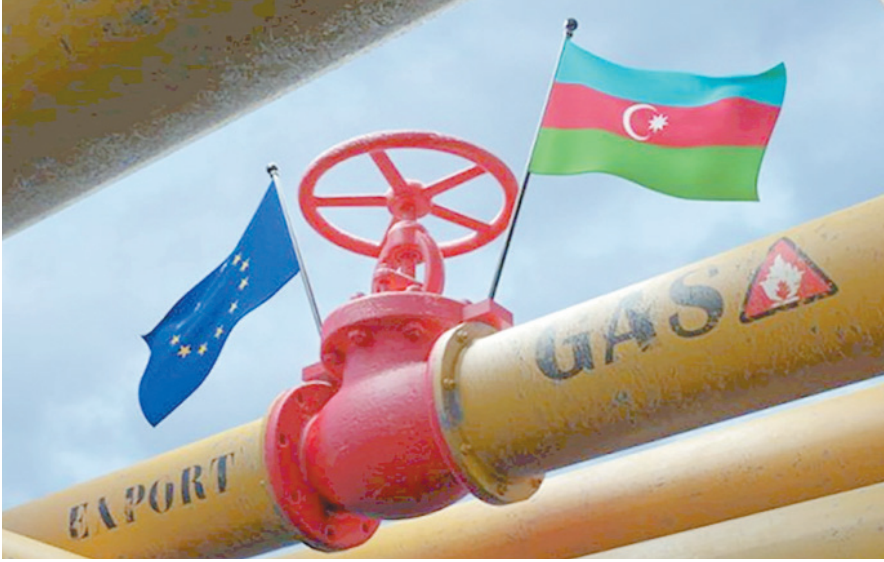
- İcazənizlə, əvvəlki suala bir məqamı da əlavə etmək istərdim, çünki bu məsələ onunla sıx bağlıdır. Avropa daxilində infrastruktur əhəmiyyətli dərəcədə təkmilləşib. Artıq sahilyan terminallara daxil olan təbii maye qazın qitənin dənizlərinə daşınması xeyli asanlaşıb və bu proses daim təkmilləşdirilir. Qazın Avropa daxilində paylanması hələ ideal səviyyədə olmasa da, durmadan yaxşılaşır.

LNG məsələsinə gəlincə, hazırda Avropa iki əsas təchizatçıdan asılıdır və yaxın gələcəkdə üçüncü bir təchizatçıdan da bazara daxil olacağı gözlənilir. Bu iki əsas təchizat-

tədarükü məsələsinə gəldikdə isə, Mərkəzi Asiya hələ də əhəmiyyətli miqdarda neft ixrac edir. Lakin bu prosesin çətinliyi ondan ibarətdir ki, Qazaxıstanın neftinin əsas hissəsi Rusiya ərazisindən keçən "Caspian Pipeline Consortium" (CPC) boru kəməri vasitəsilə nəql olunur. Əgər Mərkəzi Asiya anlayışını genişləndirərək bura Xəzərşyan ölkələrindən biri olan Azərbaycanı da daxil etsək, mənzərə dəyişir.

Azərbaycanın dünya bazarlarına çıxışı Gürcüstan və Türkiyə üzərindən keçən etibarlı nəqliyyat marşrutlarına əsaslanır. Bu, istər Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri ilə, istərsə də Avropanın dənizliklərinə uzanan Cənub Qaz Dəhlizi vasitəsilə reallaşır. Azərbaycanın ixrac etdiyi enerji həcməri global miqyasda çox böyük olmasa da, onlar Avropa üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Bu, sadəcə balanslaşdırıcı element deyil, strateji resursdur. Hazırda Bakıdan Ceyhana gündəlik təxminən 460 min bərel neft nəql olunur. Azərbaycanın əsas yatağı olan Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında isə hasilat gündülik təxminən 331 min bərel təşkil edir. Bu tədarük səviyyəsinin qorunub saxlanması vacibdir, çünki neft Azərbaycanın həm rifahı, həm də sabitliyi üçün əsas rol oynamaqda davam edir. Lakin Avropanın faktiki enerji tələbatı baxımından qaz daha mühüm yer tutur.

Azərbaycan isə özü ilə əlaqəsi olmayan xüsusi bir problemə üz-üzədir: Avropa hələ

qalacaq. Ona görə də mən LNG tədarükündə hər hansı ciddi problem görmürəm. Üstəlik, gələn ilin sonuna qədər Afrikada da daxil olmaqla əlavə LNG terminallarının işə düşməsi gözlənilir.

Bundan əlavə, Avropa hələ də Norveç və Şimali Afrikanın əhəmiyyətli hissəsi kimi böyük mənbələrdən qaz tədarükünü davam etdirir.

- Yeni geosiyasi şəraitdə enerji təchizatçıları kimi Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərqin rolunun transformasiyasını necə görürsünüz?

- Yaxın Şərq resursların yüksək konsentrasiyasına görə, Xəzər bölgəsi ilə müqayisədə daha vacib region olaraq qalacaq. Bu bölgə hələ də dünyadakı ixraca yönəlməmiş neft və qaz ehtiyatlarının yarısından çoxuna malikdir. Bununla belə, müəyyən möhüddüyyetlər də mövcuddur. Məsələn, İran dünyanı ən böyük qaz ehtiyatlarına sahib olsa da, paradoksal şəkildə qazın xalis idxalçısıdır. Bu, İranın ölkə daxilində neft istehlakını mümkün qədər azaltmağa və bununla da ixrac üçün daha çox neft saxlamağa çalışması ilə bağlıdır. Bununla belə, Yaxın Şərq enerji sahəsində həlledici rol oynamaqda davam edir.

Mərkəzi Asiya isə iki istiqamət üzrə mühüm əhəmiyyət daşıyır. Birincisi, region xüsusilə qaz sahəsində Çin əsas neft və qaz təchizatçılarından biridir. Bu isə Mərkəzi Asiyayı Rusiya ilə rəqabətə gətirir. Daha dəqiq desək, bu vəziyyət Çinə qazın həcmi və qiymətləri üzrə danışıqlarda Rusiya ilə Mərkəzi Asiya arasında maneəvə təmənə imkan yaradır. Bu, ciddi geosiyasi amildir. Qərbə qaz

də əsas bir suala cavab verməyib - yəni Avropa anlayırımı ki, Azərbaycan stabil qaz tədarükü üçün uzunmüddətli müqavilələr tələb olunur? Bu müqavilələrin həddən artıq uzun müddətli olmasına ehtiyac yoxdur - on il kifayət edər, hətta bəzilər beş ilin də yetərli olduğunu deyir - lakin onlar mütləq lazımdır. Avropaya ixracın illik 13 milyard kubmetrdən 20 milyard çatdırılması üçün möhüz bu investisiyalar zəruridir. Bu problem yalnız Avropa ölkələri və Avropa maliyyə institutları həll edə bilər.

- Avropanın qaz infrastrukturunu vəziyyətinə necə qiymətləndirirsiniz? Sizin fikrinizcə, təchizatın dayanıqlılığını artırmaq üçün hansı layihələr prioritet sayılır?

- Hazırda bu sahədə xeyli dəyişikliklər baş verir. BRUA sisteminin - Bolqarıstan, Rumıniya, Macarıstan və Avstriyanı birləşdirən layihənin inkişafını müşahidə edirik. Bu, mühüm layihədir, xüsusilə ona görə ki, Rumıniyanın hazırda işlədiyi Qara dənizdəki Neptune yatağı ilə əlaqələndiriləcək.

Bundan əlavə, Yunanıstandan başlayan və yeni Yunanıstanın maye təbii qaz idxalı terminalları ilə birləşən Şaquli dəhliz üzrə də əhəmiyyətli irəliləyiş müşahidə olunur. Hələ reallaşdırılmamış, lakin həyata keçirilməsi zəruri olan layihələrə gəldikdə isə, mən İon-Adriatik Boru Kəmərinə (IABK) ən vacib hesab edirəm. Bu kəmə Transadriatik boru kəmərinə - Cənub qaz dəhlizinin qərb segmentinə - Xorvatiyanın şimalındakı əsas Avropa qaz səbəksinə ilə birləşdirəcək. Bu boru kəməri böyük qaz həcmərə daşınmasa da, regionda təchizatın balanslaşdırılmasına kömək edəcək və lazımi çəvikliyi təmin edəcək.

- Qaz tələbatının yaşıl transformasiya səbəbindən dəyişə biləcəyi şəraitdə qaz tranziti ilə məşğul olan ölkələr hansı çağırışlarla üzləşir?

- Məncə, qaz tələbatı ilə yaşıl sektorun inkişafı arasında balans qorumaq olduqca çətin vəziyyətdir. Qaz hələ də baza yüklərini təmin edə bilir və bizə bu baza yükləri hələ bir müddət lazım olacaq - enerji saxlanması problemi, xüsusilə də akkumulyator texnologiyaları vasitəsilə həll oluna bilər. Hazırkı mərhələdə mənim fikrimcə, Avropa planlaşdırıcılarının qarşısında duran əsas vəziyyət qazın və bərpaulunan enerji mənbələrinin inkişafını bir-birinə rəqib deyil, bir-biri ilə tamamlayan proseslər kimi qiymətləndirməkdir. Hər iki sahə paralel şəkildə inkişaf etdirilməlidir. Eyni zamanda bunu açıq şəkildə qeyd etməliyəm ki, qaz sektorunun inkişafı möhüddü miqyasda arzuolunandır. Bu sahədə çox fəal genişlənmə yolverilməzdir, çünki məşəq karbon emissiyalarını artırmaq deyil. Lakin müəyyən inkişafat ehtiyac var - həm infrastruktur baxımından, həm də istehsal baxımından. Avropa baxımından qaz hasilatının artırılması üçün ən uyğun mənbələrdən biri möhüz Azərbaycanıdır.

- Rusiya enerji resurslarından imtina şəraitində Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatında strateji rolunu necə qiymətləndirirsiniz?

- Bu önəmli. Bu son dərəcə faydalıdır. Bununla belə, əgər Azərbaycan qaz tədarükü dayansa - məsələn, bir böhran, Gürcüstanda baş verə biləcək bir hadisə və ya keçmişdə artıq boru kəmərlərini bağlamış Rusiyanın müdaxiləsi səbəbindən - Avropa çökməyəcək. Avropa sistemi kifayət qədər çevikdir və hazırda Azərbaycan tərəfindən tədarük olunan 13 milyard kubmetr qazın itirilməsi ilə başa çıxmaq qabiliyyəti nə malikdir. Lakin heç bir şübhə yoxdur ki, hazırkı 13 milyard kubmetrlik qaz tədarüküləri və Azərbaycan bu həcmi 20 milyard kubmetrə çatdırmaq istiqamətində sayılır - 2022-ci ildə Avropa İttifaqı (Aİ) ilə imzalanmış Anlaşma Memorandumuna uyğun olaraq - son dərəcə faydalıdır. Bu baxımdan, ikitərəfli münasibətlər prizmasından yanaşdıqda, bu, həqiqətdən də önəmli tərəfdaşlıqdır. Avropa öz enerji əlaqələrinə, xüsusilə Azərbaycanla olan əməkdaşlığa çox yüksək dəyər verə bilər.

- "Cənub qaz dəhlizi", xüsusilə TANAP və TAP layihələrini tam şəkildə həyata keçirilmiş hesab etmək olarmı, yoxsa siz onun genişləndirilməsi və modernləşdirilməsinə ehtiyac görürsünüz?

- "Cənub qaz dəhlizi"nin bütün sistemi ilkin olaraq genişlənmə imkanı nəzərdə alınmaqla layihələndirilib. Yeni boru kəmərlərinin çəkilişi minimal səviyyədə aparılmaqla belə genişlənməyə əlavə kompressor stansiyalarının quraşdırılması hesabına nail olmaq mümkündür. Bu, əlbəttə, müəyyən xərclər tələb edir, lakin tamamilə yeni boru kəməri sisteminin tikintisi ilə müqayisədə bu xərclər xeyli azdır. Beləliklə, sistemin çevikliyi mövcuddur.

- Azərbaycanın uzunmüddətli enerji satışı sahəsindəki siyasətini və ixrac marşrutlarını şəxələndirməyə yönəlməmiş sayılmasını necə qiymətləndirirsiniz?

- Azərbaycanın neft hasilatı sahəsində siyasəti əsasən sabitləşməyə - yəni istehsalın cari səviyyədə saxlanılmasına yönəlib. Qaz hasilatının isə artırılması planlaşdırılır, bərpaulunan enerji istehsalı isə çox sürətlə artmalıdır. Əsas məqam ondan ibarətdir ki, bu istiqamətlərin hamısı paralel şəkildə inkişaf etdirilir. Mən bu strategiyaya məntiqli hesab edirəm, çünki Azərbaycan daxili qaz tələbatı artır və daxili istehlak üçün proqnozlara ehtiyac var.

Bundan əlavə, Azərbaycan elə bir mövqedədir ki, indi olmasa da, dörd-beş ildən sonra Avropaya əlavə olaraq altı-yeddi milyard kubmetr qaz tədarük edə biləcək. Lakin bu səviyyəyə çatmaq üçün vaxt tələb olunur.

23 İyun Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günüdür

Dövlət qulluğu sistemində insan potensialının təkmilləşdirilməsinin innovativ üsulları

Mələmdür ki, innovasiyalara açıq olmayan dövlətlər iqtisadiyyatlarında innovativ ideyaları tətbiq edə bilmirlər. Müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycanada siyasi hakimiyyətin qarşısında duran başlıca vəzifə məhz çevik, ölkədə sosial-iqtisadi tərəqqini şortləndirəcək, dövlətin suverenliyini və müstəqilliyini möhkəmləndirəcək dövlət qulluğu sisteminin formalaşdırılmasından və inkişaf etdirilməsindən ibarət idi.

Təsadüfi deyildir ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdışından sonra ən çox diqqət ayırdığı sahə məhz səmərəli fəaliyyət göstərəcək dövlət qulluğu sisteminin yaradılması idi. Ümumiyyətlə, qeyd edək ki, Azərbaycanda dövlət qulluğunun bir sıra xüsusiyyətlərinin araşdırılması cəmiyyəti tərəfləri ilə fərqlənirlər. Bu baxımdan ölkəmizin dinamik inkişaf etdiyi, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu istiqamətində inamlı addımların atıldığı və demokratik dəyərlərin özünə daha ciddi yer etdiyi bir dövrdə dövlət qulluğu probleminin dərinə elmi tədqiqinin həyata keçirilməsi kifayət qədər böyük aktuallıq kəsb edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ölkəmizə rəhbərliyinin ilk illərində təbii resursların yaratdığı imkanların insan kapitalına çevrilməsini əsas strateji hədəflərdən biri kimi müəyyənləşdirib. Son onilliklərdə həyata keçirilən təhsil islahatları, innovasiya ekosisteminin formalaşdırılmasına yönəlmis ardıcıl tədbirlər, biliyin, texnologiya qabiliyyət və bacarıqların cəmiyyətimizdə bir meyara çevrilməsi bu hədəfə doğru əldə etdiyimiz ciddi nailiyyətlərdir. İslahatlar həmçinin dövlət idarəetməsinin ənənəvi funksiyalarına proqnozlaşdırma, strateji təhlil, qiymətləndirmə, marketing, insan resurslarının idarə olunması kimi yeni funksiyaların əlavə olunmasına, innovasiyalardan və müasir texnologiyalardan fəal istifadənin təmininə də səbəb olmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 21 iyun 2006-cı il, sonradan isə 17 may 2025-ci ildə yenilənmiş formada "Dövlət Qulluqçuları Reyestrinin aparılması Qaydaları"nın təsdiq edilməsi barədə fərmanı dövlət qulluğu sistemində insan potensialının təkmilləşdirilməsi sahəsində düşünülmüş addım idi.

Dövlət Qulluqçuları Reyestrinin aparılması ilə dövlət qulluğu institutunun daha səmərəli fəaliyyətinə zəmin yaradılırdı. Bu addımla artıq Azərbaycanda yeni texnologiyalar və müasir avadanlıqla təchiz edilmiş və kompüterləşdirilmiş dövlət qulluğunun məlumat-informasiya bazası yaradılmışdır. Bu isə o deməkdir ki, dövlət qulluğu sisteminə işləyən hər bir məmur barədə lazım olan məlumatların operativ surətdə əldə edilməsi mümkündür. Eyni zamanda məlumat-informasiya bazasına daxil olmaqla kadr potensialının (ehtiyatda olan kadrlar da daxil olmaqla) üzə çıxarılması, vakant yerlər, habelə statistik məlumatlar barədə informasiyanın əldə edilməsi və bütövlükdə kadr prosesinin tənzimlənməsi imkanları keyli dərəcədə artmışdır.

Dövlət qulluğunda innovasiyaların tətbiqi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 6 aprel 2021-ci il tarixli "Dövlət qulluqçusunun xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında qərarı olduqca əhəmiyyətli məsələdir. Siyasi və praktiki cəhətdən çox əhəmiyyətli olan xidməti fəaliyyətin qiymətləndirilməsi dövlət qulluqçusunun xidməti davranışının, qarşıya qoyulan tapşırıqların icra vəziyyəti nəzərə alınmaqla, müxtəlif meyarlar əsasında bilavasitə rəhbər tərəfindən yoxlanılması və qiymətləndirilməsi prosesidir.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən ölkədə iqtisadiyyatın tarazlı və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi, əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsi, habelə sosial-iqtisadi inkişafın cari, orta və uzunmüddətli dövrləri arasında üzvi bağlılıq və qarşılıqlı uzlaşmanın yaradılması məqsədilə bir sıra dövlət proqramları da qəbul edildi və həmin sənədlər dövlət idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsində öz rolunu oynadı. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası (2012-ci il), "Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə strateji yol xəritəsi" (2016-cı il), "Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunun inkişafına dair 2019-2025-ci illər üçün Strategiya" (2018-ci il) bu sıradandır. Sonuncu sənəd dövlət qulluğu sisteminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə əsas hədəfləri və bu hədəflərə çatmaq üçün orta və uzun müddəti əhatə edən çoxşaxəli, ardıcıl, mərhələli tədbirləri müəyyənləşdirdi. Strategiyada dövlət qulluğu sistemində idarəçiliyin təkmilləşdirilməsi, dövlət orqanlarının kadr potensialının inkişaf etdirilməsi, yüksək məənəvi və etik dəyərləri əsas tutan, bilik, bacarıq və müsbət şəxsi keyfiyyətləri ilə seçilən dövlət qulluqçuları korpusunun formalaşdırılması və dövlət orqanlarının fəaliyyətində səmərəliliyin artırılması prioritet məsələ kimi irəli çəkildi. Strategiya həmçinin kadr siyasəti, dövlət qulluqçularının rotasiyası, dövlət qulluğunda seriyə (kompetensiya) və müntəzəqqi motivasiya (həvəsləndirmə) modellərinin tətbiqini də nəzərdə tuturdu. Strategiyanın icrası 2019-2021-ci və 2022-2025-ci illəri əhatə edən 2 Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsi ilə təmin edildi.

Bunlardan əlavə, Nazirlər Kabinetinin 1 fevral 2025-ci il tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasında 2025-2030-cu illər üzrə dövlət qulluqçuları üçün Təlim Strategiyası" təsdiq edilmişdir və strategiyada digər dövlət qurumları ilə yanaşı, Dövlət İdarəçilik Akademiyası qarşısında da vacib vəzifələr qoyulmuşdur. Strategiya dövlət qulluqçularının davamlı peşəkar inkişafını təmin etmək üçün dövlət qurumlarının və qurumların tabeliyində olan təlim-tədris mərkəzlərinin, elm və təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və əlaqələndirilməsini, dövlət qulluqçularının təlim ehtiyaclarını hərtərəfli ödəyən və müasir tələblərə cavab verən peşəkar və davamlı təlim sisteminin formalaşdırılmasını nəzərdə tutur. Sənəd həmçinin dövlət qulluqçularının təlimini dövlət orqanlarının tələbatına və dövlət qulluqçularının maraqlarına uyğun həyata keçirilməsini, dövlət qulluğunda çalışmaq üçün zəruri bilik, bacarıq, təcrübə və sərəş-tələrin mənimlənməsini və təkmilləşdirilməsinin məqsədyönlü və sistemli prosedura çevrilməsini hədəfləyir. Belə ki, dövlət qulluqçularının təliminin cari və perspektiv tələbatlara uyğun olaraq daha məqsədyönlü, planlı və sistemli təşkili bu sahədə əsas strateji istiqamətləri müəyyən edən sənədin - dövlət qulluqçuları üçün Təlim Strategiyasının hazırlanmasını zəruri etmişdir. Strategiya dövlət qulluqçularının təlimi üzrə mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsini, bu sahədə başlıca dəyər və prinsiplərin formalaşdırılmasını, əsas strateji hədəflərin və bu hədəflərə çatmaq üçün həyata keçiriləcək çoxşaxəli, ardıcıl və mərhələli, orta və uzunmüddətli tədbirlərin və onların icra mexanizmlərinin müəyyən edilməsini təmin edən rəhbər sənəddir.

Strategiyanın əsas məqsədi dövlət qulluqçularının peşəkar inkişafı sisteminin təkmilləşdirilməsi, dövlət orqanlarının və dövlət qulluqçularının təlimə olan tələbatlarını hərtərəfli ödəyən peşəkar və davamlı təlim sisteminin formalaşdırılması yolu ilə dövlət orqanlarının fəaliyyətində səmərəliliyin artırılmasıdır. Sənəd hazırlanarkən müntəzəqqi beynəlxalq təcrübə və dövlət qulluqçularının təlimə olan real təlim ehtiyaclarına əsas-

lanan çağırışlar nəzərə alınmışdır. Bu sənəddə dövlət qulluğu sahəsində müşahidə edilən global trendlər və onların mövcud dövlət qulluğu sistemində potensial təsirləri araşdırılmış, mövcud vəziyyət təhlil edilmiş, orta və uzunmüddətli dövr üçün strateji baxış formalaşdırılmış, hədəf göstəriciləri və prioritet istiqamətlər, o cümlədən icra müddətləri göstərilməklə müvafiq tədbirlər, əsas və digər icraçılar, gözlənilən nəticələr, icra mexanizmləri təsbit edilmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, strategiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası dörd prioritet üzrə əsas və digər icraçı qurum rolunu oynayır. Belə ki, 2027-ci ilədək dövlət orqanlarının tabeliyində olan təlim-tədris mərkəzlərinin, o cümlədən dövlət qulluqçularının təlimi prosesinə cəlb olunan elm və təhsil müəssisələrinin tədris imkanlarının, təlim-tədris bazasının, metodiki resurslarının inkişaf etdirilməsi, nəticə olaraq təlim-tədris işinin keyfiyyətli, səmərəli və interaktiv təşkil edilməsi Dövlət İmtahan Mərkəzi ilə birgə Dövlət İdarəçilik Akademiyasına həvalə edilmişdir. Bundan başqa, strategiyada 2025-ci ilədək "Dövlət qulluqçularının peşəkar və davamlı inkişafı sahəsində mövcud qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi" və nəticə olaraq "dövlət qulluqçularının peşəkar inkişafı sistemində dair normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi" nəzərdə tutulmuşdur.

Mütəmadi olaraq "ilk dəfə dövlət qulluğu vəzifəsinə təyin edilmiş şəxslər üçün dövlət qulluğuna dair qanunvericiliyin tətbiqi, etik davranış, maraqlar toqquşması, korruptsiyaya qarşı mübarizə və s. ilə bağlı təlimlərin keçirilməsi" və təlimlərin nəticəsi olaraq "ilk dəfə dövlət qulluğu vəzifəsinə təyin edilmiş şəxslərin peşəkarlığının artırılması", həmçinin "dövlət qulluğunda rəhbər vəzifəyə təyin edilmiş dövlət qulluqçularına idarəetmə, o cümlədən insan resurslarının idarə edilməsi, komanda qurmaq və s. ilə bağlı təlimlərin keçirilməsi" və bunun nəticəsi olaraq "dövlət qulluğunda rəhbər vəzifəyə təyin edilmiş dövlət qulluqçularının peşəkarlığının artırılması" nəzərdə tutulur. Fəaliyyət Planında həmçinin mütəmadi olaraq "dövlət qulluqçularına dövlət idarəçiliyi və dövlət qulluğu ilə bağlı təlimlərin keçirilməsi" və bunun nəticəsi olaraq "dövlət qulluqçularının peşəkarlığının artırılması, davamlı inkişafın təmin edilməsi" kimi vəzifələr digər qurumlarla birgə Dövlət İdarəçilik Akademiyasının qarşısında da həlli vacib məsələlər kimi qoyulmuşdur.

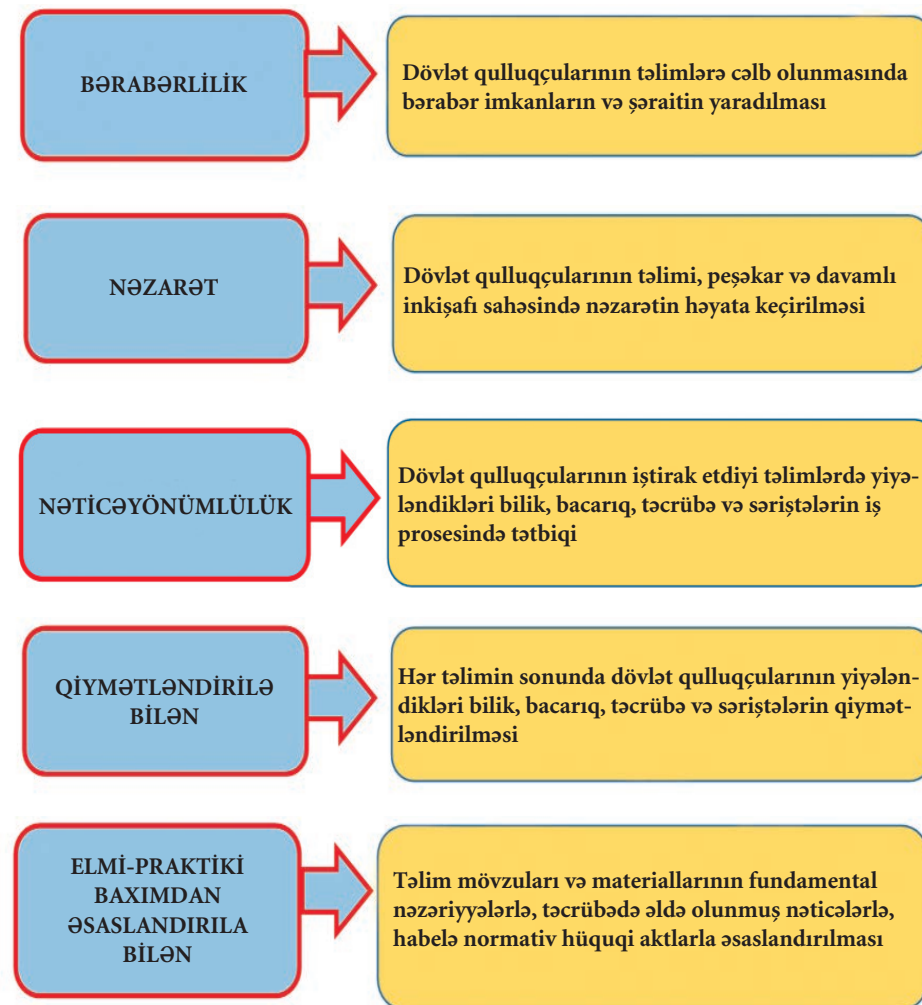
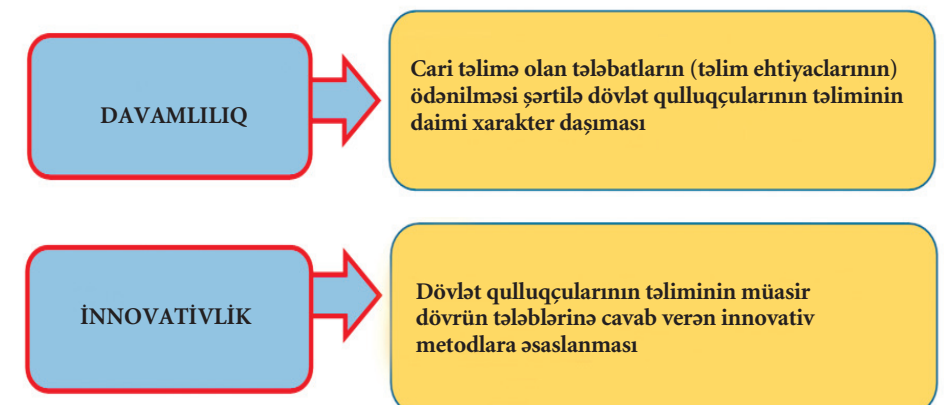
Strategiyanın "Keçirilmiş təlimin nəticələrinin qiymətləndirilməsi" adlı sonuncu - dördüncü prioritetində 2026-cı ildən başlayaraq mütəmadi olaraq müvafiq dövlət qurumları ilə birgə Dövlət İdarəçilik Akademiyasına "Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsinə dair təkliflərin hazırlanması" və nəticə olaraq "təlimlərin keyfiyyətinin və iş-tirəclərin məmnunluq səviyyəsinin artırılması" kimi vəzifələr həvalə edilmişdir.

Dövlət qulluğunda təlimlər üzrə global trendlər

Ölkənin sosial-iqtisadi həyatında baş verən proseslər dövlət qulluqçularının qısa müddət ərzində yeni şəraitə uyğunlaşmasını, bu şəraitin tələblərinə əsasən bilik, bacarıq, təcrübə və sərəş-tələrləri əldə etməsinə zəruri edir. Bu isə öz növbəsində dövlət qulluqçularına dəyşən dövrün tələblərinə cavab verən, qarşıya qoyulmuş yeni məqsədlərə və hədəflərə çatmaq üçün lazımi bilik, bacarıq, təcrübə və sərəş-tələrləri əldə etməyə imkan verən səmərəli, peşəkar və davamlı təlim sisteminin yaradılmasını labüd edir. Qəbul edilmiş yeni strategiyaya əsasən, dövlət qulluqçularının təlimi aşağıdakı prinsiplərə əsaslanmalıdır:

Yeni texnologiyaların tətbiqi və rəqəmsal transformasiyanın inkişafı dövlət qulluqçularına keçirilən təlimlərin məhsuldarlığının artmasına müsbət təsir edir. Buna görə də dövlət qulluğu sahəsində keçirilən təlimlərdə innovativ yanaşmanın, yeni alət və vasitələrin tətbiqi zəruridir. Belə ki, təlimlər zamanı paylaşılan məlumatlar yalnız nəzəri bilikləri deyil, həmçinin biliklərin tətbiqi bacarıqlarını əhatə etməli, dinamik dəyişikliklərin təlim modullarının hazırlanması prosesinə düzgün və vaxtında adaptasiyası təmin edilməli, dövlət qulluqçularının təlimə olan tələbatları, təlim ehtiyacları mütəmadi öyrənilməlidir. Dövlət qulluqçularının təlimi həmçinin bu prinsiplərə də əsaslanmalıdır:

Təlim Strategiyasının əsas hədəf göstəriciləri dövlət orqanlarının və dövlət qulluqçularının fəaliyyətində səmərəliliyin yüksəldilməsi, dövlət xidmətlərindən istifadə edən vətəndaşların məmnunluğunun artırılması, dövlət qulluqçularının peşəkar və davamlı inkişafına nail olunması və müasir dövrün tələblərinə cavab verən bilik, bacarıq, təcrübə və sərəş-tələrlə malik dövlət qulluqçuları korpusunun formalaşdırılmasıdır.

Prioritet hesab edilən təlim istiqamətləri isə aşağıdakılardır:

- dövlət idarəçiliyi və dövlət qulluğu;
- sərəş-tələrlərin təkmilləşdirilməsi;
- dövlət orqanının (qurumunun) fəaliyyət istiqaməti;
- dövlət qulluqçusunun tutduğu vəzifənin fəaliyyət istiqamətləri.

Təlimlərin təşkili və keçirilməsi

Strategiyada nəzərdə tutulan prioritet təlim istiqaməti - dövlət idarəçiliyi və dövlət qulluğu ilə bağlı təlimlər Dövlət İmtahan Mərkəzi və ya Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası tərəfindən təşkil edilir və keçirilir. Prioritet təlim istiqaməti - sərəş-tələrlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təlimlər mərkəz tərəfindən təşkil edilir və keçirilir. Bu təlimlərdə xidməti fəaliyyətin qiymətləndirilməsi nəticəsində "Dövlət qulluğu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 30-1.6-cı və 30-1.7-ci maddələrində nəzərdə tutulan meyarların hər hansı birinin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac olan dövlət qulluqçuları iştirak edirlər. Digər bir prioritet təlim istiqaməti - dövlət orqanının fəaliyyət istiqaməti ilə bağlı təlimlər müvafiq dövlət orqanları tərəfindən təşkil edilir və keçirilir. Bu təlimlərdə həmin dövlət orqanlarında qulluq keçən dövlət qulluqçuları 2 (iki) ildə bir dəfədən az olmayaraq iştirak edirlər. Prioritet təlim istiqaməti - dövlət qulluqçusunun tutduğu vəzifənin fəaliyyət istiqamətləri ilə bağlı təlimlər mərkəz və ya iştirakçılar tərəfindən təşkil edilir və keçirilir. Bu təlimlərdə müvafiq vəzifəni tutan dövlət qulluqçuları 3 (üç) ildə bir dəfədən az olmayaraq iştirak edirlər.

Beləliklə, dövlət qulluğu sistemində islahatlar həyata keçiriləndə mürəkkəb, qeyri-standard vəzifələri orijinal şəkildə həll edən, yaradıcı, yeni idarəetmə sistemində uyğunlaşa bilən yüksək intellektli peşəkar kadrlara ehtiyac artır. Buna görə ölkəmizdə tətbiq olunan yeni dövlət idarəetmə sisteminin daha çevik, yığcam və məqsədyönlü olması üçün inzibati alətlərdən deyil, dünyada insan resurslarının idarə olunması sahəsində əldə edilmiş innovativ nailiyyətlərdən, elmi əsaslara söykənən zəngin təcrübədən istifadə edilir.

Azərbaycanın gələcəyin bilik və texnologiya mərkəzinə çevirmək məqsədilə "rəqəbatlı insan kapitalı və müasir innovasiyalar məkanı" kimi formalaşdırılması ölkənin yaxın onillik üzrə strateji inkişaf xəttində əsas prioritetlərdən biri olaraq müəyyən edilib. Bu istiqamətə verilən xüsusi önəm isə təsadüfi deyil. Çünki XXI əsrin iqtisadi-sosial reallıqları, sürətlə dəyişən texnoloji mühit və global miqyasda baş verən dərin elmi inqilablar dövlətləri yalnız sabit resurslara deyil, eyni zamanda dayanıqlı bilik bazasına, yaradıcılığa və yüksək intellektual potensiala əsaslanan inkişaf modelinə keçməyə vadar edir. Azərbaycan da bu çağırışlara adekvat cavab olaraq insan kapitalının inkişafını və innovasiya mədəniyyətinin köklənməsini milli tərəqqinin mühərrikinə çevirməyə qətiyyətlə səy göstərir. Bu baxımdan texnologiya əsrinin dikte etdiyi yeni reallıqlar fonunda ölkəmizin qabaqcıl ideyaların daşıyıcısı olan insan kapitalına və innovativ transformasiyalara yönəlmis strateji seçimi təkə qıtsadi yüksəlişin yox, həm də milli dirçəlişin və global rəqəbat müstəvisində layiqli yer tutmağın əsas təminatına çevrilməkdədir.

*Kəramət QƏNƏBƏROV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Sənədlərlə İş və arxiv şöbəsinin müdiri*

"Bakıdan Belemə: İqlim Dəyişmələrinə Uyğunlaşma Əzmini Danışıklardan Fəaliyyətə Daşımaq" mövzusunda tədbir olub

Almaniyanın Bonn şəhərində keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Konfransı çərçivəsində "Bakıdan Belemə: İqlim Dəyişmələrinə Uyğunlaşma Əzmini Danışıklardan Fəaliyyətə Daşımaq" adlı yüksək səviyyəli tədbir təşkil olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, COP29 və gələcək COP30 Sədrliyi tərəfindən BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Yüksək Səviyyəli Çempionları və UNFCCC ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində təşkil edilən tədbirdə uyğunlaşma məsələlərinin diqqət mərkəzində saxlanılması və bu sahədə fəaliyyətlərin sürətləndirilməsi müzakirə olunub.

Tədbirdə çıxış edən COP29-un Baş danışqıçısı Yalçın Rəfiyev bildirib ki, iqlim dəyişikliyi təsirləri artıq dünyada ciddi hiss olunur və bu təsirlər inkişaf səviyyəsiindən asılı olaraq ölkələrə qeyri-bərabər formada təsir edir. 2025-ci ilin artıq bir sıra hadisələrlə yadda qaldığı, o cümlədən Yaponiyada və Kaliforniyada misli görünməmiş meşə yangınlarının baş verdiyi, Mərkəzi Afrikada isə quraqlıqların kənd təsərrüfatı və insan həyatı üçün ciddi təhlükə yaratdığı qeyd olunub.

Yalçın Rəfiyev qeyd edib ki, COP29 çərçivəsində uyğunlaşma sahəsində mühüm addımlar atılıb. Belə ki, Qlobal Uyğunlaşma Məqsədinə nail olmaq istiqamətində Bakı Uyğunlaşma Yol Xəritəsi qəbul

edilib, hər il keçiriləcək Bakı Yüksək Səviyyəli Uyğunlaşma Dialoqu təsis olunub, uyğunlaşma daimi gündəlik məsələsi kimi təsdiqlənib, eləcə də BƏƏ-Belem İş Proqramı çərçivəsində göstəricilər üzrə irəliləyiş əldə olunub. Bundan əlavə, uyğunlaşma və iqlim maliyyəsi sahəsində 300 milyard dollarlıq yeni maliyyə hədəfi razılaşdırılıb.

COP29-un iqlim üzrə yüksək səviyyəli çempionu Nigar Arpadarai çıxışında bildirib ki, Paris Sazişindən ötən 10 ildə mühüm irəliləyişlər əldə olunsa da, daha çox iş görülməlidir və artıq vaxtdan əməli fəaliyyətə keçid zamanı çatıb. O vurğulayıb ki, COP29-un Fəaliyyət Gündəliyi məhz bu keçidi sürətləndirməyi hədəfləyib.

Nigar Arpadarai diqqətə çatdırıb ki, COP29 zamanı iqlim, sülh, enerji, su, təhsil, səhiyyə, rəqəmsallaşma, insan inkişafı və maliyyə sahələrində əhatə edən 14 qlobal təşəbbüs həyata keçirilib. "Race to Zero" və "Race to Resilience" kimi

beynəlxalq kampaniyaların nəticə vermə mərhələsinə keçdiyi, təchizat zəncirindəki emissiyaların azaldılması nəticəsində 2023-cü ildə 13,6 milyard dollar qənaət edildiyi, eləcə də, 500 milyon həssas insanın dayanıqlılığının artırıldığı qeyd olunub.

Nigar Arpadarai xüsusilə kiçik və orta biznes sahibkarlığın (KOB) yaşıl keçiddəki rolunu vurğulayıb. O bildirib ki, KOB-lar dünya üzrə məşğulluğun 90 faizini, ÜDM-in isə 40 faizini təşkil edir və ədalətli keçid üçün mühüm rol oynayır. "İqlimə Davamlı KOB-lar" təşəbbüsü hazırda 100 ölkədə 90 milyon KOB-a dəstək göstərir və COP29-da əldə olunan maliyyə vasitələrinin bu sektora çatmasını təmin etməyə yönəlib.

Tədbirdə BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının (UNFCCC) Katibliyində Uyğunlaşma Proqramının Meneceri Olga Pilişosova, Braziliyanın iqlim dəyişikliyi üzrə katibi, COP30-un icraçı

direktoru Ana Toni, COP30-un İqlim üzrə yüksək səviyyəli çempionu Den Yospə, COP30-un gənc iqlim çempionu Marsele Oliveyra və digərləri çıxış ediblər.

Tədbir iştirakçıları COP30-a qədər bu sahədə birgə əməkdaşlığın və konkret nəticələrə yönəlməli yanaşmanın vacibliyini vurğulayıblar. COP30 Sədrliyinin uyğunlaşmanı gündəmin mərkəzinə çəkmək istiqamətində səyləri alqışlanıb və iqlim dəyişikliyinə qarşı qlobal fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Vurğulanıb ki, Azərbaycanın sədrliyi ilə keçirilən COP29 BMT İqlim Dəyişikliyi Konfransı çərçivəsində iqlimə uyğunlaşma (adaptasiya) və emissiyaların azaldılması (mitiqasiya) istiqamətində mühüm qərarlar qəbul olunub. Tərəflər iqlim dəyişikliyi təsirlərinə qarşı dayanıqlılığı artırmaq və qlobal istiləşmənin qarşısını almaq məqsədilə bir sıra yeni təşəbbüslərə və maliyyə mexanizmlərinə razılıq veriblər. Tədbirdə qəbul olunan "Bakı Uyğunlaşma Yol Xəritəsi" uyğunlaşma sahəsində fəaliyyətlərin koordinasiya, planlaşdırılması və monitorinqi üçün strateji çərçivə təqdim edir. Yol xəritəsi Qlobal Uyğunlaşma Məqsədinə (GGA) çatmaq üçün konkret addımları əhatə edir və bu sənədin COP30 çərçivəsində icra mərhələsinə keçidi planlaşdırılır. Eyni zamanda "Bakı Yüksək Səviyyəli Uyğunlaşma Dialoqu" təsis edilib. Bu təşəbbüs hər il CMA

sessiyaları çərçivəsində keçiriləcək və uyğunlaşma mövzusunun BMT İqlim Dəyişikliyi gündəliyində daimi yer tutmasını təmin edəcək. COP29-da uyğunlaşma məsələsinin rəsmi olaraq daimi gündəlik mövzu kimi tanınması da bu sahəyə göstərilən yüksək siyasi diqqətin təzahürüdür. Uyğunlaşma üzrə göstəricilərin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində BƏƏ-Belem İş Proqramı çərçivəsində ekspertlər arasında razılaşmalar əldə olunub. Bu göstəricilər uyğunlaşma tədbirlərinin effektivliyini ölçmək üçün əsas vasitə olacaq. COP29-un əsas maliyyə nailiyyətlərindən biri, uyğunlaşma və mitiqasiya məqsədləri üçün 300 milyard Amerika Birləşmiş Ştatları dolları həcmində yeni iqlim maliyyəsi hədəfinin razılaşdırılması olub. Bu vəsait inkişaf etməkdə olan ölkələrdə həm emissiyaların azaldılmasına, həm də iqlimə uyğunlaşmaya dəstək üçün nəzərdə tutulur. Bakı konfransında mitiqasiya sahəsində də əhəmiyyətli addımlar atılıb. Sədrliyin təşəbbüsü ilə elan olunan 1,3 trilyon dollarlıq könüllü maliyyə hədəfi, özəl sektor və investitorların iqlim məqsədlərinə yönəlik daha fəal iştirakı üçün güclü signal hesab olunur. COP29-un nəticələri, Paris Sazişindən irəli gələn məqsədlərə çatmaq üçün tərəflərin siyasəti öhdəliyini və birgə fəaliyyət ruhunu nümayiş etdirir.

Tərəflər COP30-da bu nəticələr əsasında konkret icra mexanizmlərinə keçidə hazır olduqlarını bildiriblər.

Sosial Xidmətlər Agentliyi əfv edilənlərlə sosial-reabilitasiya işlərinə başlayıb

Prezident İlham Əliyevin məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında Sərəncamının sənədli edildiyi şəxslər sosial-reabilitasiya tədbirlərinə cəlb olunublar. Bu məqsədlə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyi Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidməti və Probasiya Xidməti ilə birgə işlər aparır.

Nazirliyin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi-dən AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, agentliyin mütəxəssisləri ilkin mərhələdə həmin kateqoriyadan olan 62 nəfərin sosial-psixoloji xidmətlərə olan tələbatının ölçülməsi məqsədilə qiymətləndirməsini aparıblar. Qiymətləndirmənin nəticələrinə əsasən, ehtiyacı olan şəxslərin sosial-psixoloji

yardım xidmətlərinə cəlb edilməsi nəzərdə tutularaq bu sahədə işlərə başlanıb.

Hazırda davam etdirilən proses çərçivəsində həmin şəxslərə sosial-hüquqi və sosial-məsləhət yardım xidmətləri də göstərilir, onların sosial reabilitasiyası və cəmiyyətə inteqrasiyası sahəsində iş aparılır.

Azərbaycan və Türkiyə Milli Müdafiə universitetlərində təhsil alan zabıtlərin birgə hərbi oyunu keçirilib

İstanbul şəhərində Azərbaycan və Türkiyə Milli Müdafiə universitetlərinin (MMU) akademiya pilləsində təhsil alan zabıtlərin iştirakı ilə birgə hərbi oyunu keçirilib.

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, Azərbaycan tərəfindən təlimdə Hərbi İdarəetmə İnstitutunun Əməliyyat-taktiki fakültəsinin bir qrup zabiti və müəllim-professor heyəti iştirak edib.

Təlimin məqsədi birgə əməliyyatlar zamanı zabıtlərin müvafiq vəzifələrdə qərar qəbul etmə bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi, müasir silah sistemlərinin hərbi əməliyyatlarda tətbiqinin və onlarla mübarizə üsullarının planlaşdırılması, habelə qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin aparılmasıdır.

Birgə hərbi oyununun "Yüksək Müsahidəçi Günü"ndə Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi ordu generalı Metin Gürak,

1-ci Ordu komandiri ordu generalı Metin Tokel, MMU-nun rektoru professor Erhan Afyoncu, Azərbaycan tərəfindən Hərbi İdarəetmə İnstitutunun rektoru polkovnik Elnur Ələsgərlı və digər vəzifəli şəxslər iştirak ediblər.

Təlimin nəticələri, o cümlədən iştirakçıların birgə fəaliyyətləri qiymətləndiricilər qrupu və müşahidəçilər tərəfindən yüksək qiymətləndirilib.

Azərbaycanın vaxtilə Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərində qanunsuz məskunlaşma ilə bağlı yeni faktlar açıqlanıb

Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İshanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesinin baxış iclası iyunun 21-də davam etdirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakimlər Zeynal Ağayev, sədrliyi ilə, Cəmal Ramazanovdan və Anar Rzaevdən ibarət tərkibdə (ehtiyat hakim Günəl Səmədova) keçirilən məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxslərin hər biri bildikləri dildə tərcüməçi, həmçinin müdafiələri üçün vəkillərlə təmin olunub.

İclasda təqsirləndirilən şəxslər, onların müdafiəçiləri, zərərçəkmiş şəxslərin bir qismi, onların hüquqi varisləri və nümayəndələri, həmçinin dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorlar qatılıblar.

Məhkəmə iclasında 2007-2020-ci illərdə Azərbaycanın vaxtilə Ermənistan işğalı altında olan ərazilərdə yaradılmış qondarma qurumun "rəhbəri" olmuş Bako Sahakyanın növbəti suallar ünvanlanıb. Baş prokurorun xüsusi tapşırıqlar üzrə köməkçisi Tuqay Rəhimlinin suallarını cavablandıran B.Sahakyan vaxtilə "Hayastan" ümumərməni fondunun (həmin fond 1992-ci ildə Ermənistan prezidenti Levon Ter-Petrosyanın formaları ilə yaradılıb - red.) üzvlərindən biri olduğunu təsdiqləyib.

O, Ermənistan hakimiyyətinin nümayəndələrinin, qondarma qurumun "rəhbərləri"nin fondun üzvü olduqlarını söyləyib.

Təqsirləndirilən şəxs fonda dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan ermənilərin, habelə Ermənistan vətəndaşı olan biznesmenlərin ianələr etdiklərini diqqətə çatdırıb. "Avropa ərazisində radio, Amerikada isə hər il televiziya va-

sitəsilə tədbirlər keçirilirdi. Bu tədbirlər zamanı vəsaitlər toplanırdı", - deyər o əlavə edib.

B.Sahakyan bildirib ki, fonda yığılan vəsaitlərin bir hissəsi Ermənistan, bir hissəsi isə qondarma rejimdə müxtəlif işlərin görülməsinə (infrastruktur, səhiyyə, təhsil) sərf olunub. O, fondun görüldüyü işlərdən birini də açıqlayıb. Bildirib ki, fondun vəsaiti hesabına Ermənistan Xankəndiyə iki yol çəkilib. Bunlar İrəvan-Gorus-Xankəndi və İrəvan-Basarkeçər-Xankəndi magistral yollarıdır.

Prokurorun sualını cavablandıran B.Sahakyan Ermənistandan verilən hərbi texnikaların həmin magistral yollarla Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olan ərazilərinə gətirildiyini də təsdiqləyib. Bildirilib ki, fondun vəsaitlərinin bir hissəsi isə Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olmuş ərazilərdə qanunsuz məskunlaşmaya sərf edilib.

Məhkəmə prosesinin davamında Azərbaycanın vaxtilə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunan ərazilərdə qanunsuz məskunlaşma aparılması sübuta yetirilib.

Eyni zamanda vaxtilə işğal altında olmuş ərazilərdə qanunsuz məskunlaşma aparılmasına dair bir sıra sənədlər, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyindən, Xarici Kəşfiyyat Xidmətindən və Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətindən daxil olan və istintaq materiallarına əlavə edilmiş sənədlər tədqiq edilib.

Sənədlərlə əksəriyyəti Suriya və Livan, habelə bəzi digər ölkələr

rin vətəndaşlarının Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olan ərazilərdə qanunsuz şəkildə məskunlaşdırıldığı təsdiqlənib. Bu ərazilərə Azərbaycanın Laçın, Kəlbəcər, Zəngilan, Qubadlı rayonları və digər yerlər daxildir. Məhkəmədə qanunsuz məskunlaşmış şəxslərin Suriya, Livan və digər ölkələrdə anadan olmalarını sübuta yetirən pasportların surətləri də nümayiş etdirilib.

Ermənilər tərəfindən hazırlanmış və məhkəmədə tədqiq edilən videomaterialda danışan şəxs aspaş olduğunu, Beyrutdan gəldiyini bildirərək deyib: "Mən Beyrutdan gəlmişəm. Ermənistan vasitəsilə Qarabagə gəldim. Adım Toni Hacardır. Göldüm və gördüm ki, bura çox yaxşıdır. Bizə ev verildilər. Burada işləmək üçün kifayət qədər imkan var".

Digər videomaterialda Şuşa "icra hakimiyyətinin nümayəndəsi" Elik Harutyunyan bildirir ki, yerli "hökumət" (qondarma rejimi nəzərdə tutur - red.) Toni Hacaran ailəsinə müvəqqəti mənzil verib, onların kommunal xərclərini ödəyir. Növbəti günlərdə isə "hökumət" Hacaran ailəsinə ev verəcək.

"Nümayəndə" qeyd edir ki, 10 il həmin orada yaşadığından sonra həmin ev onların özəl mülikiyyətinə çevriləcək.

Tədqiq edilən nüvbəti sənədə əsasən, qondarma rejim 2001-ci ildə qanunsuz məskunlaşdırma planı

ilə bağlı 10 illik proqramı təsdiqləyib. Orada qanunsuz məskunlaşdırmanın məqsədləri və coğrafi əraziləri göstərilib. Həmin layihəyə əsasən, 10 min mənzil, 200 məktəb və digər ictimai müəssisələr tikilməli, su xətləri, yollar və digər infrastruktur qurulmalı idi. Qeyd edilib ki, "Tüfəngiyan" fondu Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olan ərazilərdə 2003-cü ildə fəaliyyətə başlayıb. Layihənin əsas məqsədləri "məskunlaşma və iqtisadi inkişaf" olub. Bu məqsədlə təxminən 4 milyon ABŞ dolları məbləğində sərmayə qoyulub.

B.Sahakyan prokurorun suallarına cavabında Azərbaycanın vaxtilə işğal olunmuş ərazilərinə əsasən Suriya və Livan vətəndaşlarının, habelə digər ölkələrdən bəzi vətəndaşların gətirilərək məskunlaşdırıldığını deyib.

B.Sahakyan söyləyib ki, bu işlərlə qondarma qurumun "sosial müdafiə nazirliyi" məşğul olub.

"Əvvəllər "dövlət miqrasiya xidməti" "sosial müdafiə nazirliyi"nin tabeliyində idi. Amma sonradan bu struktur ayrıldı. Bu layihə bizim üçün strateji əhəmiyyətli idi. Çünki Birinci Qarabəğ müharibəsindən sonra əhalinin sayı kəskin şəkildə azalmışdı", - deyər o əlavə edib.

B.Sahakyan daha sonra qeyd edib: "Bu layihələr o qədər də cəlb edici deyildi ki, adamlar canfəşan-

lıqla gəlsinlər, qəbul etsinlər, bu layihələrə cəlb olsunlar. Adamlar olurdu ki, gəldilər, ərazi ilə tanış olurdular və sonra burada qalmamış (məskunlaşmamış - red.) barədə qərar verirdilər. Çünki istənilən ailə üçün bu cür qərar vermək ilə bağlı da müəyyən səbəblər var. İnfrastruktur, səhiyyə təminatı, məktəblər olmalıdır".

O, qanunsuz məskunlaşdırma üçün gətirilən şəxslər imtiyazlarını verildiyini, onlarla bağlı bir sıra təşviqədiçi hərəkətlər icra olunduğunu da etiraf edib. Bu sirayə müxtəlif kompensasiyalar, vergi güzəştləri və s. daxil idi.

Təqsirləndirilən şəxsin sözlərinə görə, qondarma rejimin ərazisində ələ yerlər olub ki, bir kvadrant kilometrədə bir nəfər yaşayıb. O, layihənin uğurla başa çatmadığını da bildirib. Əlavə edib ki, əhalinin sayını 200 minə çatdırmaq istəsələr də, bu mümkün olmayıb.

B.Sahakyan Azərbaycanın vaxtilə işğal altında olmuş ərazilərdə ağacların kəsildiyini də təsdiqləyib və deyib: "Meşələrin kəsilməsinin harada aparılmasına ehtiyac yaranırdısa, bu, yalnız aidiyyəti "nazirliyin mosul şəxslərinin icazəsi" ilə həyata keçirilə bilirdi. Amma konkret ağac növü də deyər bilmərəm".

O, ağacların ixtisaslaşmış şirkətlər tərəfindən şərabçılıq şirkətlərinə satılmaq üçün kəsildiyini də

etiraf edib: "Müxtəlif ölçüdə çəlləklər hazırlayırdılar".

B.Sahakyanın sözlərinə görə, kəsilmə ağaclarının bir hissəsi qondarma rejimdə istifadə edilib, bir hissəsi isə istifadə üçün Ermənistana göndərilib.

Məhkəmə prosesi iyunun 23-də davam etdiriləcək.

Qeyd edək ki, Ermənistan dövlətinin, onun dövlət qurumlarının vəzifəli şəxslərinin, hərbi qüvvələrinin və qanunsuz silahlı birləşmələrin bilavasitə rəhbərliyi və iştirakı, şifahi-yazılı qaydada verdiyi tapşırıq, göstəriş və təlimatları, maddi, texniki, şəxsi heyətlə verdiyi dəstəyi, mərkəzi qaydada idarəçiliyi əsasında, eləcə də ciddi nəzarət altında Azərbaycan ərazisində daxili və beynəlxalq hüquq normalarına zidd şəkildə, Azərbaycana hərbi təcavüz etmək məqsədilə yaradılmış, həmçinin Köçəryan Robert Sedraki, Sarkisyan Serj Azati, Manukyan Vazgen Mikaeli, Sarkisyan Vazgen Zaveni, Babayan Samvel Andraniki, Balasanyan Vitali Mikaeli, Balayan Zori Hayki, Ohanyan Seyran Muşeqi, Qaramyan Arşavir Surenoviç, Melkonyan Monte Çarlz və digərlərinin rəhbərliyi, bilavasitə və dolaylı iştirakları ilə Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərəfindən aparılan təcavüzkar müharibənin gedişində törədilmiş

çoxsaylı cinayət faktlarına dair cinayət işi üzrə ermənişəkilli 15 təqsirləndirilən şəxs ittiham edilir.

Həmin şəxslər, yəni, Harutyunyan Arayik Vladimiri, Qukasyan Arkadi Arşaviri, Sahakyan Bako Sahakki, İshanyan Davit Rubeni, Manukyan David Azatini, Babayan David Klimi, Mnatsakanyan Levon Henrikoğlu, Beqlaryan Vasili İvani, Qazaryan Erik Roberti, Allahverdiyev Davit Nelsoni, Stepanyan Qurban Homeri, Balayan Levon Romiki, Babayan Madat Arakeloviç, Martirosyan Qarik Qriqori, Paşayan Melikset Vladimiri Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, hazırlama, başlama və aparma), 102 (beynəlxalq müdafiədən istifadə edən şəxslərə və ya təşkilatlara hücum etmə), 103 (soyqırımı), 105 (əhalini məhv etmə), 106 (köləlik), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (işgəncə), 114 (müddətsizlik), 115 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münaqişə zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarına zidd şəkildə, Azərbaycana hərbi təcavüz etmək məqsədilə yaradılmış, həmçinin Köçəryan Robert Sedraki, Sarkisyan Serj Azati, Manukyan Vazgen Mikaeli, Sarkisyan Vazgen Zaveni, Babayan Samvel Andraniki, Balasanyan Vitali Mikaeli, Balayan Zori Hayki, Ohanyan Seyran Muşeqi, Qaramyan Arşavir Surenoviç, Melkonyan Monte Çarlz və digərlərinin rəhbərliyi, bilavasitə və dolaylı iştirakları ilə Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərəfindən aparılan təcavüzkar müharibənin gedişində törədilmiş

Neftçilərdən də sərhədcə kimi sayıqlıq tələb olunur

Söhbətimizi gənc neftçi Ağaxan Mehraliyevlə davam etdiririk. Ağaxan 1998-ci ildə Şamaxı şəhərində anadan olub. 2015-2019-cu illərdə Azərbaycan Neft Sənaye Universitetinin Neft-qaz mühəndisliyi fakültəsinə qırmızı diplomla bitirib. 2019-2021-ci illərdə həmin universitetdə magistr pilləsi üzrə təhsilini davam etdirərək dəniz neft-qaz quyularının qazılması ixtisasına yiyələnib. 2019-cu ildə magistratürada oxuyarkən işə qəbul olunub.

Ağaxan o günü belə xatırlayır: - Dördüncü kursda oxuyarkən SOCAR-ın daxili təqaüd proqramının qalibi olduğum üçün iki ay ödənişli təcrübə kursunda iştirak etdim. Xoşbəxtlikdən təcrübəmi Neft Daşlarında keçdim. Sonra imtahan verib 2019-cu ildə "Azneft" İstehsalat Birliyinin "28 May" Neft və Qazçıxarma İdarəsində dördüncü dərəcəli qazmaçı köməkçisi kimi işə başladım. Üç il yarım orada qazmaçı köməkçisi kimi fəaliyyət göstərdim. Məqsədim var idi. Gecə-gündüz çalışırdım. Özümde əminlik hiss etdikdən sonra imtahan verərək müsabiqə yolu ilə 2023-cü ilin fevralında Hasilatanı İdarəedilməsi Xidmətində quyuların təmiri üzrə mühəndis kimi fəaliyyətə başladım.

Ağaxan deyir ki, dəniz neftçisi kimi işə çıxmaq onun üçün çox maraqlı idi: "Universitetdə oxuyandan dəniz neft sahəsinə daha çox meyilli idim. Dəniz neftçiləri haqqında düşüncədən Neft Daşları gözümün önündə canlanırdı. Marağımı görüb təcrübədə də mənə dənizə göndərmişdilər. Mənə elə gəlirdi ki, həmişə dünyanın diqqətini çəkən bu məkanda işləmək əsl kişilik məktəbindən keçmək deməkdir. Bura həm də vətənin sərhədidir. Biz neftçilərdən də sərhədcə kimi sayıqlıq tələb olunur. İlk dəfə işə çıxdanda hər şey mənə çox maraqlı gəlirdi. Neftin necə çıxarılmasını, nəqlini görmək... İndi mən də özümü kifayət qədər təcrübəli olan neftçi hesab edirəm.

Ağaxan söhbətinə belə davam edir:

- Dünyanın ən böxtsiz inşaatçıları dəniz mühəndisleridir. Onlar öz əlləri ilə inşa etdikləri tikililərin gözələri qabağında dağılıb məhv olmasını da görürlər. Neft Daşları 1949-cü ildən fəaliyyət göstərir. Müəyyən müddət keçdikdən sonra metal konstruksiyalar eroziyaya uğrayır. Müəmmadi olaraq sıradan çıxan qurğuların yenilənməsi, bərpa olunması tələb olunur. Əsas işimiz 1990-cı illərdə istehsalat başlayan quyuların metal konstruksiyalarının bərpası olsa da, sözsüz ki, ehtiyac yarandıqda yeni quyularda da təmir işləri görürük.

Hələ orta məktəb illərindən bildirdim ki, alman fəşizmi ilə müharibə zamanı SSRİ ordusunun yanaacaq la təchizatının 80 faizi Azərbaycanı payına düşüb. Qələbənin təmin olunmasında bizim neftçilərin xüsusi rolu olub. Yaşımız elədir ki, ağılınız söz kəsəndən ermənilərin təcavüzü haqqında söhbətlər eşitməmişik.Torpaqlarımızın 20 faizdən çoxu işğal altındaydı. Düşündürdüm ki, neft sənayesində işləməklə dövlətimizin iqtisadi gücünə güc qata bilərəm. Əməyimlə dövlətə fayda verərəm.

2020-ci ildə Vətən müharibəsi zamanı "28 May" Neft və Qazçıxarma İdarəsində çalışırdım. O zaman xalqımızın bütün nümayəndələri bir əsgər kimi səfərbər olmuşdu. Hər an Ali Baş Komandanımızdan gələ-b xəbəri gözləyirdik. Biz neftçilər o zaman bəlkə də daha çox həyəcanlı idik. Bunun da özəl səbəbi Prezidentimizin neftçilərə daha doğma olması idi. Ordumuz torpaqlarımızı azad etdikcə çox qururlardıq ki, bu mühtəşəm ordunun qurulmasında, təchizat və təminatında neftçilərdən də payı var. Bu gün dövlətimizin iqtisadi gücü, qüdrəti ilə fəxr edirik. Prezident İlham Əliyev elə qüdrətli dövlət qurub ki, dünyanın hər hansı ölkəsi, böyük güclər bizimlə şərtlə danışa bilmirlər, şərtləri bizim Prezidentimiz dikte edir. Sözsüz ki, ölkəmizin qüdrətlənməsində qəhrəman neftçilərimizin də payı var. Böyük neftçi ailəsinin sırası özünü kimi, dövlətimlə, vətənimlə, Prezidentimlə qürur duyuram. Xoşbəxtəm ki, neftçi olmuşam. Çox məmnunam ki, Neft Daşlarında işləyirəm.

Ağaxan deyir ki, atası taksi sürücüsü işləyir: "Mən iso savadmla, bacarığımla belə böyük bir kollektivdə bu mərtəbəyə gəlib çıxmı-

şam. Bu, sadə bir şey deyil. Mənim ölkəmdə əməyin demokratikləşməsi görün nə dərcədədir ki, adı sırası vətəndaşlar bilik və bacarığı imkan verdiyi qədər inkişaf edir, vəzi-fədə yüksəlir. Belə bir dövlətin vətəndaşı olmaq bir gənc kimi mənə qürurlandırır".

5 sayılı neft-qazçıxarma sahəsinin neft və qaz hasilatı üzrə operatoru Vasim Həsənov da taleyini Neft Daşlarına bağlayan gənclərdəndir. O, 1992-ci ildə Astara rayonunda dünyaya gəlib. Valideynləri zəhmətkeş insanlardır. Övladlarını da kiçik yaşlarından əməyə alışdırıb, sevdiriblər.

Vasim Məscitməhəllə kəndində şəhid Siyavuş Nəsirov adına natamam orta məktəbdə təhsil alıb. Məktəbi bitirdikdən sonra 2008-ci ildə Astara rayan Pedaqoji Kollecin-də oxuyub. 2012-ci ildə kolleci bitirdikdən sonra əsgər gedib. 2014-cü ilin yanvarında hərbi xidməti başa vurub. Fəxrli bildirir ki, şəhid general Polad Həşimov komandiri olub. Vasim Polad Həşimovun əsgərlərə qayğısından, onların problemləri ilə maraqlanıb həllində əlindən gələni köməyi əsirgəmədiyindən danışır: "Bu gün Azərbaycanın bütün sahələrdə uğurları ilə qürur duyur, iftixar hissi keçiririk. Polad Həşimov kimi qəhrəmanlarımızın sayəsində Ermənistanın 30 illik işğalına son qoyulub, ölkəmizin suverenliyi tam bərpa

fəsində çalışır: "Yeddi aydan sonra hazırda işlədiyim 5 sayılı neft-qazçıxarma sahəsində stasionar dəniz neft-qazçıxarma sahəsinə qayışırdım. Mən də müraciət etdim. 2017-ci il martın 1-dən 5 sayılı neft-qazçıxarma sahəsində neft-qaz hasilatı üzrə işə başladım. O vaxtdan burada operator işləyirəm", - Vasim deyir.

Neft Daşlarında işləməsi onu çox arzulama qovuşdurub. Deyir ki, uşaqlıqdan uzaq bir yerdə işləməyi arzulayıb. Vasim Həsənov

qirəlayıqdır. Ona görə də iş nə qədər mürəkkəb olsa da, kollektiv yaxşı olduğu üçün işdəki yorğunluğunu çox da hiss etmirik. Çətinliyimiz güclü küləkli havalarda olur. Belo havalarda dəniz bizə müəyyən həyəcan yaşadır. Yəni hər hansı avadanlıq zədə görə bilər. İş prosesində çətinliklər, mürəkkəb proseslər çox olub, iş yoldaşlarımızla ələ-ələ verib aradan qaldırmışıq".

Vasim Həsənov gələcəklə bağlı planlarından da danışır: "Ali təhsil

"Valideynlərimin istəyi o idi ki, uşaqları ağıllı-kamallı, tərbiyəli və təhsilli olsunlar. Orta məktəbdə oxuyanda da valideynlərimizin ümidlərini, inamını doğrultduq. Ata-anamızı yaxşı göstəricilərimizlə sevindirirdik. Sənət seçiminə valideynlərim müdaxilə etmədilər. Doğrudur, orta məktəb illərində müəyyən fə-kirlərə, xəyallara qapılırsan. Mən də xokkeyçi olmaq istəyirdim. Sonra yangınsöndürən, daha sonra polis olmaq həvəsinə düşdüm. İllər keç-

bi xidməti başa vurduqdan sonra neft sənayesində çalışmağa başladım. İlk iş yerim "AzGerneft" MMC-də oldu, neft-qaz hasilatı üzrə operatoram. 2008-ci ildən Neft Daşlarına təyinat aldım".

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında çox təcrübəli müəllimlərdən dərslər aldığını qeyd edən Vüqar Rəhmanov Neft Daşlarında müxtəlif sahələrdə işləyib. İlk olaraq nəzarət ölçüləri üzrə çilingər, sonra 1 sayılı neft-qazçıxarma sahəsində neft-qaz hasilatı üzrə operator, daha sonra geoloq vəzifəsində çalışdıqdan sonra hazırda rəhbəri olduğu sahədə iki il geoloq işləyib. Növbəti təcrübələri neft-qaz yataqlarının işlənməsi şöbəsində keçib, 12-ci, 13-cü dərəcəli geoloq olub. 2023-cü ildən Neft Daşları NQCI-nin lay tədqiqatlarının saxlanması sahəsinin rəisi vəzifəsində çalışır.

Vüqar Rəhmanov iş prosesi ilə bağlı verdiyi sualı sualla qarşılayır: "İş nə zaman ağır ola bilər? Əgər kollektiv möhkəmdir, yaxşıdırsa, işlər yolunda gedir. Qalan bütün işlərin, çətinliklərin öhdəsindən gəlmək olur. Bizdə də elə bir çətinlik yoxdur, çünki kollektivimiz - fəhlədən tutmuş rəhbərliyədək

daha da inkişaf etsin, övladlarımız daha yaxşı günlər nəsib olsun".

Vüqar ailəlidir, 3 övladı - 1 qızı, 2 oğlu var. Onlardan fərhələ danışı-r: "Qızım Mələk 8-ci, böyük oğlum Rasif 6-cı, kiçik oğlum Yunis isə 1-ci sinifdə oxuyur. Tərbiyələ-rindən, təhsillərindən razıyam. Doğrudur, biz hər ayın 15 gününü Neft Daşlarında oluruq. Ancaq həmin vaxtlarda ailəmiz yalnız bizim yoxluğumuzu hiss edir, sosial problemləri olmur".

O vüqulayır ki, Neft Daşlarında biz ənənəvi iş üsulu ilə çalışırıq - səhər saat 9-da işə gəlib axşamüstü 5-də evə getmirik: "Burda hamı sanki bir ailənin üzvüdür. Neft Daşlarında həyata tutunmağı, yoldaşlığı öyrənirən. Düzdür, hamının işi özünə görə gərəkdir, ağırdır və məsuliyyətlidir. Neft Daşlarında çətinlikləri, psixoloji cəhətdən möhkəm olmağı, mehribanlığı, dost olmağı öyrənirən".

Digər həmsöhbətimiz isə Pərvin Qurbanovdur. O, 2000-ci ildə Mingəçevir şəhərində anadan olub. 2017-2021-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Neft Sənaye Universitetinin Neft-qaz mühəndisliyi fakültəsinə qəbul olub. 2021-2023-cü illərdə təhsilini həmin universitetin "Neft-qaz yataqlarının işlənməsi" ixtisası üzrə magistratürada pilləsində davam etdirib. Təhsil illərindən əzəcan Pərvin deyir ki, əsas məqsədi bu idi ki, universitetə boşuna gedib gəlməsin, hər gün nə işə yeni bir şey öyrən-sin: "2021-ci ildə "Binoqədioil" Əməliyyat Şirkətinə neft-qaz hasilatı operatoru kimi əmək fəaliyyətinə başlamışam. 2022-ci ildə SOCAR-ın yay təcrübə planını bitirdikdən sonra dekabrda iş yerim Ə.Əmirov adına NQCI-yə dəyişildi. Orada da fəaliyyətimə operator kimi davam etdirməli oldum. 2024-cü ilin əvvəlində "Neft Daşları" NQCI-də vakansiya müraciət etdim. Elə həmin il yanvarın 8-dən fəaliyyətimə burada davam etdirirəm. Həmişə düşünmüşəm ki, bura gəlib-getmək mənim üçün yalnız bir iş normasına əməl etmək məkanı olmasın, eyni zamanda vəzifəmi vicdanla yerinə yetirmək üçün, işlədiyim müddət ərzində həm də dünyagörüşümü, təcrübəmi, iş qabiliyyətimə artıracaq bir təcrübə məktəbi olsun. Neft Daşlarını həmişə fədakar insanların qəhrəmanlıqları göstərdiyi, xərxişlər yaratdığı böyük məktəb kimi təsəvvür etmişəm və çox şükür ki, təsəvvürümdə yə-nilməmişəm. Bu məktəbin müdavi-mi olmaq mənim üçün şəərəfdir".

Pərvin deyir ki, insan gələcəyini özü qurur: "Ona görə görək çalışa, atxarıda ola, irəliyə doğru can ata. Gələcəyimi qismət olarsa, neft mühəndisi kimi görürəm. Çalışacağam ki, bir neftçi kimi vətənəmə və dövlətəmə daha çox xeyir verən vətəndaş olum. Məni düzgün başa düşsən, bunu vəzifəmin böyüməsi üçün yax, məsuliyyətimin daha çox arxasına, dövlətimə daha çox xeyir vermək üçün istəyirəm. Hazırda operator kimi fəaliyyət göstərirəm. Operatorluq da sadə bir iş deyil, öz məsuliyyəti var".

Pərvin 2023-cü ildə ordumuzun Qarabagda apardığı lokal xarakterli antiterror əməliyyatını xatırlayaraq deyir: "O zaman düşündürdüm ki, kaş əlisləhlə əsgər kimi mən də öndə olaydım, döyüşsəyidim. Kəntillə olaraq orduda xidmət etmək üçün yazılısam da, mənə döyüş aparmadı deyil. Düşünürəm ki, bunun da səbəbi var. Yəni o zaman ön cəhbə kimi arxa cəhbənin də əsgərə ehtiyacı var idi. Harada olmasından asılı olmayaraq, vətənəmə, xalqına, dövlətimə qulluq edən vətəndaş özü bir əsgərdir. Mənim ölkəmin gələcəyi təkə silahla, tüfənglə bağlı deyil. Əli qələm tutan alimləmə, mühəndislərə, digər peşə sahiblərinə də böyük ehtiyac var. Hazırda daim inkişafda olan SOCAR-da, Neft Daşlarında işləmək özü də bir qürurdur. Bu gün ölkəmizin iqtisadi gücünə güc qatan əsasən neft-qaz sənayesidir. Biz bu gün burada olmaqla ön cəhbədə olan qardaşlarımızda işləmirik. Neqliyyat həmin vaxtlar gəlib-getmir. Əlbəttə, riskli havalarda biz işimizi tamamilə dəyəndirmirik, bir az azaldıb, şəraitin yaxşılaşmasını gözləyirik. Yəni biz dənizdən qorxmuruq, işimizi onun etibarına da bağlarıq. Mən bu 17 ildə heç görməmişəm ki, ciddi təhlükə ilə ü-züz qalaq. Bu, hər işi planlı şəkildə gördüyümüzə gərədir. Plansız olsa, əlbəttə, dənizin təhlükəsi çoxdur".

Vüqar Rəhmanov da Neft Daşlarında işləməyə alışıb. Deyir ki, biz burada ölkəmizin iqtisadiyyatının güclənməsi üçün çalışan insanlarıq: "Görürük ki, işimizin nəticəsi çiçəklənən Azərbaycandır. Biz də sanki burada döyüşdəyik. Hər birimiz o ruhu hiss edirik. Çalışırıq ki, ölkəmiz

**Zöhrə FƏRƏCOVA,
Elsən QƏNİYEV,
İlham BABAYEV (foto),
"Azərbaycan"**

edilib. Son illər qalib Azərbaycanın vətəndaşı kimi yaşayırdı. Düşünürəm ki, uğurlarımızın ardıcıl və davamlı olmasının əsas səbəbi hər birimizin üzərinə düşən məsuliyyəti dərk etməyimiz, bacardığımız qədər ölkəmiz üçün faydalı olmağa soy göstərməyimizdir".

Vasim Həsənov çalışdığı neft-qaz sahəsinin respublikamız üçün əhəmiyyətini vurğulayır, belə mühim bir sahədə fəaliyyət göstərdiyinin məmnuniyyəti ilə Neft Daşlarına işləməyə gəlməsindən söz açır: "Hərbi xidmətdən geri döndükdən sonra gürəndim ki, SOCAR-ın təlim-tədris mərkəzləri var. Orada həm öyrədirlər, həm də işlə təmin edirlər. SOCAR-ın internet saytına daxil oldum. Təlim, tədris mərkəzinə sənəd qəbulunun açıq olduğunu gördüm. Elektron qaydada müraciət etdim, sənədlərim qəbul olundu. İmtahandan uğurla keçdim. 2014-cü il noyabrın 11-dən təhsil almağa başladım. Orada istehsalatda baş verən proseslər bizə öyrədildəndə birinci ay mənə çətin oldu. Çünki neft-qaz hasilatı haqqında anlayışım yox idi. Baş verən prosesləri bilmirdim. Amma müəyyən müddətdən sonra öyrəndim. Mərkəzdəki peşəkar müəllimlər bizi yaxşı hazırladılar. Oradan bura - Neft Daşlarına işləməyə gələndə düşündüm ki, işi bacarmayacağam. İşə daxil olanda işə gürsən ki, əslində, sənə hər şeyi öyrədiblər və işə alışmaq da sənə rahat gəlir. İşin təhlükəsizliyi, işə yanaşma, hər hansı bir avadanlığın təmirə dayanması və digər məsələlər səni çətin görürmür. Çünki artıq bu kollektiv, bu komanda üçün hazırlanmışdır".

2015-ci ilin avqustunda təhsilini uğurla başa vuran Vasim Həsənov təyinat yeri Neft Daşları olub. Nasos qurğuları üzrə maşinist vəzi-

hər ayın on beş günü Neft Daşlarında, on beş gün isə Astarada Məscitməhəllə kəndində olur: "İş növbəm bitəndən sonra gedirəm evə. Amma dəniz üçün darıxıram. Doğrudur, mənim hər yerdə yaxşı dostlarım var. Neft Daşlarında olmayanda buradakı dostlarım üçün darıxıram. Burada bizim çox yaxşı şəraitimiz var. Boş vaxtlarımızda idmanla məşğul oluruq, ya da çay evinə yığılırıq. Yəni işin yorğunluğunu dostlarla aradan qaldırıq. Ona görə də heç zaman mən psixoloji sıxıntı yaşamıram. Belə bir düşün-cəm olmur ki, işdə yoruldum, gedim yatım. Bu işə elə öyənmişəm ki, sanıram mənim həyatım belə də olmalıdır, həm dənizdə işləməliyəm, həm də quruda istirahət etməliyəm. İş prosesim barədə nə de-yə bilərəm? Mürəkkəb işdir. Amma kollektivdə və komanda şəkildə aparılan işdən çox şey aslıdır. Həmişə deyirəm ki, bizim kollektivimiz olduqca yaxşıdır. Bizdəki münasibət, bir-birimizə dəstək təd-

almaq, irəliləmək istəyirəm. Mən Daşları həyatıma elə daxil olub, bu-rə elə bağlanmışam ki, düşüncəmə sona qədər burada işləyəcəyəm. Mənim üçün bura ikinci yurd yeridir. Çünki, dediyim kimi, bizə hər cür şərait yaradılıb. Buranın təbiəti də gözəldir, insanları da səmimidir, mehribandır. İş kollektivi də yaxşıdır. Mənim üçün burada yaşamaq da, işləmək də çox rahatdır".

Növbəti müsahibimiz "Neft Daşları" Neft və Qazçıxarma İdarəsinin Lay təzyiqinin saxlanması və tədqiqat işləri sahəsinin rəisi Vüqar Rəhmanovdur. O, 1984-cü ildə Masallıda zi-yalı ailəsində anadan olub. Atası rıya-ziyyət, anası ictimaiyyət sinif müəllimi idi. Hazırda hər ikisi təqaüddədir. Onun və qardaşının təlim-tərbiyəsinə, təhsil-nə valideynləri böyük diqqət, qayğı göstərirlər. Vüqarın beş yaş olanda ailəsi ilə paytaxta köçüb. Birinci sinifə Bakıda gedib. 1990-2000-ci illərdə Səbail rayonundakı 163 sayılı tam orta məktəbdə təhsil alıb.

Vüqar o illəri belə yada salır:

dikcə insanın qərarı qətiləşir. Mən Daşları həyatıma elə daxil olub, bu-rə elə bağlanmışam ki, düşüncəmə sona qədər burada işləyəcəyəm. Mənim üçün bura ikinci yurd yeridir. Çünki, dediyim kimi, bizə hər cür şərait yaradılıb. Buranın təbiəti də gözəldir, insanları da səmimidir, mehribandır. İş kollektivi də yaxşıdır. Mənim üçün burada yaşamaq da, işləmək də çox rahatdır".

Növbəti müsahibimiz "Neft Daşları" Neft və Qazçıxarma İdarəsinin Lay təzyiqinin saxlanması və tədqiqat işləri sahəsinin rəisi Vüqar Rəhmanovdur. O, 1984-cü ildə Masallıda zi-yalı ailəsində anadan olub. Atası rıya-ziyyət, anası ictimaiyyət sinif müəllimi idi. Hazırda hər ikisi təqaüddədir. Onun və qardaşının təlim-tərbiyəsinə, təhsil-nə valideynləri böyük diqqət, qayğı göstərirlər. Vüqarın beş yaş olanda ailəsi ilə paytaxta köçüb. Birinci sinifə Bakıda gedib. 1990-2000-ci illərdə Səbail rayonundakı 163 sayılı tam orta məktəbdə təhsil alıb.

Vüqar o illəri belə yada salır:

hamı bir-birini dinləmək qabiliyyətinə, bacarığına malikdir. Hamı bir-birinə kömək etməyə çalışır. İşdə ləngimə olmur. Kollektiv əməyin gücünü biz hər an hiss edirik, görürük. Əgər bir işçi hər hansı xırda bir işi bilərəm, ya da bilməyərək axsat-sa, bu, ümumi idarənin ziyanına gətirib çıxarar. Çünki hər şey sistemə-tik olaraq bir-birindən asılıdır. Bir yerdə zəncir qırılarsa fəsadı da bö-yük olur. Odur ki, hamı çalışır ki, heç bir yerdə heç bir xəta baş ver-məsin. İlk növbədə təhlükəsizlik qaydalarına əməl edilir. Ən birinci insan sağlamlığı faktorudur. Hər hansı bir işə göndərəndə də təbii ki, təlimatlar keçirilir. Əlavə olaraq, bir yoldaş, bir qardaş, bir ailə üzvü bildim ki, neft inkişaf deməkdir. Odur ki, orta məktəbdə artıq yolu-mu müəyyənləşdirdim. Neft Akademiyasında neft-qaz mədəni geolo-q üzrə ali təhsil aldım. Tələbəlik illərimiz çox maraqlı oldu. Bütün təcrübələrimiz rayonlarda keçdi, Şamaxıda, Daşkəsəndə olduq. Hər-

Vüqar bildirir ki, burada bütün işlər planlı şəkildə həyata keçirilir: "Məsələn, riskli havalarda, küləyin sürəti, dalğanın həddi yüksək olduqda işləmirik. Neqliyyat həmin vaxtlar gəlib-getmir. Əlbəttə, riskli havalarda biz işimizi tamamilə dəyəndirmirik, bir az azaldıb, şəraitin yaxşılaşmasını gözləyirik. Yəni biz dənizdən qorxmuruq, işimizi onun etibarına da bağlarıq. Mən bu 17 ildə heç görməmişəm ki, ciddi təhlükə ilə ü-züz qalaq. Bu, hər işi planlı şəkildə gördüyümüzə gərədir. Plansız olsa, əlbəttə, dənizin təhlükəsi çoxdur".

Vüqar Rəhmanov da Neft Daşlarında işləməyə alışıb. Deyir ki, biz burada ölkəmizin iqtisadiyyatının güclənməsi üçün çalışan insanlarıq: "Görürük ki, işimizin nəticəsi çiçəklənən Azərbaycandır. Biz də sanki burada döyüşdəyik. Hər birimiz o ruhu hiss edirik. Çalışırıq ki, ölkəmiz

REGIONLAR

Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 1,5 faiz artıb

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, cari ilin yanvar-may aylarında ölkə üzrə istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının faktiki qiymətlərlə dəyəri 3 milyard 706,1 milyon manat olmuşdur. Onun 2 milyard 838,9 milyon manatlığı heyvandarlıq, 867,2 milyon manatlığı bitkiçilik məhsullarının payına düşür.

Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 1,5, o cümlədən heyvandarlıq məhsulları istehsalı 1, bitkiçilik məhsulları istehsalı 3,1 faiz artmışdır.

Ölkədə yazlıq kənd təsərrüfatı bitkilərinin əkinini əsasən başa çatmışdır. Bu il iyunun 1-i vəziyyətinə 369,8 min hektarda yazlıq bitkilərin səpini aparılmışdır. Həmin dövrdə 73,1 min hektarda dənli və dənli paxlalı bitkilər (ondan 33,9 min hektarı dən üçün qarğıdalı), 44,8 min hektarda kartof, 59,3 min hektarda tərəvəz, 17,3 min hektarda bostan bitkiləri, 100,6 min hektarda pambıq, 12,7 min hektarda dən üçün günəbaxan, 7,2 min hektarda şəkər çuğunduru, 2,5 min hektarda tütün, 47,8 min hektarda çoxillik otlar, 3,8 min hektarda birillik otlar və 0,7 min hektarda sair yazlıq bitkiləri əkilmişdir.

Yaz-tarla işləri ilə yanaşı, kənd təsərrüfatı məhsullarının yığımını da aparılır. İyun ayının 1-nə kimi tarlalardan 437 min ton və ya keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 1,8 faiz çox tərəvəz, 168,7 min ton (5,3 faiz çox) kartof, 99 min ton (11,3 faiz çox) taxıl, 34,8 min ton (3,3 faiz çox) meyvə və giləmeyvə, 498,7 ton (10 faiz çox) yaşıl çay yarpağı yığılmışdır.

Cari ilin yanvar-may aylarında quş əti də daxil olmaqla ölkə üzrə diri çəkiddə 233,6 min ton, 916,5 min ton süd, 1 milyard 11,2 milyon ədəd yumurta, 11,2 min ton yun, 1,3 ton barama istehsal edilmiş, ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən yumurta istehsalı 2,8, əti istehsalı 1,2, süd istehsalı 0,2 faiz artmış, yun istehsalı 1,4, barama istehsalı 58,1 faiz azalmışdır.

"Azərbaycan"

Balakənli kümçülər 17,5 tondan çox yaş barama təhvil veriblər

Balakən rayonunda barama tədarükü başa çatıb. Rayonun kümçüləri bu il qəbul məntəqəsinə 17 ton 514 kiloqram yaş barama təhvil veriblər.

Bu barədə AZƏRTAC-a Balakən Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzindən məlumat verilib. Bildirilib ki, cari mövsümdə barama yetişdirmək üçün 169 kumçu ilə müqavilə bağlanıb, onlara 600 qudu və ya 11,4 kiloqram ipəkqudu paylanıb.

Qurum rəsmisinin sözlərinə görə, Xalatala kəndindən olan Səadət Ramazanova builki mövsümdə qəbul məntəqəsinə rayon üzrə ha-

mıdan çox - 302,8 kiloqram yaş barama təhvil verib. Kümçü bu il 6 qudu, yəni 114 qram ipəkqudunun yemlənməsi ilə məşğul olub. Hər qududan məhsuldarlıq 50,5 kiloqram təşkil edib. Qaysa kəndindən Nisənin Çopşiyeva bu il 265,1 kiloqram, Katex kəndindən Cəlal Nuriyev isə 259,7 kiloqram yaş barama istehsal ediblər. Məntəqədə yaş baramanın qəbulu "Azoripək" ASC-nin tədarük üzrə müntəxəssisinin iştirakı ilə həyata keçirilib.

Qeyd edək ki, ötən il olduğu kimi, bu il də kümçülərə istehsal etdikləri yaş baramanın hər kiloqramına görə 11 manat ödəniləcək.

Taxıl biçini

Bu il Xaçmaz, Quba, Qusar, Şabran, Siyəzən və Xızı rayonlarında ümumilikdə 72 min hektardan çox sahədə taxıl əkilib

Bölgələrdə taxıl biçininə hazırlıq, mövcud vəziyyət və qarşıda duran vəzifələrlə bağlı məlumatlandırma sessiyaları davam edir.

Xaçmaz rayonunda keçirilən növbəti regional müşavirədə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin rəhbərliyi, Xaçmaz, Quba, Xızı, Şabran, Siyəzən və Xızı rayonlarının icra hakimiyyəti strukturlarının məsul şəxsləri, Dövlət Aqrar İnkişaf mərkəzlərinin direktorları, "Aqroservis" ASC-nin məsul şəxsləri və regional nümayəndəliklərinin, rayon bölmələrinin əməkdaşları, texniki nəzarət müfəttişləri, mühəndislər, mexanizatorlar və fermerlər iştirak ediblər. Tədbirin təşkilində əsas məqsəd cari ildə taxıl biçini itkisiz və mütləq şəkildə həyata keçirməkdir.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı El-nur Rzaev bildirib ki, Azərbaycanda aqrar sahənin, xüsusilə taxılçılığın inkişafı istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilib. Bu baxımdan innovativ texnologiyaların tət-

biqinə əsaslanan layihələrdən olan və ölkə əhalisinin keyfiyyətli ərzaq məhsullarına tələbatının ödənilməsinə xidmət edən müasir müəssisələrin yaradılması xüsusi əhəmiyyəti ilə seçilir.

Qeyri-neft sektorunun inkişafının sürətləndirilməsi, aqrar sahədə intensiv mə-todların tətbiqi nəticəsində ölkəmizdə müasir tipli müəssisələrin yaradılmasının miqyası genişləyib. Bu da aqrar sahədə sahibkarlığın inkişafını daha geniş şəkildə təşviq etməyə, rəqəbat qabiliyyətli kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına, ixrac potensialının və məhsulluğun artırılmasına güclü təsir edib. İcra hakimiyyətinin başçısı Xaçmazın kənd təsərrüfatı məhsullarının, o cümlədən taxıl məhsullarının istehsal sahəsində böyük potensiala və əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd edib, aqrar sahədə mövcud vəziyyət, əldə edilmiş nailiyyətlər barədə məlumat verib.

Müşavirədə çıxış edən kənd təsərrüfatı nazirinin müavini İlham Qədimova Azərbaycanda taxılçılığın kənd təsərrüfatının mühüm sahələrindən biri olduğunu, taxılçılığın inkişaf etdirilməsi ilə

bağlı cənab Prezident İlham Əliyevin qəbul etdiyi qərarların, verdiyi tapşırıq və tövsiyələrin ölkəmizdə bu sahənin sürətli inkişafı üçün əlverişli şərait yaratdığını deyib. Nazir müavini çıxışında Azərbaycanda taxılçılığın inkişafı istiqamətində görülən kompleks tədbirlərə toxunub, taxılçılıq sahəsində istehsal olunan məhsula görə subsidiya siyasətinin tətbiqindən danışdı, dövlətin dəstəyi ilə fermerlərin gübrə, maşın və texnika ilə təminatı sahəsində irimiqyaslı tədbirlər görüldüyünü qeyd edib.

Nazir müavini taxılçılığın inkişafı, hədəflər və perspektivlər, eləcə də kənd təsərrüfatının inkişafı istiqamətində görülən işlər, qarşıda duran vəzifələr barədə məlumatlandırdı. O qeyd edib ki, bu sahədə fəaliyyətin səmərəli təşkili kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığının və keyfiyyətinin yüksəldilməsinə əhəmiyyətli dərcədə müsbət təsir göstərir. Bol və keyfiyyətli məhsul istehsalının əsasının sertifikatlı toxumdan başladığını deyən nazir müavini biçin prosesinin düzgün təşkilinin məhsuldarlığa ciddi

təsir etdiyini vurğulayıb. İlham Qədimova əlavə edib ki, məhsul itkisinin qarşısının alınması, biçin prosesinin müntəzəkli təşkil olunması və optimal müddətdə başa çatdırılması üçün Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və tabeli qurumları tərəfindən davamlı olaraq zəruri tədbirlər həyata keçirilib.

Müşavirədə qeyd olunub ki, bu il Xaçmaz, Quba, Qusar, Şabran, Siyəzən və Xızı rayonlarında ümumilikdə 72 min hektardan çox sahədə taxıl əkilib, hazırda məhsulun vaxtında və itkisiz yığılması istiqamətində təcil ilə təxirəsalınmaz fəaliyyət həyata keçirilir.

Tədbir iştirakçıları taxıl biçininin təşkili, mövcud vəziyyət və qarşıda duran vəzifələr barədə ətraflı məlumatlandırılıb, biçin zamanı qarşıya çıxan bələdçilik problemləri, onların həlli yolları müzakirə edilib, fermer və mexanizatorların təklifləri dinlənib, qaldırılan məsələlərin operativ həlli üçün müvafiq tapşırıqlar verilib.

Akif ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Qazaxda arpa biçini davam edir

Ölkəmizdə əhalinin etibarlı ərzaq təminatı dövlətin iqtisadi siyasətinin başlıca istiqamətlərindən birini təşkil edir. Kənd təsərrüfatının əsasını təşkil edən taxılçılıq bu sahədə mühüm yer tutur.

Çünki taxılçılıq həm əhalinin çörək və çörək məmulatlarına olan tələbatını ödəyir, həm də heyvandarlığın qüvvəli və qaba yemə olan tələbatının ödənilməsində böyük rol oynayır.

Dövlət başçısının taxılçılığın inkişaf etdirilməsi ilə bağlı qarşıya qoyduğu vəzifələr, verdiyi tapşırıq və tövsiyələrə Qazax rayonunda da əməl

edilir. Hər cür dövlət dəstəyini hiss edən fermerlər bu vacib ərzaq məhsulunun istehsalını ildən-ilə artırmaq üçün bütün imkanlardan maksimum istifadə edirlər.

2025-ci ilin məhsulu üçün payızlıq və yazlıq olmaqla, rayonda 11480 hektar sahədə taxıl əkilmişdir ki, bunun da 6835 hektarı arpa, 4645 hektarı buğda sahələrindədir. Artıq

bir neçə gündür ki, rayonda arpa biçini aparılır. Aqrartexniki tədbirlərin vaxtında və keyfiyyətlə həyata keçirilməsi hesabına zəmilərdə bol məhsul yetişmişdir. Biçinin

müntəzəkli keçirilməsi və optimal müddətdə başa çatdırılması, eləcə də biçin zamanı təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl edilməsi indi fermerlərin qarşısında duran əsas məsələlərdəndir. Hazırda Kəmərlər, Qaymaqlı, Aslanbəyli, Birinci Şıxlı, İkinci Şıxlı, Yuxarı Salahlı, Orta Salahlı, Aşağı Salahlı, Daş Salahlı, Alpout, Ağköynək, Xanlıqlar kəndlərində biçin gedir. Əldə olunan son məlumata görə, 6835 hektar arpa sahəsinin 1382,6 hektarında biçin aparılmışdır. Biçinə 15 kombayn cəlb edilmişdir.

Sabir ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Doğma yurd, rahat ev, daimi iş

Qarabağ və Şərqi Zəngəzura köçürülən sakinlərin məşğulluğunu təmin etmək üçün ƏƏSMN tərəfindən ardıcıl tədbirlər görülür

məşğulluq imkanları qiymətləndirilir və hansı məşğulluq proqramına cəlb olunacaqları müəyyən edilir.

Nazirlikdə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə fəaliyyət göstərən işəgötürənlərlə növbəti görüşdə isə Rəqəmsal İnkişaf və Neqliyyat, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, Kənd Təsərrüfatı, Müdafiə nazirlikləri, Dövlət Səhəd Xidməti, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondu, İqtisadi İşlətlər Nazirliyi, Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi,

Minatəmizləmə, Mənzil İnşaatı Dövlət, Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət, İqtisadi Zonaların İnkişafı agentlikləri, "Polat Yol Yapı Sənayesi və Ticarət Anonim Şirkəti"nin ölkəmizdəki filialı və "Körpü-Bina-Tikinti" MMC-nin nümayəndələri iştirak ediblər.

Nazir müavini Vüsal Nəzirli Böyük qayıdış dair dövlət proqramının icrası sayəsində görülən işlərin mühüm bir istiqamətinin işğaldan azad olunmuş ərazilərə köçürülən sakinlərin məşğulluğunun təmin edilməsi olduğunu deyib. Bu məqsədlə aktiv məşğulluq proqramlarının

icrasında işəgötürənlərlə sıx əməkdaşlığın mühüm rolu tədbir iştirakçıların nəzərində qaldırılıb.

Görüşdə işğaldan azad edilən bölgələrimizdə məskunlaşan və məskunlaşması nəzərdə tutulan vətəndaşların məşğulluqlarının təmin olması sahəsində görülən işlər barədə görüş iştirakçılarına ətraflı məlumat verilib, bu istiqamətdə görülən tədbirlərin daha da gücləndirilməsi və səmərəliliyinin artırılması məsələləri nəzərdən keçirilib.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Ərçivanlıların xahişi: qəsəbədə Qarabağ şəhidlərinin Xatirə Kompleksi yaradılsın

Astaranın Ərçivan qəsəbəsində son illər xeyli işlər görülmüşdür. Qəsəbənin daxilindəki bir neçə məhəllənin yolları asfaltlaşdırılıb, elektrik xətləri yenilənmiş, sürətli internet şəbəkəsi yaradılmış, suötürücü kanallar lildən təmizlənmiş, magistral yolboyu küçə işıqları təmir olunmuş, əkin sahələri genişləndirilmişdir.

Ən mühüm məsələlərdən biri də Ərçivan qəsəbəsi və ümumilikdə rayon üçün böyük əhəmiyyət kəşb edən 26 kilometrlik Çayoba-Astara magistral avtomobil yolunun əsaslı təmir olunaraq asfaltlaşdırılmasıdır. Yolun istismar müddəti başa çatdığından avtomobillərin hərəkəti çətinləşmiş, yol üstündəki suötürücü borular köhnəlmişdi. Güclü yağışlar zamanı sel suları qalxaraq avtomobil yolunu örtür, fəsadlar yaradırdı. Avtomobil yolunun əsaslı təmiri ilə bu problemlərin hamısı artıq aradan qaldırılıb.

Qəsəbənin sakinləri zəhmətkeş, torpağa bağlı insanlardır. Bu hesabla əkinəyararlı torpaq sahələrinin istismarı ildən-ilə artır. Bu da ra-

yonda ərzaq bolluğu yaratmaqla yanaşı, sakinlərin ailə büdcəsinə əhəmiyyətli təsir göstərir.

Bu günlər rayon rəhbərliyi qəsəbədə say-say qəbul-görüş keçirmişdir. Sakinlər əsaslı təmir edilmiş magistral avtomobil yolunun kənarı boyunca yol çiyinlərinin bərabərləşdirilməsinə, bəzi yerlərdə sıradan çıxmış səkilərin bərpə edilməsinə, piyada zolağının qayılmasına, şəhid Sadiq Bağırzadə və Sadiq Zeynalovun adını daşıyan küçələrin qalan hissəsinin asfaltlaşdırılmasına, habelə qəsəbədə Qarabağ Şəhidlərinin Xatirə Kompleksinin yaradılmasına, qəsəbədə keçən çayların məcrasının qazılaraq təmizlənməsinə, yeni çəkilmiş internet xətti və dirəklərinin nizama salınmasına, Şuvi kəndinə gedən elektrik xəttində ayırıcı açarın qoyulmasına kömək göstərilməsinə xahiş etmişlər.

RIH-in başçısı Qəzənfər Ağayev sakinlər tərəfindən qaldırılan məsələlərin həlli ilə əlaqədar aidiyyəti qurumların rəhbərlərinə tapşırıqlar vermişdir.

Seyran CAVADOV,
"Azərbaycan"

Göygöl rayonunda yeni turizm obyekti açılıb

Son illər Göygöl rayonuna gələn yerli və xarici turistlərin sayı xeyli dərəcədə artmışdır ki, bu da rayonda yeni və müasir turizm obyektlərinə əlavə tələbat yaratmışdır. Bunu nəzərə alan rayon rəhbərliyi investitorların cəlb olunması və bu hesabla müasir turizm obyektlərinin tikintisi üçün geniş imkanlar yaratmışdır.

Bələ müasir turizm məkanlarından biri bu günlər rayonun Toğanlı kəndi ərazisində istifadə verilən "Heaven Resort&Hotel" hotelidir. Turizm obyektinin açılışında Göygöl Rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndələri, obyektin sahibi - Şorur MTK-nın rəhbərliyi, Dövlət Turizm Agentliyinin əməkdaşları və rayon sakinləri iştirak etmişlər.

Çıxış edən rayon icra hakimiyyəti başçısının müavini Arzu Qocayev bildirmişdir ki, Göygöldə turizm sektorunun

inkişafı qarşıya qoyulan əsas məqsədlərdən biridir və bu istiqamətdə addımların atılması və tədbirlərin görülməsi diqqət mərkəzində saxlanılır.

Sonra turizm obyektinin sahibi, iş adamı İ.Axundov sahibkarlara yaradılan şəraitə görə dövlət başçısına təşəkkür etmişdir. Diqqətə çatdırılmışdır ki, yeni istifadəyə verilən hotel kompleksində qonaqların istirahəti üçün lazım olan hər cür şərait yaradılmışdır.

Açılış mərasimində məlumat verilmişdir ki, yeni istifa-

dəyə verilən "Heaven Resort&Hotel" in tikintisi bir ilə başa gəlmişdir. Hoteldə eyni vaxtda 150 qonaq qəbul etməyə imkan verən 48 nömrə var. Obyektin restoran hissəsi isə açıq və qapalı olmaqla eyni anda 200 qonağa xidmət edə-cək. Mətbəxin rəngarəngliyi və yemək çeşidlərinin bolluğu qonaqların zövqünü oxşaya-cəqdır. Yeni turizm məkanının Göygöl Milli Parkına yaxın olması isə onun təbiət mənzərəsi və təmiz atmosferi ilə qonaqları razı salacaqdır.

Yeni açılan turizm obyektində ilkin olaraq 21 nəfər daimi iş yeri ilə təmin olunmuşdur.

S.YUNİSOĞLU,
"Azərbaycan"

23 İyun Beynəlxalq Olimpiya Günüdür

Olimpiya hərəkətində Azərbaycan nümunəsi

1947-ci ildə Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin (BOK) Stokholmda keçirilən 41-ci sessiyasında Beynəlxalq Olimpiya Gününü qeyd etmək təklifi irəli sürülüb. Uzun müzakirələrdən sonra ilk Beynəlxalq Olimpiya Günü 1948-ci il iyunun 23-də 9 ölkədə qeyd olunub. Bu günü daha təntənəli şəkildə və bütün Milli Olimpiya komitələrinin iştirakı ilə qeyd etmək üçün 1987-ci ildə Olimpiya Qaçış Günü keçirilib. Artıq 77 ildir ki, bütün dünyada Beynəlxalq Olimpiya Günü qeyd edilir.

Möhtəbər gün hər il Azərbaycanı da qeyd olunur. Belə ki, 1992-ci ildən müstəqil dövlət olaraq Olimpiya Hərəkətinə qoşulan Azərbaycan 1996-cı ildən etibarən hər il ölkəmizdə Beynəlxalq Olimpiya Günü qeyd edir.

1997-ci ildə İlham Əliyev Milli Olimpiya Komitəsinə prezident seçildikdən sonra Azərbaycanda Olimpiya Hərəkəti geniş vüsət almağa başlayıb. İdmana və gənclərə göstərilən qayğı çox keçmədi ki, öz bəhrəsini verdi. Atletlərimiz çıxış etdikləri son 8 olimpiadada möhtəşəm tarixi zəfərlərə imza atdılar. Onları bir daha xatırladıq. 1996-cı ildə ABŞ-də keçirilən Atlanta Olimpiadasında 23 idmançı ilə təmsil olunan Azərbaycan 1 gümüş medalla 61-ci yeri tutmuşdu. İdmançılarımız arasında yeganə olaraq gümüş medalı 52 kq çəki dərəcəsində yarışan sərbəst güləşçimiz Namiq Abdullayev qazanmışdı.

2000-ci ildə Sidneydə 31 idmançı ilə təmsil olunan Azərbaycan 2 qızıl və 1 bürünc medalla dünyada 34-cü yeri, Avropa ölkələri arasında isə 23-cü yeri tutdu. Komandamıza ilk medalı qadınlar arasında stend atıcılığı yarışlarında Zemfira Məftahəddinova qazandı. Ölkəmizə ikinci qızıl medalı Atlanta oyunlarının gümüş mükafatçısı, güləşçi Namiq Abdullayev gətirdi. Boksçu Vüqar Ələkbərov bürünc medala sahib oldu.

21-ci minilliyin ilk Olimpiya Oyunlarında - "Afina-2004"də 12 idman növündə 38 idmançı ilə təmsil olunan Azərbaycan milli komandası bu möhtəşəm yarışdan vətənə 1 qızıl, 4 bürünc medalla qayıtdı. Yunan-Roma güləşi üzrə 66 kq çəki dərəcəsində 22 yaşlı Fərid Mansurov fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxaraq qızıl, atıcılıq üzrə yarışlarda kiçikçaplı tapançadan 25 metr məsafəyə atəşçidə İradə Aşumova və stend atıcılığı üzrə təmsilçimiz, "Sidney-2000" Olimpiadasının qızıl mükafatçısı Zemfira Məftahəddinova Azərbaycan yığmasının hesabına iki bürünc medal yazdırdılar. Afina yarışlarında yüksələn ilk Azərbaycan boksçusu Ağası Məmmədovun çəki problemi onu

bürünc medalla kifayətlənməyə məcbur etdi. Ölkəmizin aktivinə yazılan 4 bürünc medaldan biri isə digər boksçumuz Fərid Aslanovun payına düşdü.

2008-ci ildə Pekində təşkil edilən Olimpiadada Azərbaycan 12 idman növündə 44 atletlə təmsil olundu. Komandamız Olimpiya Oyunlarında ilk dəfə olaraq hər üç ərada medal qazandı. Ölkəmizə Olimpiya qızılına cüdoçumuz Elnur Məmmədli (73 kq) gətirdi. Gümüş medalı yunan-Roma güləşində Rövşən Bayramov (55 kq) qazandı. Sərbəst güləşçimiz Xetaq Qazıyov (96 kq), qadın güləşində Mariya Stadnik (48 kq), boksda Şahin İmranov (57 kq) və cüdoada Mövlud Mirəliyev (100 kq) bürünc medala layiq görüldülər. Beləliklə, Pekində keçirilən XXIX Yay Olimpiya Oyunlarında Azərbaycan yığmasının gümüş mükafatçısı, güləşçi Namiq Abdullayev gətirdi. Boksçu Vüqar Ələkbərov bürünc medala sahib oldu.

2012-ci ildə London Olimpiya Oyunlarında isə Azərbaycan idmançıları 9 medal (2 qızıl, 2 gümüş, 5 bürünc) qazandı. Bununla da 204 ölkə arasında 30-cu yerdə qərar tutan ölkəmiz medalların ümumi sayına görə 25-ci oldu. İki qızıl, iki gümüş və beş bürünc əldə edən idmançılarımız bu göstərici ilə Avropa ölkələri arasında 15-ci, MDB-də isə 5-ci yeri tutdular. Londonda Toğrul Əsgərov və Şərif Şərifov qızıl, Rövşən Bayramov və Mariya Stadnik gümüş medalların sahibi oldular. Digər üç güləşçimiz Emin Əhmədov, Yuliya Ratkeviç və Xetaq Qazıyov isə mübarizələrini bürünc medalla başa vurdular. Digər iki bürünc medalları isə boksçularımız

Teymur Məmmədovla Məhəmmədrəsul Məcidov qazandı.

2016-cı ildə Braziliyanın Rio-de-Janeyro şəhərində təşkil edilən XXXI Yay Olimpiya Oyunlarında Azərbaycan 56 idmançı ilə qatıldı. İlk dəfə rekord sayda - 18 medal (1 qızıl, 7 gümüş, 10 bürünc) qazandı. Dünyanın 207 ölkəsindən 11 mindən çox idmançının iştirak etdiyi turnirdə Azərbaycan medal sayına görə 87 mükafatçı dövlət arasında 15-ci yeri tutaraq islam, türk və Qafqaz ölkələri arasında lider oldu. Pəhləvanlarımız bu dəfə də 9 medal qazandı. Güləş yığmamızın aktivinə 3 gümüş medalı pəhləvanlar (Mariya Stadnik, Toğrul Əsgərov və Xetaq Qazıyov) əlavə etdilər. Digər 6 güləşçimiz - Cəbrayıl Həsənov, Rəşad Cənayev, Nataliya Sinişin, Sabah Şəriət, Şərif Şərifov və Hacı Əliyev isə çıxışlarını bürünc medalla başa vurdular. Cüdoçuların Rüstəm Orucov və Elmar Qasımov 4 illiyin zirvə yarışını gümüş medalla başa vurdular.

Tarixində ilk dəfə Olimpiya Oyunlarında mükafat qazanan taekvondo üzrə Azərbaycan millisi "Rio-2016"də ən yaxşılarından oldu. Braziliyaya 4 idmançı ilə yollanan yığmamız Hidayət Heydərov və Zəlim Kotsoyev qızıl medallar qazanaraq ölkəmizin idman tarixinə yüksək töhfə veriblər. Boksçumuz Loren Alfonso Dominqes (92 kq) və taekvondoçumuz Qasım Maqomedov (58 kq) "Paris-2024"ü gümüş medalla başa vurublar. Yunan-Roma güləşçisi Həsəret Cəfərov (67 kq), sərbəst güləşçilər Giorgi Məşvildişvili (125 kq) və Maqomedxan Maqomedov (97 kq) ölkəmizin aktivinə bürünc medalları yazdırlar.

Elçin CƏFƏROV, "Azərbaycan"

mizin hesabına daha bir gümüş medalı avarçəkəmə yarışlarında Valentin Demyanenko, bürüncü isə İna Osipenko-Rodomskeya əlavə etdi.

Pandemiya səbəbindən bir il təxirə salınan "Tokio-2020" Olimpiadasına 44 idmançı ilə qatılan Azərbaycan komandası turniri 3 gümüş və 4 bürünc medalla başa vurub. Gümüş medalların 2-si karate, 1-i güləş, bürünc mükafatlardan isə 2-si güləş, 1-i cüdo, 1-i boks yarışlarında qazanılıb. Karateçilərimizdən Rafael Ağayev (kumite, 75 kq) və İrina Zaretska (kumite, +61 kq) təkcə finalda uduzaraq gümüş medallara sahib olublar. Digər gümüş medalın sahibi sərbəst güləşçi Hacı Əliyevdir. Yunan-Roma güləşçilərimizdən Rafiq Hüseynov (77 kq) və qadın güləşçimiz Mariya Stadnik (50 kq) Olimpiadını bürünc medallarla başa vurublar. Ölkəmizin aktivinə digər bürünc medalları cüdoçu İrina Kindzerska (+78 kq) və boksçu Alfonso Domingez (81 kq) yazdırlar.

Ötən il Fransanın paytaxtı Parisdə təşkil edilən XXXIII Yay Olimpiya Oyunlarına 48 idmançı ilə qatılan Azərbaycan komandası turniri 2 qızıl, 2 gümüş və 3 bürünc medalla başa vurub. Qızıl medallar cüdoada, gümüş medalların 1-i boks, 1-i taekvondo, bürünc mükafatlar isə güləş yarışında qazanılıb. Cüdoçularımız Hidayət Heydərov və Zəlim Kotsoyev qızıl medallar qazanaraq ölkəmizin idman tarixinə yüksək töhfə veriblər. Boksçumuz Loren Alfonso Dominqes (92 kq) və taekvondoçumuz Qasım Maqomedov (58 kq) "Paris-2024"ü gümüş medalla başa vurublar. Yunan-Roma güləşçisi Həsəret Cəfərov (67 kq), sərbəst güləşçilər Giorgi Məşvildişvili (125 kq) və Maqomedxan Maqomedov (97 kq) ölkəmizin aktivinə bürünc medalları yazdırlar.

Elçin CƏFƏROV, "Azərbaycan"

Qələbənin sərhədsiz gücü

Paralimpiyaçımızın uğur hekayəsi

"Hər gecə bayrağımızı öpüb qalib olacağım anı, onu qələbə səvinci ilə başımın üzərinə qaldıracağımın xəyallarını qururdum..."

Bunu Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilən, üçrəngli bayrağımızı dəfələrlə zirvələrə ucaldan, xalqımıza qürur, iftixar hissləri yaşadan dördqat dünya və ikiqat Paralimpiya çempionu para-atlet Lamiyə Vəliyeva deyir.

Hər kəs üçün uğur yolunda maneələr olur. Amma bəziləri var ki, onların yolunda duran çətinliklər təkə cəmiyyətin qaydaları və ya rəqəbat deyil. Onlar həm də fiziki məhdudiyyətlərə üz-üzə gəlirlər. Paralimpiya idmançıları məhz bu qəhrəmanlardır və onlar yalnız rəqiblərinə deyil, həm də həyatın sirt sınaqlarına da qalib gəlmişdirlər. Onlar yalnız medal qazanmaqla kifayətlənmirlər, həm də iradəsinin, səbrin və əzmin nə qədər güclü ola biləcəyini bütün dünyaya nümayiş etdirirlər. Elə Lamiyə də görmə qabiliyyətdəki qüsura rəğmən çətinliklərdən usanmayıb, qarşısına qoyduğu hədəflərə müvəffəqiyyətlə nail olan qəhrəmanlardır.

"Bu uşaq çempion olacaq"

Uşaqlıqdan babası ilə birlikdə televiziya müxtəlif idman yarışlarını həvəslə izləyən Lamiyə məktəbdə voleybol dərəcəsinin fəaliyyətlə başladığını eşidən kimi tez evə gedib bu xəbəri babası ilə paylaşır və dərməyə yazılmaq istədiyini bildirir. Bir il voleybolla məşğul olduqdan sonra məşqçisi bildirir ki, Lamiyə yüngül atletikayla məşğul olsa, daha yaxşı nəticələr əldə edəcək.

Ertəsi gün babası ilə birlikdə idman mərkəzlərindən birinə üz tutub, məşqçi Tofiq Əliyevlə tanış olurlar. Lamiyənin 60 metrə qaçışını yoxlayan məşqçi heyrtərarışq sevincilə üzünü yarındakılara tutub "Bu uşaq çempion olacaq" deyir. O gündən Lamiyə həyatını idmana həsr edir...

Prinsipiallığı ilə yaşdlarından seçilən Lamiyə yaxşı bilirdi ki, peşəkar idmançı olmaq üçün yalnız fiziki yox, mental gücə sahib olub, rəqiblərindən öncə özünə qalib gəlməyi bacarmalısan. İdmanda qələbə qazanmaq, uğurlar əldə etmək üçün əzmkarlıq, yorğunluğa məhəl qoymadan məşq etmək lazımdır. Seçdiyi sahədə uğur qazanmaq istəyən hər bir idmançı iradəli olmalı, qarşıya çıxacaq çətinlikləri aşmaq üçün özünü psixoloji və fiziki baxımdan hazırlamalıdır. Elə buna görə də atletikaya başladığı ilk illərdə maddi çətinliklər ucubtından lazım olan idman geyiminə və ayaqqabısına sahib ola bilməməsi, hətta ucuz olduğu və o da yalnız bir cüt qaldığı üçün 36 ölçü əvəzinə, 41 ölçülü ayaqqabı alması onu daha da gücləndirmişdi.

2009-cu ildən başlayaraq paralimpiyaçı kimi beynəlxalq və ölkədaxili yarışlarda Azərbaycanı təmsil edən gənc atlet o zamana qədərki ən böyük nailiyyətini isə Tokioda keçirilən Yay Paralimpiya Oyunlarında qazandı. Üstəlik, 400 metr məsafəyə qaçışın final mərhələsində 55 saniyəyə finiş çatmaqla 9 illik paralimpiya rekordunu qırıb, qızıl medala sahibləndi.

Lamiyə deyir ki, həyatının ən unudulmaz anlarından birini 2023-cü ildə dünya para-atletika çempionatının rekordunu qıranda yaşayıb: "Yarışa gedəndə çox çətinliklər çəkdim. Hətta deyim ki, yarışa getməyim son anda oldu. Viza sənədləri ilə bağlı ciddi problemlər yaşadım. Uçuşa bir gün qalmış bildim ki, dünya çempionatına gedirəm. Psixoloji olaraq gərgin idim, üstəlik fiziki zədəm də vardı. Qələbə qazanmağım çox böyük önəm kəsb edirdi. Deyə bilərəm ki, bu yarışda özüm-özümə qalib gəldim. Həmin yarışda ikiqat dünya çempionu oldum. 2024-cü ildə də bir daha ikiqat dünya çempionu adını qazandım".

"Sağlam idmançılarla rəqəbat aparmaq motivasiya verir"

İndi Lamiyənin ən böyük təəssüfü babası ilə bağlıdır. O, babasına mütəlak çempion olacağına, himnimizi beynəlxalq

arenada səsləndirəcəyinə, üçrəngli bayrağımızı zirvələrdə dalğalandıracağına söz vermişdi. Lamiyə sözünü tutsa da, çox təəssüf ki, babası onun parlaq qələbəsini görə bilmədi. "Babam 2021-ci ildə dünyasını dəyişdi. Onun çempionluğunu görməsini, mənimlə qürur duymasını çox istəyirdim. Tokio-2020 paralimpiya yarışlarından 5-6 ay öncə babamı itirdim. Qələbələrimi görə bilmədiyinə görə çox təəssüflənirəm. Babam ilk gündən mənə inanıb, stadionlarda yanımda olub, məşqlərə aparıb. Onun itkisi mənim üçün çox ağır oldu. Sonra xatırladım ki, babam həmişə mənə irəli gətməyi öyrədib. O deyirdi ki, heç vaxt arxaya baxma, güclü ol, önə get. İndi çox güclüyəm. Babamın ruhunu şad etmək üçün var gücümle çalışıb, onun əziyyətini yerdə qoymayacağam", - deyir gənc atlet.

Hazırda Lamiyə yeni yarışlara, yeni qalibyyətlərə hazırlaşır. Bu yolda ona böyük dəstəyi isə həyat yoldaşı Tembo Con Monarenqo verir. Peşəkar idmançı olan Tembo yüngül atletika ilə məşğul olur. Lamiyə deyir ki, idman, eyni həyat tərzi onlara bir-birlərini daha yaxşı başa düşməyə kömək edir. Bir-birlərini ruhlandırır dəstək olmaq ailə həyatlarının əsasını təşkil edir. Məqsədləri isə hər ikisinin Azərbaycan bayrağı altında çıxış etməkləridir.

İdmanda uğurun sirri sistemli məşq, inam və özünə qarşı tələbkərlikdir. 23 yaşlı Lamiyə deyir ki, hər bir idmançı

üçün çətin günlər olur. Əsas çətinliyi keçmək üçün motivasiya tapmaqdır. Vətəni layiqincə təmsil etmək üçün daim öz üzərində çalışmalısan. Hazırkı hədəfi isə VI İslam Həmrəylik Oyunlarında qələbə qazanmaqdır: "Bu yarışda sağlam idmançılarla yarışacağam. Bunun üçün var gücümle gəcə-gündüz çalışıram. İnanıram ki, əziyyətim yerdə qalmayacaq. Allah mənə layiq olduğumla mükafatlandıracaq. Bu yay mövsümünü Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə keçirilən Dünya Atletikasının bürünc səviyyəli "UNG Meeting" yarışına qatılmaq istəyirəm. Sağlam idmançılar arasında keçirilən yarışda 200 metr məsafəni 24,35 saniyəyə qət edərək bürünc medal qazandım. Bu yarış mənim üçün böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Çünki sağlam idmançılarla eyni səviyyədə rəqəbat apara bildim. Bu həm motivasiya verir, həm də daha çox çalışmağa sövq edir. Gələcə dəfə daha gözəl nəticələr əldə edəcəyəm inanın. Böyük uğurlar böyük əziyyət tələb edir. Bayrağımızı yüksəltmək, himnimizin sədalarını eşitməyin xoşbəxtliyini yaşamaq ifadədədilməz hissidir. Həmin məqamda ürəyimin necə döyündüyünü, gözələrimin qürurdan dolduğunu, hiss etdiklərimi ifadə etmək çox çətindir. İnsanın özünü, iradəsi ilə fəth olunmayan zirvə yoxdur. Əminəm ki, ailəmi, dövlətim, xalqımı hələ çox qürurlandıracağam".

Ülkər XASPOLADOVA, "Azərbaycan"

